

(44)

นิทานคติธรรม

ผู้รวบรวมเรียบเรียง แปลก สนธิรักษ์

ผู้พิมพ์ องค์การค้าของคุรุสภา, พิมพ์ครั้งที่แรก พ.ศ. 2504

หนังสือซึ่งเขียนขึ้นเป็นทำนองคติสอนใจเด็กๆ นั้น อาจนับได้ว่ามีมากที่สุดในบรรดาหนังสือเด็กทั้งหลาย เวลานี้ถ้าหาดูตามท้องตลาด บางทีอาจจะพบว่าศีลธรรมทุกข้อ รวมทั้งสุบัญญัติ 10 ประการก็ได้ถูกแจกแจงไว้ในหนังสือเด็กหมดเรียบร้อยแล้ว แต่ผลก็ยังคงพบอยู่นั่นเองว่า เด็กๆ ของเราในสมัยใหม่นี้ ยังมีอาการนำวิดกอยู่

หนังสือนิทานคติธรรมเล่มนี้ ต่างจากหนังสือ "สอนศีลธรรม" ทั่วไปเป็นอันมาก นิทาน 15 เรื่องที่อาจารย์แปลก สนธิรักษ์ ได้คัดเลือกรวบรวมขึ้นมาเล่าให้เด็กๆ ฟังนั้น ไม่ได้บอกเลยว่าห้ามลักทรัพย์ ห้ามพูดเท็จ ห้ามชุกชน หรือข้อศีลธรรมประการอื่นอีกร้อยแปด แต่กลับเป็นนิทานสนุกเล็ก ที่แสดงการให้สติปัญญาอย่างแยบคาย ในการแก้ปัญหาของตัวละครที่สำคัญในนิทาน นิทานของอาจารย์แปลก เป็นนิทานที่ต้องอ่านไปคิดไป จนแน่ใจว่า เอ๊ะ แล้วปัญหานี้จะแก้ได้อย่างไร มันจะคลี่คลายไปแบบไหน ตัวผู้อ่านเองเล่าจะคิดต่อเรื่องนั้นอย่างไร

ตัวอย่างเรื่องนกยูงทองนั้น เริ่มต้นเมื่อพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกยูง ใครๆ พากันเล่าลือว่า เนื้อนกยูงนี้กินแล้วอายุยืนไม่มีตายเป็นแน่ วันหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินก็ได้นกยูงทองมาสมปรารถนา หมายว่าจะเสวยเนื้อนกยูงจะได้ไม่แก่ตาย แต่นกยูงยอมรอดตายด้วยปัญญา โดยอธิบายแก่พระเจ้าแผ่นดินว่า "ทำไมพระองค์จึงทรงเชื่อดังนั้น ถ้าเนื้อของข้าพเจ้าวิเศษถึงแก่ทำให้คนกินไม่แก่ไม่ตายจริงแล้ว ตัวข้าพเจ้าเองคงไม่ตายนะซี แต่ไม่เป็นเช่นนั้น แม้ข้าพเจ้าเองยังต้องตาย โฉนผู้ที่กินเนื้อข้าพเจ้าจะไม่ตายเล่า"

พร้อมกับที่ฝ่ายหนึ่งใช้ปัญญานี้ นิทานคติธรรมก็จะแสดงให้เห็นอีกด้านหนึ่งของมนุษย์และบรรดาสัตว์ทั้งหลายที่เวียนวนอยู่ในความโลภ ความพาลสันดานหยาบ และความมักใหญ่ใฝ่สูง เป็นต้น แต่เป็นการแปลกแต่ดีก็คือ นิทานคติธรรมจะไม่แสดงภาพด้านลบของมนุษย์ ในฐานที่มันเป็นเรื่องเลวทรามต่ำช้า แต่กลับแสดงให้เห็นว่ามันมีอยู่ทั่วไปเป็นสามัญธรรมดา รวมทั้งว่าสิ่งอันเป็นด้านมืดของมนุษย์นี้ ก็กลับสว่างขึ้นได้ด้วยปัญญาเหมือนกัน ดังกรณีที่พระราชไม้นกยูงหรือในเรื่อง "ไม่สำคัญที่ชื่อ" นายบาปไม่คิดเปลี่ยนชื่อเป็นอื่นอีก เพราะได้เข้าถึงความจริงที่ว่าชื่อบาปหรือบุญก็ไม่เห็นสำคัญ สิ่งภายนอกไม่สำคัญไปกว่าจิตใจและตัวตน เป็นต้น

นิทานอย่างเช่นนิทานคติธรรมนี้ มักเป็นนิทานที่อิงชาดกในพระพุทธศาสนา หรือเป็นนิทานปรัมปราของชนชาติไทยเราเอง นี่ก็บ่งชี้ว่า เมื่อเวลานานมาในอดีต เราเคยมีนิทานและเรื่อง

ราวชั้นดีที่มีปัญญาแฝงไว้เป็นสำคัญ แสดงนัยว่าสังคมไทยในอดีตให้ความสำคัญและยกย่องการ
ใช้ปัญญามากทีเดียว

นิทานคติธรรมเล่มนี้ พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2503 ต่อมาหนังสือเล่มนี้ค่อยๆ หายไปจาก
ท้องตลาด จะกระทั่ง กรมวิชาการได้นำมาปรับปรุงรูปเล่มและภาพประกอบใหม่ให้สวยงามน่าสน
ใจยิ่งขึ้น และพิมพ์ออกเผยแพร่อีกครั้งตั้งแต่ พ.ศ.2533 เป็นต้นมา

อนึ่ง นิทานของอาจารย์แปลก สนธิรักษ์ นั้นมีอยู่มาก นอกจากนิทานคติธรรมเล่มนี้แล้ว
ยังมีนิทานเล่มอื่นๆ โดยเฉพาะนิทานไทยและนิทานชาดกอีกมาก สมควรที่เด็กจะได้อ่าน เพื่อปลูก
ฝังวิธีคิดที่ใช้ปัญญาตั้งแต่ยังเยาว์

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

แปลก สนธิรักษ์ เกิดเมื่อ 3 มกราคม 2452 ที่จังหวัดนครสวรรค์ สอบได้เปรียญ 9
ประโยค สำนักวัดมหาธาตุ ทำงานเป็นอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก กระทรวง
กลาโหม หัวหน้ากองวัฒนธรรมสัมพันธ์ กรมการวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำสำนัก
ปลัดกระทรวงศึกษา และหัวหน้ากองวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จนปลด
เกษียณ

ผลงานส่วนใหญ่เป็นงานด้านศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี หนังสือทั่วไป
และหนังสือเด็ก

(45)

หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

ชุดนิทานชาดก ระดับประถมศึกษา

ผู้เขียน จำรัส ดวงธิดา

ผู้วาดภาพประกอบ ชูชัย มณีรัตนพร, ประเทศ สุขสถิตย์

ผู้พิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2530

นิทานชาดกเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าสมัยทรงบำเพ็ญบารมีในภพหรือชาติต่าง ๆ มีทั้งชาตภาพที่เป็นคน เป็นเทวดา และเป็นสัตว์ เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นอุบายในการเผยแพร่ศีลธรรมได้อย่างเป็นเรื่องเป็นราวเข้าใจง่ายชวนให้ติดตาม สำหรับนิทานชาดกที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการนำมาเรียบเรียงและวาดภาพประกอบเพื่อให้เป็นหนังสือสำหรับเด็กชั้น ประถม ชุดนี้มี 10 เรื่อง (แยกพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ) คือ กระต่ายในดวง, ผลไม้ต้องห้าม, คิษย์ ใจกับงอนไธ, ขุดบ่อน้ำในทะเลทราย, กากับนกกาน้ำ, ผู้ว่านอนสอนง่าย, ราชสีห์กับ นกหัวขวาน, หมาจิ้งจอกจอมยุยง, พระฤาษีเลี้ยงงูเห่า, คนมักขอ

นิทานชาดกแต่ละเรื่องนั้นนอกจากจะให้ความสนุกสนานชวนอ่าน แล้วยังมุ่งสอนจริยธรรม และศีลธรรมโดยทางอ้อมแก่ผู้อ่านด้วย ตัวอย่างเช่น เรื่อง กากับนกกาน้ำ กล่าวถึง สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ในวัดเชตวัน กรุงสาวัตถี ทรงเล่าถึงเรื่องพระเทวทัตประกาศแยก ตัวเอง จากพระพุทธเจ้า โดยตั้งคณะศาสนาใหม่ แล้วทำเลียนแบบพระพุทธเจ้า คือตั้งตนเอง เป็นเหมือนศาสนา แต่แล้วพระเทวทัตก็ประสบความวิบัติในตอนจบ

พระพุทธเจ้าเสด็จไปยังที่ประชุมสงฆ์และตรัสว่า การทำเลียนแบบคนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ตัวผู้ กระทำไม่มีความสามารถอย่างคนอื่น ซึ่งตนเลียนแบบเขาอย่างเป็นเหตุให้ผู้เลียนแบบประสบ ความวิบัตินั้น เคยมีมาแล้วในอดีต เมื่อพระสงฆ์ใคร่ทราบเรื่องราวนั้น กราบทูลให้ทรงแสดงพระ พุทธเจ้าจึงตรัสชาดกเรื่อง นกกาน้ำกับกา ความว่า...กาดัวหนึ่งเห็นนกกาน้ำจับปลาเก่ง จึง อยากจะจับปลาในน้ำบ้าง นกกาน้ำชี้แจงว่า นกกาน้ำเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ จึงสามารถบินลง ไปจับปลาได้ ต่างจากกาที่เป็นสัตว์ กาลงไปจับปลาไม่ได้ กาไม่เชื่อ ลงไปจับปลา และถูก สาหร่ายพันคอจนตายในที่สุด

ภาษาที่ใช้ในหนังสือชุดนี้เป็นสำนวนสั้น ๆ ง่าย ๆ อ่านสนุกชวนติดตาม มีภาพประกอบสี สวยสดชัดเจน ช่วยเสริมการอ่านให้มีรสชาติดียิ่งขึ้น นิทานชาดกนั้นสะท้อนภูมิปัญญาวิธีคิด และจริยธรรมแบบตะวันออก ที่เด็กและเยาวชนของเราน่าจะได้เรียนรู้

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์

(46)

นิทานไทย

ผู้เขียน พระยาอุปกิตศิลปสาร และ หลวงศรีอมรญาณ

ผู้พิมพ์ องค์การค้าของคุรุสภา, พิมพ์ใหม่ พ.ศ. 2540

หนังสือนิทานไทยมีอยู่มากเล่มในบ้านเรา แต่ฉบับดั้งเดิมซึ่งเป็นคำกลอนล้วนๆ หาไม่ใคร่ได้เนื่องจากปัจจุบันมีความนิยมอ่านน้อยลง และเด็กๆ ก็อ่านกลอนไม่แตกฉานดังนักเรียนแต่ก่อนอีก ดังนั้น นิทานไทยส่วนใหญ่จึงเป็นร้อยแก้วกันหมด

นิทานไทยเล่มนี้รวบรวมนิทานไทยไว้ 5 เรื่อง คือ พระสมุทรโฆษ เล่าโดยพระยาอุปกิตศิลปสาร และที่เหลืออีก 4 เรื่อง ได้แก่ พระรถเสน พระสุธน พระสังข์ทอง และพระสรรพลสิทธิ์ นั้น เล่าโดย หลวงศรีอมรญาณ

สำหรับผู้ใหญ่นั้น นิทานทั้งห้าเรื่องทีกล่าวนานี้ อาจจะเคยได้ยินได้ฟังกันมาเสียจนเคยชินแล้ว บางทีทำให้คิดว่า ก็นิทานจรรๆ วงศ์ๆ ธรรมดา แต่ลองนึกภาพว่าแรกอ่านนิทานเหล่านี้ เด็กๆ ที่ยังไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนจะรู้สึกอย่างไร เพราะสำหรับเขามันเป็นสิ่งใหม่ที่จะได้รู้จักคน (หรือนัยหนึ่งกษัตริย์) 5 คน ผู้ซึ่งมีบุคลิกภาพคล้ายกัน คือรูปงาม มีชาติกำเนิดสูง มีสติปัญญา มีความกตัญญู และแน่วแน่ในความรักความซื่อสัตย์ และตั้งหน้าผจญความยากลำบาก เพื่อบรรลุสิ่งที่ชีวิตตั้งจุดหมายไว้ เด็กๆ จะได้รู้จักกับโลกที่มีมนุษย์ ยักษ์ เทพยดา กิณร และรูปแบบชีวิตอื่นๆ เกี่ยวข้องอยู่ร่วมในโลกเดียวกัน และจัดความสัมพันธ์กันอย่างแปลกแยก

ถ้าเด็กอ่านในขณะที่เขายังเล็กมากเท่าไร ความรู้สึกเห็นจริงเห็นจังตามเรื่องนิทานไปก็จะมีมากเท่านั้น และภาวะความคิดเช่นนั้น จะนำเขาไปสู่ปลายทางอันเป็นเป้าหมายของนิทานนี้คือ การเรียกร้องให้ยึดมั่นอยู่กับการทำความดี ดังเช่นนิทานเรื่องสมุทรโฆษได้สรุปลงท้ายว่า “คนใจบุญ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนมนุษย์ทั่วไป ถึงจะตกทุกข์ลำบากด้วยบาปกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน สักปานไรก็ดี ผลแห่งบุญของเขาที่กระทำไว้นั้น ก็บันดาลให้พ้นทุกข์ ได้รับความสุขในภายหลัง”

นิทานทั้ง 5 เรื่องนี้ จะแสดงให้เห็นยามปกติสุข ยามชีวิตก้าวไปในความยากลำบาก ความชื่นชมปิติยินดี และการสูญเสีย ต่างกรรมต่างวาระกัน ในเหตุการณ์ต่างๆ และแสดงให้เห็นว่าตัวละครแต่ละตัวเลือกทำอะไร แบบไหน ในสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งว่าจะได้อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจแบบนั้น นี่จึงเป็นการสอนให้เด็กรู้จักโลก และรู้จักมนุษย์ผ่านละครโรงใหญ่ ที่มีอาณาจักรทั้งอาณาจักรเป็นจาก มิกษัตริย์ ราชกร ยักษ์ และอื่นๆ เป็นผู้ดำเนินเรื่อง และวันหนึ่งข้างหน้าก็ถึงที่ที่เด็กๆ ของเราจะแสดงเองบ้าง

นิทานเรื่องพระสังข์ทองนั้น น่าจะเป็นเรื่องที่สนุกสนานที่สุดสำหรับเด็กๆ เพราะมีครบถ้วนทั้งนางยักษ์ ทั้งหอยสังข์ ทั้งตัวละครเอกที่เป็นเด็กเล็ก และยังมีนกเขยซึ่งเหมือนกับตัวตลกอีกด้วย ในขณะที่เรื่องอื่นๆ ที่เหลืออาจเป็นโครงเรื่องที่ห่างออกไปบ้าง

นิทานไทยเล่มนี้เคยจัดพิมพ์ขึ้นมาแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2515 และจัดพิมพ์ใหม่อีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2540 สำนักภาษาของนักเขียนระดับพระยาอุปทิศศิลปสาร และหลวงศรีอมรญาณ นั้นอยู่ในระดับปรมาจารย์ด้านภาษาไทย นิทานไทยเล่มนี้จึงเท่ากับเป็นแบบอย่างของสำนักภาษาที่ดีเยี่ยมชิ้นหนึ่ง เป็นแบบอย่างในการใช้ภาษาไทยสำหรับเด็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งเด็กๆ มักจะรับเอาคุณค่านี้ไปได้โดยปริยาย จากการอ่านหนังสือเล่มนี้

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2422-2484) นามเดิมคือ นิ่ม กาญจนชีวะ เป็นนักเขียนในสมัยรัชกาลที่ 6 และที่ 7 มีนามปากกา ว่า อ.น.ก. และ อนิก คำชูชีพ เป็นผู้แต่งแบบเรียนสยามไวยากรณ์ 4 เล่ม ซึ่งเคยใช้เป็นแบบเรียนวิชาภาษาไทย บทดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า จันทยอเกียรติชาวนครราชสีมา เป็นผู้คิดคำทักทายว่า “สวัสดี” นอกจากนี้ยังแต่งหนังสือสงครามมหาภารตะคำกลอน และคำประพันธ์ร้อยกรองขนาดสั้น ๆ ไว้อีกมาก ซึ่งรวมพิมพ์อยู่ในหนังสือคำประพันธ์บางเรื่อง

(47)

นิทานพื้นบ้าน

ผู้เขียน เต็มสิริ บุญยสิงห์

พิมพ์ครั้งแรก 2538 บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด 2542

นิทานพื้นบ้าน เป็นหนังสือรวมนิทานพื้นบ้านของไทย และนิทานพื้นบ้านของชาติอื่น ๆ รวม 29 เรื่อง ซึ่งผู้เขียนเก็บนิทานจากการเดินทางไปจังหวัดต่าง ๆ แล้วนำมาเรียบเรียง ประกอบ การสอนและพบว่า การนำนิทานพื้นบ้านมาประกอบการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง และศีลธรรมได้ เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเนื้อหา ของนิทานจะให้ข้อคิด คติเตือนใจในการดำรงชีวิต สอนให้คนเป็นคนดีของสังคม นอกจากนี้ ยังแทรกวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นด้วย

เนื้อเรื่องทุกเรื่องให้ข้อคิดเรื่องกฎแห่งกรรม การใช้ปัญญาแก้ปัญหา ความกตัญญู เป็นต้น ดังจะยกตัวอย่างนิทานบางเรื่อง คือ เรื่องลูกของแม่ยังไมโต เป็นเรื่องราวของหญิง ม่าย มีลูกชาย 1 คน ลูกชายของนางเป็นคนขยันขันแข็ง เวลาทำอะไรจะมุ่งมั่นทำให้เสร็จ วัน หนึ่งหญิงม่ายนำอาหารกลางวันไปให้ลูกชาย มือหนึ่งหิ้วอาหาร มือหนึ่งอุ้มหลานไปด้วย นาง เดินไปท่ามกลางแสงแดด เมื่อไปนางเรียกลูกชายให้มากินข้าว ลูกชายทำเป็นไม่ได้ยิน ทำงานต่อ ไปเรื่อย ๆ ท่ามกลางแสงแดดอันแรงร้อน ไม่ยอมหยุดพักกินข้าว หญิงม่ายจึงอุ้มหลานไปยืนใกล้ ๆ ลูกชาย แสงแดดเปรี้ยงส่องหัวหลาน ลูกชายเห็นดังนั้น จึงบอกให้แม่อุ้มหลานเข้าไปอยู่ร่ม เดี่ยวหลานจะไม่สบาย หญิงม่ายจึงตอบลูกชายไปว่า "ที่ลูกเอ็ง เอ็งห่วย กลัวว่าแดดจะทำให้ลูก ไม่สบาย ไม่คิดมั่งคอกหรือลูก ว่า แม่ก็เป็นหวงเอ็งอย่างนั้นเหมือนกัน ถ้าเอ็งไม่พักกินข้าวในร่ม แม่ก็จะอุ้มหลานอยู่อย่างนี้" แล้วหยุดพักสักครู่ จึงพูดต่อไปว่า "ที่ลูกเอ็ง เอ็งยังห่วย แล้วจะไม่ ให้แม่หวงลูกของแม่ได้อย่างไร"

ด้านการใช้ภาษาใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีการบรรยาย และสนทนา ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับ ตัวละครในนิทานแต่ละเรื่อง

ด้านภาพประกอบ เป็นภาพประกอบลายเส้น สีขาวดำ ซึ่งช่วยทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจยิ่ง ขึ้น

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์

(48)

นิทานร้อยบรรทัด

ผู้พิมพ์ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา พิมพ์ครั้งแรก 2501

หนังสือภาพชุดนิทานร้อยบรรทัด เป็นหนังสือคำกลอนสำหรับเด็กอายุระหว่าง 7-12 ปี ตอนที่ 1 เป็นเรื่อง บ้านที่น่าอยู่ ตอนที่ 2 เรื่อง บ้านที่น่าอยู่ (ต่อ) ตอนที่ 3 เรื่อง ครูที่รักเด็ก ตอนที่ 4 เรื่อง ประเทศเล็กที่สมบูรณ์ และตอนที่ 5 เรื่อง ธรรมชาติไทยที่คงไทย หนังสืออ่านเอาเรื่องสำหรับเด็กชุดนี้ มี 5 เล่ม แต่ละเล่มระดับความยากง่ายของภาษาและเรื่องต่างกันไป เล่มหนึ่งอ่านประกอบเพื่อเสริมทักษะการอ่านชั้นประถมปีที่ 2 และเรียงลำดับประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 เพื่อให้อ่านประกอบการเรียน ทำให้ภาษาไทยแตกฉานมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

ตอนที่ 1 เล่มที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตอนบ้านที่น่าอยู่ เรื่อง "ป่าเป็นลูกคุณแม่อีกได้"

เจ้านกน้อย	น่ารัก	ร้องทักว่า
ไปไหนมา	หนูเล็ก	เด็กชายหญิง
ทั้งรูปร่าง	หน้าตา	น่ารักจริง
ซำยังดู	ก็ยิ่ง	จำเริญตา
สองพี่น้อง	เห็นวิหค	นกพูดได้...

จะเห็นได้ว่า คำคล้องจองเหมาะสมมากสำหรับเด็กหัดอ่าน ที่เริ่มหัดอ่านเอง ท่วงทำนองคล้องจองเป็นจังหวะ และคำที่มีสัมผัส เสียงจะพอดีกัน คำไพเราะที่เป็นคำกลอนนี้เหมาะสมทุกเล่ม จากเล่มที่ 1 จนถึงเล่มที่ 5 แต่ความยากของคำจะยากขึ้นตามลำดับของการเรียนรู้ของเด็ก ดังตัวอย่าง เล่มที่ 5 ดันตระกูลไทยที่คงไทย เรื่องที่ 2 รักษาไว้ซึ่งชื่อเสียง

อันหน้าที	แม่งาน	บงการทั่ว
ไม่เหน็ดเหนื่อย	มีแต่หัว	กับยืมแต่
นำทุกฝ่าย	ทะมัดทะแมง	แข่งกันแจ
อันว่า "งาน"	คุณแม่	เหมือนนิมิต

พอจะเห็นชัดเจนได้เลยว่า เล่มที่ 1 กับเล่มที่ 5 คำยากง่าย และการแปลความหมายยากต่างกันมาก เด็กสามารถพัฒนาการทางภาษาจากนิทานร้อยบรรทัด เล่ม 1 ถึงเล่ม 5 ได้ นอกจากเด็กจะได้เรียนรู้ภาษาไทย ได้ซาบซึ้งกับกลอนที่มีสัมผัสแล้วเด็กไทยยังจะได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย วิถีแบบไทยพร้อมกันไปด้วย

เกริก ยุ้นพันธ์

(49)

นิทานสุภาสิต

ผู้เรียบเรียง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และคณะ

ผู้วาดภาพประกอบ หม่อมเจ้าวิบูลย์ สวัสดิ์วงศ์

ผู้พิมพ์ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา พิมพ์ครั้งแรก ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2453)

หนังสือนิทานสุภาสิต เป็นหนังสือที่กรมศึกษาธิการ ประกาศให้สมาชิกของสมาคมฯ จารสมาคมแต่งประกวดกันในหัวข้อ จรรยว และคัดเลือกเรื่องดีมาจัดพิมพ์รวมเล่ม พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ได้ประทานมา 6 บท หรือ 6 เรื่อง ได้แก่เรื่อง นกกินปลา หงส์ทองลงอีกที ความเชื่อ เป็นอะไรดีเอ๋ย? และเรื่อง เงินสลึง

นอกจากนี้ในหนังสือนิทานสุภาสิตยังมีเรื่องเด่น ๆ อีกหลายเรื่องจากทั้งหมด 53 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง โคนันทวิศาล ของพระยาพระเสด็จ (หม่อมราชวงศ์เปี้ย มาลากุล ณ อยุธยา) เรื่อง เด็กเลี้ยงแกะ ของขุนสุภาเทพ (ช่วง) เรื่องกระต่ายตื่นตูม ของพระยาประกาศุณิศาร (สุน บุนนโยประการ) เรื่องม้าอารี ของพระยาโอวาทวรกิจ เรื่องช้างกับมดแดง ของร.อ.ต.ขุนอักษร สุทธิ เรื่องกิ้งก่าได้ทอง ของนายต่วน เปரியุ เรื่องนกมีหูหนูมีปีก ของพระยาวิจิตรธรรมหปริวัตร เรื่องสอนลูกให้เป็นใจ ของพระยาพิรุฬห์พิทยาพรณ (สวน พุกกะเวส) ฯลฯ เป็นต้น

หนังสือนิทานสุภาสิตเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เป็นนิทานที่เป็นแบบฉบับรุ่นแรก ๆ ที่มีหลากหลายเรื่องราวและหลากหลายแก่นเรื่อง ผู้เขียนเขียนอย่างประณีตบรรจง เป็นตัวอย่างการใช้ภาษาที่ดี เนื้อหานอกจากจะสนุกสนานแล้วในเรื่องยังมีแก่นเรื่องที่มุ่งเน้นปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม และเรียนรู้การใช้ชีวิตในสังคม

ส่วนภาพประกอบลายเส้นขาว-ดำแนวคล้ายจริงของ หม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิ์วงศ์ ยังน่าสนใจอีกด้วย

หนังสือเล่มนี้ ควรนำมาตีพิมพ์ใหม่ให้เด็กไทยได้อ่านโดยทั่วถึงกัน เพราะเนื้อหาและเรื่องราวในหนังสือ เป็นวรรณกรรมร่วมสมัยสำหรับเด็กแนวคติสอนใจ

เกริก ยุ้นพันธ์

ประวัติผู้เขียน

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ 4 กับเจ้าจอมมารดาแพ ประสูติวันพฤหัสบดีที่ 12 เมษายน 2403 รับพระราชทานนามว่า พระองค์เจ้ามนุษยนาคมานพ ปรีดิ์ขึ้นจากปีประสูติ เจ้าจอมมารดาแพถึงแก่อนิจกรรม สมเด็จพระหลวงวรเสฐสุตาทรงอุปถัมภ์ และมีท้าวทรงกันดาร (ศรี) ผู้เป็นยายเลี้ยงดู เริ่มทรงศึกษาแต่เยาว์วัยกับคุณพนักงานในวัง เป็นการเรียนหนังสือไทย และเรียนหนังสือขอมกับพระปริยัติธรรมธาดา (เปี่ยม) เมื่อพระชนมายุ 12 พรรษา ทรงเข้าโรงเรียนภาษาอังกฤษในพระบรมมหาราชวัง เรียนกับครูฟรานซิสซอกซ์ แพตเตอร์สัน ภายหลังโสกันต์แล้วได้ทรงพระผนวชเป็นสามเณรคราวหนึ่ง ต่อมาสึกและเสด็จประทับวังกรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ การใช้ชีวิตวัยรุ่นนั้น ทรงให้จ่ายสุรุษสุราย และเริ่มติดนิสัยการพนัน หากอาศัยพระนิมิตที่ทรงขึ้นชมฝรั่ง ทั้งได้พบฝรั่งที่ดี คือ หมออปเตอร์ เคาวัน ชาวสก๊อต แพทย์หลวงที่มีนิสัยสันโดษ มีความประพฤติดี จึงมีอิทธิพลต่อพระจรรยาวัตรของสมเด็จพระเจ้าอย่างมาก สามารถเปลี่ยนพระนิสัยในส่วนบกพร่องเป็นไปในทางที่ดี ดังตรัสเล่าว่า “บุญของเรากลับตัวได้เร็ว ตั้งแต่อายุได้ 17 ปี”

สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ขณะพระชนม์ 18 พรรษา ยังมีได้ผนวช เริ่มทรงราชการในกรมราชเลขาธุการ ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงเกลี้ยกล่อมให้ทรงพระผนวช เพื่อทรงช่วยราชการด้านการพระศาสนา จึงทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อ พ.ศ. 2422 สมเด็จพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ และพระจันทรโคจรคุณ (ยิ้ม จันทรังสี) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ทรงพระผนวชแล้วประทับวัดบวรนิเวศวิหาร ตลอดพระชนม์ชีพเป็นระยะเวลาที่ทรงเสียสละบำเพ็ญกรณียกิจสำคัญแก่ชาติและพระศาสนาอย่างใหญ่หลวง ต่อการจัดการศึกษาแผนใหม่ในระบบโรงเรียน พระองค์สนับสนุนให้วัดและพระสงฆ์พระราชประสงค์ ร.5 ในการปฏิรูปการศึกษา ต่อการพระศาสนาโดยตรงได้ทรงจัดการปกครองคณะสงฆ์ จัดการศึกษาพระสงฆ์ ทรงจัดตั้งมหาวิทยาลัย เสด็จตรวจการคณะสงฆ์ในหัวเมือง ทรงมีพระมหาสมณวินิจฉัยในปัญหาต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ ทรงจัดทำตำรา แบบเรียนและวางระเบียบวิธีวัดผลการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้ทันสมัย ทรงตั้งโรงพิมพ์สำหรับพิมพ์หนังสือเผยแผ่พระศาสนา ทรงออกนิตยสารชื่อ ธรรมจักร ส่วนงานพระนิพนธ์อื่น ๆ มีทั้งทรงค้นคว้าเรียบเรียงเป็นตำราแบบเรียน ที่ยังใช้ในวงการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและผู้สนใจศึกษาพระพุทธศาสนา ทั้งพระนิพนธ์แปลหรือทรงชำระ รวมผลงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้งหนังสือนวโกวาท ซึ่งเป็นคู่มือผู้เข้ารับการศึกษาอุปสมบทมาถึงจนทุกวันนี้

ทรงรับพระราชทานสมณศักดิ์สูงสุดที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2464 เบื้องปลายพระชนม์ชีพทรงพระประชวรด้วยโรควัณโรคเรื้อรัง สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2464

(50)

นิทานอีสป

ผู้เรียบเรียง พระยาเมธาธิบดี (สาทร สุทธเสถียร)

ผู้พิมพ์ กรมราชบัณฑิต พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรนิติ พิมพ์ครั้งแรก ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455)

กรมราชบัณฑิต ได้จัดพิมพ์หนังสือแบบสอนอ่านรวมเรื่องนิทานอีสป เขียนโดยพระจรัส ชวนะพันธ์ (สาทร สุทธเสถียร) ในปี ร.ศ. 130 หรือพ.ศ. 2455 เพื่อให้เด็กชั้นมูลหรือชั้นประถมได้ใช้อ่าน โดยมีเจตนาให้เด็กได้อ่านหนังสือแตกฉาน และรู้จักตัวสะกดต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้เป็นผู้ทรงแนะนำให้พระจรัสชวนะพันธ์เป็นผู้แต่ง โดยแปลและเรียบเรียงมาจากนิทานของอีสป นักเล่านิทานผู้มีชื่อเสียงของโลก แต่ผู้แปลและเรียบเรียงนั้นเป็นปราชญ์คนหนึ่ง (ภายหลังได้รับเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาเมธาธิบดี) นิทานอีสปฉบับนี้ จึงเป็นหนังสือนิทานคลาสสิก (แบบฉบับ) ที่สร้างความประทับใจคนไทยมาหลายรุ่น เพราะผู้เขียนใช้ภาษาง่าย ๆ และประโยคสั้น ๆ วรรคตอนชัดเจน จนเราไม่รู้สึกรว่าเป็นเรื่องแปล นิทานอีสปชุดนี้มีทั้งหมด 45 เรื่อง ได้แก่เรื่อง ราชสีห์กับหนู ลากับจิ้งหรีด กากับนกยูง กระต่ายกับเต่า ชาวนากับงูเห่า เทพารักษ์กับคนต้นไม้ กบเลือกนาย กวางกับเสือ ฯลฯ เป็นต้น

หนังสือรวมนิทานอีสปเล่มนี้ นอกจากมุ่งหวังให้เด็กไทยในสมัยก่อนได้อ่านหนังสือแตกฉาน แล้วยังจะได้แก่นเรื่องจากนิทานอีสปในแต่ละเรื่องด้วย ซึ่งยังจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กไทยเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จึงนับว่าเป็นหนังสือที่มีการปลูกฝังเด็กด้วยกลวิธีสอนด้วยนิทานที่ยิ่งใหญ่มาก

เกริก ยूनพันธ์

ประวัติผู้เขียน

พระยาเมธาธิบดี (สาทร สุทธเสถียร) (2422-2499) เป็นบุตรเจ้าเมืองชุมพร เรียนหนังสือที่วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรครุภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และได้ทุนจากรัฐบาลไปเรียนวิชาครูที่อังกฤษ ในปี 2443 กลับมารับราชการกระทรวงธรรมการ เป็นผู้เขียนตำราทางเคมี และจิตวิทยา เป็นภาษาไทยเป็นคนแรก เป็นอธิบดีกรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ ในช่วงพ.ศ. 2465-2473 เขียนตำราและหนังสือไว้หลายเล่ม และมีงานแปลเช่น บรมเดชาานุภาพแห่งยุติธรรม ของอนาโตล ฟรอนซ์ (ดู แม่ขวัญข้าว ชีวิตและงานพระยาเมธาธิบดี บรมเดชาานุภาพแห่งยุติธรรม ดอกหญ้า 2524)

(51)

นิยายดาว

ผู้เขียน สิงโต ปุกกุด

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น 2530

นิยายดาว เป็นเรื่องเล่าจากตำนานหรือนิทานเกี่ยวกับดวงดาวในท้องฟ้า ได้แก่ พระอาทิตย์ พระจันทร์ กลุ่มดาวในจักรราศี กลุ่มดาวที่สำคัญในเทพนิยายกรีก ดาวฤกษ์และกลุ่มดาวสำคัญ

หนังสือนิยายดาวเป็นหนังสือที่เล่าเรื่องราวจากจินตนาการของมนุษย์ชาติต่าง ๆ ที่มีต่อดวงดาวท้องฟ้าทั้งยามกลางวันและกลางคืน เรื่องเล่าเหล่านี้สนองความต้องการของเด็กในวัยนี้ที่มีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ทำไมดวงอาทิตย์จึงขึ้นจากขอบฟ้าช้า ๆ ทำไมดวงอาทิตย์จึงย้ายที่ขึ้นและตกเสมอ ทำไมดวงอาทิตย์จึงฉายแสงจ้านัก ฯลฯ ได้อย่างดี

นอกจากนี้จะเห็นว่ามนุษย์แต่ละชาติมีจินตนาการต่อดวงดาวและท้องฟ้าแตกต่างกัน แม้จะเป็นดวงดาวกลุ่มเดียวกัน เช่น ชาวกรีกเห็นดาวฤกษ์กลุ่มหนึ่งมีลักษณะคล้ายหมีใหญ่ ชาวอเมริกันเห็นเป็นรถศึก ชาวเอสกิโมเห็นเป็นเรือแคนู ชาวฮิปปี้โบราณเห็นเป็นตะโพกวัว ชาวไทยภาคเหนือและอีสานเห็นเป็นหัวและวงช้าง จึงเรียกกลุ่มดาวช้าง ชาวไทยภาคกลางและภาคใต้เห็นเป็นจระเข้ เป็นต้น

นิยายดาวนอกจากจะอ่านสนุกแล้วยังให้คิดและคิดเตือนใจด้วย เช่น ตำนานดาวลูกไก่ นั้นหนังสือเล่มนี้ยังได้เล่าถึงตำนานว่าทำไมแม่ไก่ต้องถูกเชือดและต้มในหม้อน้ำร้อน โดยเล่าย้อนถึงอดีตชาติของแม่ไก่ว่า เดิมเกิดเป็นคนและได้เนรคุณต่ออาจารย์ของตน คือ แย่งหญิงสาวที่มีผู้ยกให้เป็นภรรยาของอาจารย์ไปเมื่อเกิดชาติใหม่ได้แก่เป็นแม่ไก่ และถูกตายายเชือดและต้มในหม้อน้ำร้อนด้วยเทพดาฟ้าดินปรารถนาจะให้มันเป็นเครื่องเตือนใจคนว่า คนที่อกตัญญูประทุษร้ายต่อครูบาอาจารย์นั้น เมื่อตายไปจะเป็นสัตว์เดรัจฉาน ต้องทนทุกข์ทรมานคล้ายแม่ไก่ที่ถูกน้ำร้อนลวก

สำนวนภาษาไทยใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะกับวัยของเด็กวัยนี้ และได้แทรกชื่อกลุ่มดวงดาวเป็นภาษาอังกฤษเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อ ส่วนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นขาวดำ ช่วยเสริมให้เรื่องราวน่าสนใจยิ่งขึ้น

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์

ประวัติผู้เขียน

สิงโต ปุกหุด เกิด 15 เมษายน 2458 เป็นชาวนครราชสีมา จบการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ ปริญญาตรีทางด้านชีววิทยา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโทจากโคลัมเบียยูนิเวอร์ซิตี ของสหรัฐฯ และลอนดอนยูนิเวอร์ซิตี ของอังกฤษ

เคยเป็นหัวหน้ากองอุปกรณ์การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และผู้อำนวยการท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ

เริ่มเขียนงานประพันธ์เมื่อปีพ.ศ. 2499 งานเขียนส่วนใหญ่เป็นงานสารคดี หนังสือเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน มีเช่น ประวัติดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์เบื้องต้น

(52)

พระพุทธเจ้าของฉัน

ผู้เรียบเรียง สันติสุข โสภณศิริ

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์สยาม พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2522

หนังสือพุทธศาสนาสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่ไม่ค่อยมีผู้ใดสนใจเขียนนัก หนังสือเรื่องพระพุทธเจ้าของฉัน ที่สันติสุข โสภณศิริ เรียบเรียงขึ้นสำหรับเด็กอ่านโดยเฉพาะจึงเป็นเหมือนหยดน้ำในทะเลทรายที่อาจสร้างความชุ่มฉ่ำจนทำให้เมล็ดพันธุ์ทางปัญญาและจิตวิญญาณงอกงามขึ้นในใจใบบุญของผู้เยาว์

พุทธประวัติหรือเรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ เผยแพร่พระศาสนา บำเพ็ญพุทธกิจ จนถึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน เป็นเรื่องราวที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้รับรู้และเรียนรู้ตลอดมา เพราะมีนักปราชญ์หลายยุคสมัยได้ประมวลเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นไปในพระชนมชีพของพระพุทธองค์มาเรียบเรียงเสนอเป็นหนังสือพุทธประวัติหลายเล่ม หนังสือเหล่านี้จะกล่าวถึงพระพุทธคุณ คือพระพุทธจริยวัตรต่าง ๆ พระปัญญาคุณ คือ การที่ทรงเป็นผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ และพระกรุณาคุณ คือ การที่ทรงเมตตาแก่สรรพสัตว์ ทรงสละความสุขของพระองค์ เสด็จจาริกไปประกาศธรรมสั่งสอนหมู่ชนให้รู้สัจธรรมที่ทรงค้นพบ และประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เข้าถึงความหลุดพ้นเช่นเดียวกับพระองค์ หนังสือพุทธประวัติจึงทำให้ชาวพุทธได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นไปเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธจริยา น้อมนำไปใส่ใจในพระศาสนา และบังเกิดความนับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นองค์รวมแห่งพระรัตนตรัย

หนังสือพระพุทธเจ้าของฉันใช้ภาษาง่าย ๆ ภาษามนุษย์ไม่รุงรังด้วยราชาศัพท์หรือศัพท์แสง อย่างที่ใช้กันในหนังสือพุทธศาสนาทั่วไป ส่วนภาษาที่เป็นบทสนทนาก็เป็นภาษาพูดที่ใช้กันในชีวิตปกติ จึงทำให้ผู้อ่านที่เป็นเด็กเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน นอกจากนี้ยังเล่าเรื่องแบบนิทาน มีบทสนทนาสลับกับบทบรรยาย และเดินเรื่องอย่างรวดเร็ว โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 32 บท แต่ละบทมีความสั้นมากเพียง 1 - 2 หน้ากระดาษ ทำให้เด็กมีสมาธิที่จะติดตามอ่านเรื่องให้ต่อเนื่องจนจบบทโดยไม่เบื่อเสียก่อน นอกจากนี้ ในส่วนที่เป็นเรื่องควรจดจำที่มากเกินไป ผู้เรียบเรียงก็จะกล่าวกับผู้อ่านที่เป็นเด็กโดยตรงเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เด็กได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนั้น ๆ และเป็นการเกริ่นนำเพื่อให้ติดตามเรื่องราวต่อไปด้วย เช่นเมื่อกล่าวถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 อันเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ผู้เรียบเรียงกล่าวกับผู้อ่านด้วยภาษาพูดว่า

"เราทุกคนรู้จักวันนี้กันดี เพราะต่อมาเราเรียกวันนี้ว่าวันวิสาขบูชา เป็นวันที่เดือนให้รา
ระลึกว่า ทารกน้อยผู้น่ารักผู้มาเกิดกลางดินคนนี้แหละ คือ พระพุทธเจ้า ผู้มาค้นพบความจริงใน

โลกที่ยังไม่มีใครค้นพบ และยังต้องเที่ยวไปเพื่อบอกความจริงแก่ชาวโลก เป็นความจริงที่น่าความรักและสันติสุขมาให้แก่โลกของเราอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลย"

นอกจากนี้ ส่วนที่เป็นเรื่องยากแก่การเข้าใจ ผู้เรียบเรียงนำมาเล่าใหม่อย่างง่าย ๆ สั้น ๆ เช่น เรื่องอริยสัจ 4 อันเป็นความจริงสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ 4 ประการ คือเรื่องของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ การดับทุกข์ และหนทางไปสู่ความดับทุกข์ ผู้เขียนสามารถอธิบายได้สั้น ได้ใจความ สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองหรือเหตุการณ์ในสังคมใกล้ตัว และผู้เขียนไม่ใช้คำศัพท์ว่าทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ให้เป็นอุปสรรคกีดกันความเข้าใจของเด็กเลย

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงธรรมชาติมาก รวบรวมจะชี้ชวนให้ผู้อ่านที่เป็นเด็กซาบซึ้งในความงาม ความร่มรื่น และความอุดมของธรรมชาติ ภาพต้นไม้แผ่กิ่งก้านสาขาร่มเย็น ดอกไม้บานไสว สีสดสวยงาม สงกลิ่นหอมตรลบอบอวล ผู่นกร้องแข่งแซ่อย่างขึ้นบาน เหล่าผีเสื้อ กวาง กระรอก กระต่าย ล้วนร่าเริง ฯลฯ เป็นภาพที่พรรณนาไว้อย่างเห็นภาพ นอกจากให้บรรยากาศของธรรมชาติที่งดงามแล้ว ยังแสดงให้เห็นความรักและความเกื้อกูลของมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น ขณะที่พระนางมายาปวดพระครรภ์จวนจะมีประสูติกาล ต้นสาละโน้มกิ่งลงมาให้พระนางเหนียวไว้ ขณะที่เจ้าชายสิทธัตถะประพาสนอน มีหงส์ถูยึง ลูกธนูเสียบอยู่ที่ปีก ตกลงมาต่อพระพักตร์ พระองค์ทรงดึงลูกธนูออกด้วยความกรุณา และเมตตาหายาใส่แผลให้หงส์ หรือตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะปลอมม้าพยศโดยการลูบแผงคอ และกระซิบปลอบม้าด้วยความรักและอ่อนโยน เป็นต้น

จุดเด่นที่ทำให้เรื่องราวพุทธประวัติฉบับนี้ชวนติดตาม เป็นเพราะสันติสุข โสภณสิริ สามารถสร้างภาพของเจ้าชายสิทธัตถะให้เป็นตัวละครที่มีชีวิต เพราะมีความขัดแย้งในใจ มีอารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งที่มากระทบ เช่น ในระหว่างเป็นภิกษุจาร เดินทางตระเวนขอข้าวขอน้ำชาวบ้านกินเลี้ยงชีวิต นักบวชนุ่มนึ่งเปรียบเทียบความทุกข์ยากที่ตนประสบกับความสะดวกสบายที่ได้รับยามอยู่ในวังเสมอ แต่ในที่สุดก็สามารถตัดใจจากความสุขอันเป็นมายานั่น หันหน้าสู่ความจริงอันทุกข์ทรมาน เพราะความจริงที่เผชิญอยู่ทำให้พระองค์มองเห็นความกลัว ความดี ความชั่วที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของพระองค์ได้ชัดเจน หลังจากพระองค์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งแปลว่า ผู้ตื่น พระองค์หมดความขัดแย้งใดใดในใจอีก เพราะทรงเข้าใจความจริงแห่งชีวิตอย่างแจ่มชัด หลังจากตรัสรู้แล้ว ทรงช่วยบุคคลทุกชั้นวรรณะให้พ้นความทุกข์ด้วยการสอนให้รู้จักความจริงของชีวิต เรื่องราวที่ผู้เขียนเลือกมาเล่าเป็นตัวอย่างล้วนหลากหลายและน่าสนใจ เช่น เรื่องของยสะ ลูกชายมหาเศรษฐี ที่เบื่อหน่ายความสุขของตน เรื่องของนางปุณณา นางทาสี ซึ่งไสยาตรด้วยก้อนรำข้าวที่ห่อไว้ในชายพกชุ่มเหงื่อ เรื่องของนางกิสสาโคตมีซึ่งอุ้มลูกตายมาให้พระพุทธองค์ทรงชุบให้ฟื้น เป็นต้น พุทธประวัติเป็นเรื่องราวที่มีผู้นำมาเขียนอยู่เสมอตั้งแต่อดีต

จนปัจจุบัน การเลือกคัดเรื่องราวที่สนุกสนาน และมีคติธรรมมาประกอบกันอย่างดี จึงเป็นความสามารถของผู้เรียบเรียงแต่ละคน

พระราชวรมุณี ซึ่งเขียนคำนำให้แก่หนังสือเล่มนี้ กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “พระพุทธเจ้าของฉันเน้นหนักในด้านพระมหากรุณาธิคุณ จนอาจกล่าวถึงพระพุทธเจ้าที่ปรากฏพระองค์อยู่ในนิพนธ์เรื่องนี้ว่าเป็นพระพุทธเจ้าแห่งความรัก ฉันนับว่าเหมาะกับความเป็นหนังสือพุทธประวัติสำหรับเด็ก” เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้ ก็พบว่าจริงตามที่พระราชวรมุณีกล่าวไว้ ผู้เขียนจะเน้นให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงมีความรักและความเมตตาแก่สรรพสัตว์ทั้งปวง ไม่ว่าคนหรือสัตว์เดรัจฉาน กับบุคคล พระองค์ก็ปฏิบัติเสมอกัน ไม่เลือกเพศ วัย หรือชาติชั้นวรรณะ หากแต่สั่งสอนตามสติปัญญาของผู้รับ ในบท “พระพุทธเจ้ากับเด็ก” ผู้เขียนสรุปท้ายบทว่า “ความรักที่พระพุทธเจ้ามีต่อเด็กนี้เอง ทำให้เด็กมีความรักต่อองค์ด้วย คำพูดของพระพุทธเจ้าไม่มีความหมายเลย ถ้าหากท่านเองไม่มีความรักอยู่ในใจของเธอด้วย พระพุทธเจ้าสอนความรักด้วยความรัก” ในบท “ความรักของพระพุทธเจ้า” ก็เช่นกัน พระพุทธเจ้าใช้ความรักเปลี่ยนความชั่วร้ายของข้าวงนาฟ้าศิริให้เป็นความเชื่อ และเปลี่ยนพระเทวทัตที่ชั่วร้ายให้สำนึกในความดี แม้ว่าเรื่อง “ความรัก” ออกจะดูเป็นความคิดทันสมัยแบบ “ฝรั่ง” ไปหน่อย แต่ก็เหมาะสำหรับเด็กรุ่นใหม่ซึ่งคุ้นเคยกับแนวคิดนี้อยู่แล้ว และในบทสุดท้าย “ความรักครั้งสุดท้าย” ผู้เรียบเรียงแสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงมีความรักต่อปวงชนเสมอ แม้ในวาระพิชิตขึ้นสูง ก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็ยังทรงอนุญาตให้สุภทัชเข้าเฝ้าถามปัญหาทุกข้อใจ สุภทัชได้รับแสงสว่างแห่งชีวิตจนขอบวชเป็นพระสาวกคนสุดท้าย

หลังจบเรื่องราวของพุทธประวัติแล้ว ผู้เรียบเรียงก็ยังเน้นย้ำโดยบอกกล่าวกับผู้อ่านว่า พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นสิ่งประเสริฐ และเป็นแสงสว่างที่จะนำทางพุทธศาสนิกชนทุกคนไปสู่ความสุข ความสงบ อันเป็นที่สุดแห่งชีวิต เราทุกคนสามารถเข้าถึงความสุขสงบได้ด้วยตนเอง หากเรามีความเพียรในการปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ดังที่ผู้เรียบเรียงกล่าวไว้ว่า

“หากเราทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยการกำจัดความเห็นแก่ตัวด้วยความรักแล้ว เราก็จะสามารถเอาชนะความทุกข์ ความแค้น ความเจ็บ และความตายได้ เราจะได้รับสันติสุขแห่งชีวิตใหม่เช่นเดียวกับที่เจ้าชายสิทธัตถะได้รับมาแล้ว ภายใต้ร่มเงาแห่งพระศรีมหาโพธิ์ ยิ่งไปกว่านั้น เราทุกคนสามารถได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธเจ้าผู้ตื่นเบิกบานได้ ทั้งยังสามารถแบ่งปันความรักให้แก่คนเป็นอันมาก เช่นเดียวกับเจ้าชายสิทธัตถะได้เคยทำมาแล้วเมื่อสองพันห้าร้อยปีก่อนโน้น”

พระพุทธเจ้าของฉัน จึงนับว่าเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนที่น่าอ่าน เป็นก้าวแรกของการปลูกฝังศรัทธาปสาทะในความอดทนทาน วิริยะ ความเสียสละ และความรัก

ของ พระพุทธองค์ และเป็นก้าวแรกที่จะน้อมนำความสนใจของเด็กเข้าสู่ความสนใจเรียนรู้ธรรม
 ราชของพระธรรมคำสอนในระดับที่สูงขึ้นไปอีก นอกจากนี้เนื้อหาสาระที่มีคุณค่าแล้ว ภาพ
 ประกอบพุทธประวัติที่เป็นจิตรกรรมไทยประเพณีฝีมือของพิชัย เลิศสุวรรณ์ศรี มีส่วนทำให้
 หนังสือเล่มนี้สวยงามเสริมรับกับเนื้อหายิ่งขึ้น ผู้อ่านจึงได้สัมผัสคุณค่าความงามทางวรรณศิลป์
 และทัศนศิลป์ไปพร้อมกัน

รีณฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

สันติสุข ไสภณศิริ เป็นนักเขียน นักแปล และบรรณาธิการหนังสือหลายเล่มให้กับมูลนิธิ
 นิธิโกมล คีมทอง และมูลนิธิปริทัศน์ พนมยงค์

(53)

พ่อแม่รังแกฉัน

ผู้เขียน พระยาอุปกิตศิลปสาร

ผู้พิมพ์ บริษัทธารปัญญา จำกัด พ.ศ. 2542

พ่อแม่รังแกฉัน เป็นหนังสือเล่มบาง ๆ เนื้อหากล่าวถึงชินแสเดมาเล่าถึงจ้าวว่าเป็นการแสดงที่มุ่งสอนคติธรรมแก่ผู้ชมไปพร้อมกับความบันเทิง เช่นเดียวกับละครไทย การทำขวัญนาถ และการสวดพระมาลัย ชินแสเล่าถึงจ้าวเรื่องหนึ่งว่ามีคติสอนใจ เนื้อความมีว่า เศรษฐีคนหนึ่งร่ำรวยมหาศาล มีบุตรชายเพียงคนเดียวจึงรักใคร่บุตรชายตั้งดวงใจ เศรษฐีจ้างครูมาสอนหนังสือบุตรที่บ้าน บุตรชายเศรษฐีที่ได้รับการพุ่มพักเอาใจ ชอบใจเล่นสนุกกับเพื่อน ๆ มากกว่าเมื่อครูเข้มงวดกวดขันให้เรียนวิชา ก็ไม่พอใจนำไปฟ้องบิดา ทำให้ต้องเปลี่ยนครูสอนหลายคน ในที่สุดก็ตัดสินใจทิ้งความเกรงของเด็คนั้น ทำให้ไม่มีครูคนใดยอมรับจ้างสอน นอกจากครูที่หวังเพียงรับค่าจ้างแต่ไม่สนใจว่าลูกศิษย์จะมีความรู้หรือไม่ ต่อมาพ่อแม่เศรษฐีถึงแก่ความตาย ทั้งทรัพย์มรดกมากมายแก่บุตรชาย บุตรชายเศรษฐีผลาญสมบัติด้วยการเที่ยวเตร่เลี้ยงดูเพื่อนจนบ้านช่องทรัพย์เงินทองหมดสิ้นไป เพื่อนฝูงที่เป็นเพื่อนกินก็หนีหน้าหายไประหมด ลูกเศรษฐีต้องขอทานเลี้ยงชีพ ตอนนั้นลูกเศรษฐีเริ่มคิดถึงคุณครูที่เฝ้าเพียรสั่งสอน คิดถึงพ่อแม่ที่ตามอกตามใจ เกิดคำถามขึ้นในใจว่า พ่อแม่รักลูกเช่นนี้ทำถูกแล้วหรือ

วันหนึ่งลูกเศรษฐีไปขอทานบ้านชินแส ชินแสบอกว่ามีลักษณะเป็นลูกเศรษฐี ทำไมจึงมาหลอกลวงว่าเป็นขอทาน ลูกเศรษฐีถึงกับร้องไห้ ส่งเสียงดังด้วยความคับใจว่า “พ่อแม่รังแกฉัน” แล้วเล่าให้ฟังว่าพ่อแม่รักตนมาก ตามใจให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการ จนตนไม่ได้เรียนหนังสือและทำงานทำการใด ๆ ก็ไม่เป็น ชินแสได้ฟังแล้วบอกว่าจะไม่ให้ปันสิ่งใด เพราะเท่ากับเป็นการทำให้ผู้รับไม่รู้จักช่วยเหลือตัวเองซ้ำอีก แต่ชินแสเห็นว่าลูกเศรษฐีสำนึกในความผิดพลาดของตนแล้ว จึงบอกว่าจะช่วยฝึกหัดดัดสันดานให้ใหม่ ลูกเศรษฐีจึงไปอยู่กับชินแส ชินแสสอนให้รู้จักทำงานจนสามารถทำงานเลี้ยงชีพตนพ้นจากความยากจนไปได้ด้วยดี

พระยาอุปกิตศิลปสารสรุปในตอนท้ายว่า ถ้าพ่อแม่มุ่งแต่พุ่มพักรักลูกจนเกินไป จนละเลยที่จะให้ลูกมีความรู้เพื่อครองชีวิต อาจสร้างทุกข์แก่ลูกได้ ดังเรื่องราวของลูกเศรษฐีที่ทำให้พ่อแม่ตรมใจแล้วยังกล่าวหาว่า “พ่อแม่รังแกฉัน” เสียอีก ผู้แต่งเชื่อว่าชาวไทยคงจะไม่ประสบเหตุน่าเศร้าเช่นนี้ เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางรากฐานทางการศึกษาแก่เด็กไทย โดยพระราชทานพระราชบัญญัติการประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ทำให้เด็กไทยทุกคนต้องเล่าเรียนหนังสือ มีความรู้ติดตัว

กลอนสุภาพเรื่องพ่อแม่วังแกฉันให้คติสอนใจผู้เยาว์ให้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาวิชาเพื่อเป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพต่อไปในภายภาคหน้า และยังเป็นคติสอนผู้เป็นพ่อแม่ว่าการให้ความรักเป็นสิ่งดี แต่ต้องเป็นการให้ความรักอย่างมีสติ และมีปัญญา นั่นคือ ต้องอดทนในการปลูกฝังบ่มแต่งให้ลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ต้องมุ่งหวังในการสร้างอนาคตที่ดีให้แก่ลูกเป็นสำคัญ การเข้มงวดกวดขันในการอบรมสั่งสอนแต่เยาว์วัยจึงเป็นเสมือนการรดน้ำพรวนดินใส่ปุ๋ยให้ต้นกล้าอ่อน ๆ เติบโตเป็นไม้ยืนต้นที่แข็งแรงต่อไป บทกลอนนี้ใช้ชื่อ พ่อแม่วังแกฉัน แสดงให้เห็นว่าผู้เป็นพ่อแม่มีบทบาทสำคัญ เพราะผู้ที่ปลูกยังเยาว์วัย ขาดการรู้จัก อาจทำตามใจตนเองโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่ผู้ใหญ่มีวิสัยทัศน์ และวุฒิภาวะสูงกว่า จึงไม่ควรปล่อยให้ความรักความหลงครอบงำจนทำลายอนาคตของลูกตนเองในที่สุด กลอนสั้น ๆ บทนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เป็นรากฐานของชีวิต เพราะความรู้เป็นต้นทุนที่ไม่มีวันพร่องเหมือนทรัพย์มรดก มีแต่จะทำให้เพิ่มพูนขึ้น และมีชีวิตที่มั่นคงขึ้น บทกลอนนี้เขียนขึ้นหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ไม่นาน เป็นบทกลอนที่เน้นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่ปวงชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยังทรงคุณค่าอย่างยิ่งจนถึงปัจจุบันนี้

ในหนังสือเล่มนี้ นอกจากกลอนสุภาพเรื่อง “พ่อแม่วังแกฉัน” แล้ว ยังมีกลอนสุภาพชื่อ “มนุษย์เรามาดีที่ตรงไหน” ซึ่งมีเนื้อหาชี้ให้เห็นว่า ยามมีชีวิตอยู่ มนุษย์ควรทำแต่คุณงามความดี สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่โลกและสังคม นอกจากนี้ยังมีโคลงฉันท์วิจิตรมาลี ชื่อ “दनันท์แห่งเป็นที่พึงแห่งตน” เพื่ออธิบายสุภาษิตภาษาบาลีที่ว่า “อตตา หิ อตตโน นาโถ” ด้วย นับว่าหนังสือเล่มนี้ได้คัดสรรบทประพันธ์ของพระยาอุปกิตศิลปสารที่มีคุณค่าไม่ล้าสมัย ควรที่เยาวชนไทยในปัจจุบันจะได้เรียนรู้และนำไปใช้สืบไป

รีณฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2422-2484) นามเดิมคือ นิ้ม กาญจนชีวะ เป็นนักเขียนในสมัยรัชกาลที่ 6 และที่ 7 มีนามปากกา ว่า อ.น.ก. และ อนิก คำชูชีพ เป็นผู้แต่งแบบเรียนสยามไวยากรณ์ 4 เล่ม ซึ่งเคยใช้เป็นแบบเรียนวิชาภาษาไทย บทดอกสร้อยรำพึงในป่าช้าฉันท์ยอเกียรติชาวนครราชสีมา เป็นผู้คิดคำทักทายว่า “สวัสดี” นอกจากนี้ยังแต่งหนังสือสงครามมหาภารตะคำกลอน และคำประพันธ์ร้อยกรองขนาดสั้น ๆ ไว้อีกมาก ซึ่งรวมพิมพ์อยู่ในหนังสือคำประพันธ์บางเรื่อง

(54)

เรื่องของมาเหมียว

ผู้เขียน "สุมาลี"

ผู้วาดภาพปกและภาพประกอบ สัญญาณ พร-ราย

รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2516

สำนักพิมพ์กัญญา จัดพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2533

"สุมาลี" แต่งเรื่องของมาเหมียวเรื่องแรกเมื่ออายุ 16 ปี ตีพิมพ์ครั้งแรก ในนิตยสารสตรีสาร ภาคพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน และได้ตีพิมพ์เป็นตอน ๆ เรื่อยมา จนในที่สุดได้รวมพิมพ์เป็นเล่ม 2 เล่ม คือ เรื่องของมาเหมียว และมาเหมียวและเพื่อน

เรื่องของมาเหมียว และ มาเหมียวและเพื่อน เป็นเรื่องสั้น ๆ จบในตอน โดยใช้ตัวละครชุดเดียวกัน ตัวเอกของเรื่องคือ มาเหมียว นอกจากนี้มีส้มจุก แดง นกกระทา กระดุมเอี้ยด กุ้งดวงสุดา กล้วย เขียด เป็นต้น เด็กเหล่านี้อายุประมาณ 9 ขวบ เรียนอยู่ชั้นประถมห้องเดียวกัน

ผู้แต่งมีความสามารถในการวาดภาพตัวละครเด็ก ๆ เหล่านี้ให้มีบุคลิกของตนเองชัดเจน ส้มจุก เป็นเด็กเรียนเก่ง เรียบร้อยเชื่อฟังครู นกกระทาเป็นเด็กช่างฟ้อง หนูเอี้ยดมีความสามารถในการวาดรูปตุ๊กตาแจกเพื่อน ๆ กระดุมเด็กผู้ชายคนเดียวในชั้นเรียนเป็นเด็กเรียบร้อยชอบเย็บผ้า ดวงสุดาเป็นลูกคนรวย ผูกโบไม่เข้าสี มีของกำนัลมาฝากครู และมีตุ๊กตาแพง ๆ และของสวย ๆ มาล่อใจเพื่อนเสมอ ส่วนมาเหมียวซึ่งเป็นตัวละครสำคัญ เรียนหนังสือไม่เก่งนัก เพราะขี้เกียจไม่ชอบท่องหนังสือ แต่เป็นเด็กฉลาด แสนซน กล้าหาญ แก่นแก้วจนเรียกได้ว่าเป็น "นักเลง" เพราะชกกับเพื่อนผู้หญิงเวลามีเรื่องขัดใจกัน และยังกล้าชกเด็กผู้ชายอีกโรงเรียนที่พูดจาล้อเลียนกระดุมเด็กผู้ชายที่เป็นเพื่อนร่วมชั้น นอกจากนี้ยังเป็นเด็กเจ้าความคิด เพราะมักเป็นผู้วางแผนการก่อเหตุทั้งทางดีทางร้ายอยู่เสมอ แม้ว่าดูเหมือนมาเหมียวจะเป็นเด็กเจ้าเล่ห์ แต่มาเหมียวไม่คดโกง เพราะมาเหมียวจะกล้าสารภาพเมื่อทำผิด และเมื่อมีปัญหาจะปรึกษาผู้ใหญ่คือพ่อแม่เสมอ

มาเหมียวเป็นตัวละครเด็กที่มีสีสันมาก เพราะความฉลาดเฉลียวและแก่นแก้วของมาเหมียวทำให้มาเหมียวมองโลกด้วยสายตาของนักต่อสู้ตลอดเวลา อย่างเมื่อครูเล่านิทานเรื่องลาถูกบรรดาสัตว์ป่าขับไล่ออกจากป่า เด็กอื่น ๆ พวกนี้ร้องไห้สงสารลา เด็กบางคนสงสัยว่าทำไมลาต้องเป็นฝ่ายต้องไปทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ทำอะไรผิด เด็กอื่น ๆ ตอบคำถามนี้ไม่ได้ แต่มาเหมียวตอบว่า "ลามันโง่เนี่ยละ มันทำอะไรเขาไม่ได้เนี่ยละ ลามันโง่เอง ถ้าไม่โง่มันไม่ต้องไปก็ได้" (หน้า 97)

อีกตอนหนึ่ง เมื่อข้าวของของเพื่อน ๆ รวมทั้งหนังสือเรียนของมาเหมี่ยว มาเหมี่ยวก็วางแผนการจับขโมยให้ได้ โดยเอาของไปวางล่อขโมย แต่บังเอิญมาเหมี่ยวมัวเล่นสนุกจนลืมจับจ้องมองขโมย เลยสูญหนังสือเรียนของเพื่อนไปฟรี ๆ อีกตัวอย่างหนึ่ง ตอนที่ล้มลุกมาปรับทุกข์ว่ามีหมามาถ่ายมูลหน้าบ้านเป็นประจำ มาเหมี่ยวสืบจนรู้ตัวว่าเป็นหมาของใคร แล้ววางแผนการแก้แค้นให้เพื่อนได้สำเร็จ แต่ก็ถูกคุณพ่อคุณแม่ดุเสียแทบแย่ เพราะเพื่อนบ้านมาฟ้อง

มาเหมี่ยวมักพยายามทำตัวเป็น “ซบถ” กับกฎระเบียบของผู้ใหญ่เสมอเท่าที่จะทำได้ แต่ในที่สุดมาเหมี่ยวจะได้รับบทลงโทษจากความเอโกของตน อย่างมาเหมี่ยวไม่ชอบทำการบ้าน วันหนึ่งที่บ้านบังเอิญไฟดับไปสิบนาทีก่อนพ่อคุณแม่คุยกันเรื่องสมัยเด็ก ๆ ใช้ลูกไม้ไฟดับไปอ้างกับครูว่าไม่มีการบ้านส่ง มาเหมี่ยว “ยืม” ความคิดนี้ไปใช้บ้าง แต่ปรากฏว่าครูทราบว่าเป็นไฟเผาแถวบ้านมาเหมี่ยวดับแค่สิบนาทีก่อนมาเหมี่ยวจึงถูกครูตีเสียหลายทีโทษฐานที่โกหก บางเรื่องหลังจากได้รับบทเรียนสมควรแก่ความผิดแล้ว มาเหมี่ยวก็จะหาทาง “เบี่ยง” ใหม่ โดยพลิกแพลงทำอย่างที่ยากทำอีก อย่างเช่น เมื่อมาเหมี่ยวไม่ยอมปลูกดอกไม้ตามที่คุณครูสั่งให้หัดทำสวนครัวปลูกดอกไม้ วันที่ครูให้เอาดอกไม้ไปส่ง มาเหมี่ยวตัดดอกไม้สวยของคุณป้าไปส่งครู ดังนั้นเมื่อครูให้นักเรียนทุกคนออกมาอธิบายวิธีการปลูกดอกไม้ของแต่ละคน มาเหมี่ยวไม่สามารถอธิบายได้ จึงสารภาพกับครูว่าไม่ได้ปลูกเอง ปรากฏว่ามาเหมี่ยวมีเพื่อนร่วมสารภาพผิดกับครูอีกหลายคน เมื่อกลับถึงบ้าน มาเหมี่ยวจึงบอกคุณแม่ว่า คราวหน้าต้องรอบคอบกว่านี้คือจดจำคำบอกเล่าเรื่องวิธีการปลูกต้นไม้เสียให้ขึ้นใจก่อนเอาดอกไม้ไปส่งครู หรืออย่างตอนที่โรงเรียนให้นักเรียนช่วยเก็บขยะ มาเหมี่ยวไม่ชอบเก็บ เพราะอยากเล่นมากกว่า ก็ใช้วิธีซื้อขนมเป็นรางวัลให้เพื่อนแข่งกันเก็บขยะ มาเหมี่ยวถูกคุณพ่อคุณแม่ดุที่เอาเปรียบเพื่อน แต่กลับมีเพื่อนคนอื่นนำวิธีการของมาเหมี่ยวไปใช้เป็นเกมแข่งขันเก็บขยะ โดยมาเหมี่ยวผู้เสนอฉลาดคิดมูลค่าในฐานะเจ้าของความคิดว่าตนไม่ต้องร่วมเก็บขยะด้วย แต่ในที่สุดทุกคนก็ร่วมแข่งขันกันหมดเพราะอยากได้ของรางวัลจนครูต้องยกเลิกการให้เด็กนักเรียนทุกคนช่วยเก็บขยะ เปลี่ยนเป็นให้เก็บเฉพาะนักเรียนตัวอย่างเท่านั้น อีกตัวอย่างหนึ่งก็แสดงความแค้นแค้นของมาเหมี่ยวเป็นอย่างดี คือ หลังจากครูใช้เรื่องที่มาเหมี่ยวถูกรถชนเพราะไม่ข้ามทางม้าลายเป็นกรณีตัวอย่างในการสอนให้ข้ามถนนให้ถูกที่เพื่อความปลอดภัยของผู้ข้าม แล้วครูก็กำหนดให้เด็กเดินตามทางเท้า ไม่เดินลัดสนาม มาเหมี่ยวแค้นเคืองโดยการนำขอลูกไปโรยเป็นทางม้าลายบนทางลัดบนสนาม แล้วชักชวนเพื่อน ๆ เดินตาม “ทางม้าลาย” ที่ทำขึ้น

ผู้ที่อ่านเรื่องของมาเหมี่ยวจึงอดรักเอ็นดูปนหมั่นเขี้ยวเด็กจอมแค้นคนนี้ไม่ได้ เพราะเด็กเลี้ยวตัวน้อย ๆ แสนฉลาดเฉลียวคนนี้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีอิสระทางความคิด แต่ก็ไม่ได้ออกนอกกลุ่มนอกทางจนเกินไป มาเหมี่ยวเป็นหัวโจกนักปฏิวัติในหมู่เพื่อน และเป็นที่รักของเพื่อน ๆ ไปพร้อมกันด้วย ดังที่เพื่อน ๆ ยกให้เป็น “ขวัญใจประจำห้อง”

จุดเด่นของเรื่องของมาเหมี่ยวอีกประการหนึ่ง คือ “สุมาลี” แสดงให้เห็นสัมพันธภาพแน่นแฟ้นระหว่างพ่อแม่กับลูก ระหว่างบ้านกับโรงเรียน และระหว่างครูกับลูกศิษย์ หากองค์ประกอบสามส่วนนี้สมบูรณ์ การปลูกฝังอบรมให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของสังคม ก็จะได้ผลสมบูรณ์ไปด้วย ในเรื่องนี้มาเหมี่ยวจึงไม่มีความลับปิดบังคุณพ่อคุณแม่ และไม่กลัวครูจนเกินเหตุ มีปัญหาปรึกษาหารือ ทำผิดก็สารภาพผิด หากเชื่อมั่นความคิดของตนก็กล้ายืนยันสิ่งที่ตนคิด คุณพ่อคุณแม่ก็ทำตัวเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้อิสระในการแสดงความคิด แต่มีวิธี “คัดท้าย” ให้มาเหมี่ยวเดินตรงทาง โดยไม่สั่งหรือห้ามโดยตรง เมื่อมาเหมี่ยวทำผิดจริง ๆ ไม่เรียวยังเป็นบทลงโทษที่ศักดิ์สิทธิ์ ตามคติโบราณว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” แต่หากเป็นเรื่องที่สะท้อนความคิดที่แตกต่างกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ คุณแม่ใช้วิธีปรึกษาคุณครูให้หาทางแก้ไขทางอ้อม ถ้าเป็นเรื่องทฤษฎีหรืออารมณ์ คุณแม่อาจจะฟังพาสัมजू เพื่อนรักของมาเหมี่ยวซึ่งอารมณ์สงบนิ่งกว่า แต่หลายครั้งที่คุณแม่ปล่อยให้มาเหมี่ยวได้รับบทเรียน โดยคุณแม่จะเป็นผู้ซับน้ำตาให้ลูกสาว แล้วค่อย ๆ ชี้แจงสาเหตุและหนทางแก้ไขให้ฟัง ผู้เขียนยังนำเสนอวิธีการสอนเด็กให้รู้จักมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถปรับตัวและเข้าใจคนอื่น โดยเล่าผ่านวิธีการสอนแผนใหม่ของครูแก้วตา เช่น ให้เด็กเขียนเรียงความเรื่องนิสัยไม่ดีของเพื่อนมาอ่านหน้าชั้น เพื่อสอนให้ยอมรับฟังคำวิจารณ์หรือความคิดที่แตกต่างของคนอื่น หรือให้ทุกคนเล่าเรื่องเป็น ๆ ของตนเองเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ แต่อย่างหลังนี้ สำหรับมาเหมี่ยวไม่มีวันเสียหอกที่เธอจะยอมเล่าเรื่องที่เธอทำเป็นจริง ๆ เพราะ “เดียวโดนล้อตาย แล้วในห้องเราก็มักมีคนทำอะไรโง่ ๆ มากพออยู่แล้วนี่ ฮะฮ่าฮ่า” (มาเหมี่ยวและเพื่อน, หน้า 89) นอกจากนี้ หากมาเหมี่ยวทำผิดมาเหมี่ยวยอมสารภาพผิด แต่เธอก็หาทางออกให้สามารถทำตามใจตนเองคิดได้อย่างน่าดี ดังเช่น ตอนที่สัมผัสพามาเหมี่ยวไปสารภาพกับครูว่าเป็นคนต่อเติมใส่เขา ใส่เขียว ทำฟันหลอให้รูปหน้าปากหนังสือ หลังสารภาพผิดแล้ว มาเหมี่ยวบอกสัมผัสว่าจะไม่เลิกขีดเขียนต่อเติมในหนังสือ แต่จะทำกับหนังสือพิมพ์ที่บ้านเท่านั้น และจะรับสารภาพผิดกับคุณแม่เร็ว ๆ จะได้ไม่ต้องแบกความกลุ้มใจไว้นาน เป็นต้น

“สุมาลี” มีความสามารถเขียนถึงตัวละครได้แจ่มชัดราวกับนั่งอยู่ในหัวใจของเด็ก ๆ ตัวละครเด็กในเรื่องนี้จึงไม่ได้มีความคิดหรือการกระทำที่เกินเลยธรรมชาติของเด็ก ความชน ดื้อ ซี้เกียจ ทะเลาะกัน ตีกัน แข่งขันกัน เป็นลักษณะปกติของเด็กทั่วไป แม้ว่ามาเหมี่ยวจะโดดเด่นกว่าคนอื่นในลักษณะเป็นหัวโจก ก็ไม่ได้ถึงขนาดเป็นเด็กมหัศจรรย์หรือเด็กอัจฉริยะ มาเหมี่ยวทำผิด คิดพลาด ได้เช่นเด็กปกติอื่น ๆ ความแค้นบางอย่างของมาเหมี่ยวก็เป็นสิ่งที่มิต้นแบบจากผู้ใหญ่ใกล้ชิด ส่วนศัพท์แสงและคำพูดบางคำที่อาจจะเกินวัยไปบ้าง ผู้เขียนก็เลี่ยงอย่างแนบเนียนให้เป็นคำพูดที่เด็กจำจากคุณพ่อคุณแม่ เรื่องของมาเหมี่ยวจึงเป็นเรื่องที่ผู้เขียนเขียนอย่างเข้าใจเด็กเป็นอย่างดี และถ่ายทอดอย่างมีอารมณ์ขันด้วยการหักมุมอยู่หลาย

ตอน เรื่องสั้น ๆ หลายตอนเหล่านี้จึงชวนอ่านไม่รู้เบื่อ ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็นเด็กและผู้ใหญ่ นอกจากเนื้อเรื่องดีแล้ว น่าชมฝีมือคนเขียนประกอบด้วยเพราะจับบุคลิกและอารมณ์ของตัวละครเด็กมาถ่ายทอดได้อย่างมีชีวิตชีวา เช่น เด็กหางเปียหน้าอ เด็กผมจุกหน้าใส ฯลฯ

รีนฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

"สุมาลี" เป็นนามปากกาของสุมาลี บำรุงสุข จบอักษรศาสตรบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลงานล่าสุดคืองานแปลวรรณกรรมสำหรับเด็กเรื่อง Harry Potter ซึ่งกำลังเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มียอดขายสูงสุด

(55)

ลูกสัตว์ต่างๆ

ผู้เขียน ขุนสรรค์เวทย์, นายกี กิรติ วิทโยพาร, ขุนศึกษากิจพิสัย

ผู้พิมพ์ โรงพิมพ์คุรุสภา, พิมพ์ครั้งที่ 10 พ.ศ. 2492

แสนเสียดาย	นันทา	ที่น่ารัก
ชะล่านัก	เลี้ยงออก	นอกถนน
มัวแต่เพลิน	ปลาบปลื้ม	จนลืมตน
ถูกรถยนต์	แล่นทับ	ดับชีวา
นิจจาเอ๋ย	เคยเห็น	ทุกคำเข้า
กลับเหลือแต่	กรงเปล่า	ไม่เห็นหน้า
เคยวิ่งเล่น	ด้วยกัน	ทุกวันมา
ช่างทิ้งช้า	เปลี่ยนเปล่า	เศร้าใจเอ๋ย

มีใครจำบทกลอนที่น่ารักอย่างเศร้าบทรนี้ได้บ้าง จำได้ใหม่ว่านี่เป็นบทกลอน "เพื่อเป็นที่ระลึกถึงนันทา แม่ไก่ที่รักยิ่งของเรา" ทุกวันนี้ยังมีใครหลายคนรำพึงถึงบทกลอนนี้ เพื่อรำลึกถึงวันคืนเก่าๆ เมื่อครั้งบ้านเมืองยังสงบร่มเย็นกว่านี้ เมื่อครั้งยายกะต่ายปลุกตัวปลุกงาให้หลานเฝ้า ซึ่งไม่ใช่ยุคผลิดเพื่อส่งออก และส่งเด็กๆ ไปไว้ที่โรงเรียนในเมืองใหญ่เช่นทุกวันนี้

หนังสือเรื่อง ลูกสัตว์ต่างๆ แนะนำให้เด็กรู้จักลูกสัตว์และสัตว์ 7 ชนิด ได้แก่ ลูกกบ ลูกแมว ลูกวัว นกพิลาป แม่ไก่ แมว ลูกกระรอก และสุดท้ายที่ขาดไม่ได้คือ เจ้าโต ลูกหมาแสนซนที่ตกน้ำป้อมแป้ม จนเข็ดไม่กล้าซุกซนอีกเลย

วิธีการแนะนำเล่าเรื่องลูกสัตว์และสัตว์ทั้งหลายในหนังสือเล่มนี้ ช่วยให้เข้าใจลักษณะนิสัยและพัฒนาการของสัตว์แต่ละชนิดโดยไม่เบื่อ เหตุการณ์ที่เล่ามาดูเป็นจริงเป็นจัง น่าสนใจ นึกคล้ายๆ กับว่าจะเป็นเรื่องราวของเจ้าลูกสัตว์ตัวน้อยๆ บ้านนี้เอง เนื้อเรื่องที่ผูกขึ้นมานั้น เข้าใจสร้างเหตุการณ์ให้เด็กติดตาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแดงลูกวัวที่หายไป นกพิลาปซึ่งเลี้ยงลูกอ่อน แม่ไก่ดื้อที่วิ่งออกนอกถนนจนถูกรถชน หรือแม่แมวที่หลงเลี้ยงกระรอกไว้เป็นลูก ล้วนแต่น่าสนุก น่าเอ็นดูทั้งสิ้น

บรรยากาศของบ้านเรือนและธรรมชาติ อาจจะฟังดูเป็นบรรยากาศของสังคมสมัยเก่าอยู่สักหน่อย เพราะสงบเงียบ ร่มเย็น อบอุ่นเสียจริงๆ แต่ความเก่าชนิดนี้ไม่ได้ทำให้รู้สึกว่าเป็นเรื่องพื้นสมัย เพราะผู้แต่งผูกเรื่องเป็นสากลไม่ติดอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะในยุคใดยุคหนึ่ง

ฝีมือเขียนหนังสือของท่านผู้แต่งคือ ชวนสรรค์เวทย์, นายก็ กิรติวิทโยฬาร, ชวนศึกษา กิจพิสัยณ์ นั้น ไม่ต้องพูดถึง เป็นนักเขียนชั้นครูที่ได้สร้างหนังสือเด็กของไทยรุ่น "นกกาขเณน" ให้จับใจคนมีรูลัฒมาหลายเล่มแล้ว ดังนั้น ภาษา สำนวน จึงเรียบง่าย อบอุน และไพเราะสมกับเป็นหนังสือเด็ก

ภาพประกอบไม่ได้บอกว่ใครวาด มุมมองและการให้รายละเอียดของเส้นต่างไปจากปัจจุบัน แต่อาจจะเป็นเพราะความที่แปลกไปกว่าภาพที่วาดในแนวใหม่ ก็ทำให้ภาพยังน่าสนใจอยู่ แม้จะเป็นขาวดำก็ตาม

พรพิไล เลิศวิชา

(56)

โลกของหนูแหวน

ผู้เขียน ศราวก

ผู้พิมพ์ กองบรรณาธิการชัยพฤกษ์ พิมพ์ครั้งแรก 2512

เป็นหนังสือนวนิยายแนวความคิดจินตนาการ เกี่ยวกับความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเห็นชีวิตของเด็กผู้หญิงวัย 6 ขวบในชนบทคนหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนใช้เป็นตัวละครเอกเพื่ออธิบายทัศนะของผู้เขียน ซึ่งเป็นบรรณาธิการหนุ่มของนิตยสารชัยพฤกษ์ นิตยสารสำหรับเด็กในสมัยนั้น

โลกของหนูแหวน เป็นนวนิยายที่มีลักษณะแปลกกว่านวนิยายไทยอื่น ๆ คือ เป็นรวมเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับความคิดจินตนาการของหนูแหวน เป็นประเด็น ๆ ไป มากกว่าจะเป็นนวนิยายที่มีเค้าโครงเรื่องแบบมีตัวละคร มีเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเรื่องเป็นราว

จุดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้คือ เป็นเรื่องที่เขียนแบบล้อเลียน มีลักษณะเสียดสีแบบมีอารมณ์ขันนิด ๆ แต่ชวนให้เด็กเกิดจินตนาการ เกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาเริ่มเรียนรู้ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การรู้จักตัวเอง ศรัทธาในชีวิตและความเข้มแข็ง การเป็นเด็กดี การทำงาน ฯลฯ ผู้เขียนเปิดให้หนูแหวนคิดได้อย่างเสรี อย่างเด็กชน ๆ ที่ช่างคิดช่างสงสัย โดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดว่าเด็กที่ดีควรเชื่ออะไร หรือควรจะทำอย่างไร ซึ่งต่างจากหนังสือประเภทที่นักเขียนผู้ใหญ่ชอบเขียนให้เด็กอ่าน

แม้นวนิยายเรื่องนี้จะไม่มีเค้าโครงเรื่องใหญ่ที่น่าตื่นเต้นระทึกใจให้ต้องติดตาม แต่ชีวิตในแต่ละวันของหนูแหวนในแต่ละตอนที่ไปเล่นกับเพื่อน ไปคุยกับสัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ หรือแม้แต่ตัวละครในจินตนาการ เช่น ความเจ็บปวด สวดย พระอินทร์ เทวดา ฯลฯ ก็เป็นเรื่องที่ชวนอ่านชวนให้ขบขัน และเกิดประเด็นที่จะคิดต่อ เหมือนเป็นการสนทนาหรือวิวาทะกันระหว่างตัวละครกับผู้อ่าน ซึ่งจริง ๆ แล้ว น่าจะต้องเป็นผู้อ่านที่โตกว่าหนูแหวนวัย 6 ขวบสักหน่อย หรือต้องเป็นเด็กหรือเยาวชนชอบคิด ชอบตั้งคำถาม จึงจะอ่านเรื่องนี้ได้สนุก มีรสชาติ

ในบรรดาเรื่องทั้ง 28 ตอนนั้น มีบางตอนที่ผูกเรื่องเพื่อเสนอทัศนะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์สังคมของผู้เขียนได้อย่างน่าสนใจ เช่น เรื่องตะเกียงวิเศษ ที่ผู้เขียนเอานิทานเก่าเรื่องยักษ์กับตะเกียงวิเศษมาล้อเลียนความโลภของคน เมื่อหนูแหวนเจอยักษ์ที่ออกมาจากตะเกียงและเสนอกับหนูแหวนว่าเขาจะเลิกอะไรให้ก็ได้ หนูแหวนกลับมองว่าเธอไม่รู้อะไรจะเอาสมบัติมีค่าต่าง ๆ ไปทำอะไร ในเมื่อเธอเองก็มีทุกอย่างอย่างเพียงพออยู่แล้ว

เรื่องแมงป่องขี่ไกรธ วิจารย์คนที่ชอบวางอำนาจและขี่ไกรธได้อย่างคมคาย เรื่องเครื่องจุดระหัด วิจารย์เรื่องการหลงใช้เครื่องจักรจากต่างประเทศได้อย่างสะใจ และมีอารมณ์ขัน เมื่อเครื่องจักรขี่ไม้ โดนหนูแหวนเอาน้ำสาดเพื่อช่วยดับความเจ้าอารมณ์ของมัน จนต้องหยุด

พูด เรื่องความเจ็บ เสนอทัศนะเชิงปรัชญา ว่า "ความรู้สึกดีชั่วจะพูดกับเธอในความเจ็บเสมอ" เรื่องหนูแหวนกับมนุษย์อวกาศ หนูแหวนได้พบกับทัศนะแบบหลงใหลในเทคโนโลยีของมนุษย์อวกาศได้อย่างน่าสนใจ

"วันหนึ่งเราอาจจะได้พบกับดวงดาวที่น่าอยู่เหมือนโลกนี้ ไม่แห้งแล้งอย่างดวงจันทร์ก็ได้"
มนุษย์อวกาศแย้ง

"ก็เธอทำโลกนี้ให้น่าอยู่เสียทีเดียวไม่ได้หรือ" หนูแหวนถาม

บทสุดท้าย รำพึงถึงตัว หนูแหวนสงสัยว่าชีวิตจะมีอะไรมากกว่าการโตเป็นผู้ใหญ่ ทำงาน แต่งงาน มีลูก แก่ แล้วก็ตาย นกฮูกที่เธอเคยคุยด้วย ได้ให้ข้อคิดว่า "เธอจะต้องเดินทาง เธอจะต้องออกสำรวจ มีโลกอันกว้างใหญ่ไพศาล อยู่ตรงหน้าของเธอ ในโลกนี้บางทีเธอจะได้พบสิ่งที่มีค่าสมควรจะทำ สมควรจะได้ไว้ เธอจะได้ชื่อว่า เธอมีชีวิตอยู่จริง ๆ"

นวนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นเมื่อกว่าสามสิบปีที่แล้ว ในยุคที่เรายังไม่ได้พัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแบบอุตสาหกรรมมากมายจนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจวิกฤติทางสังคมอย่างที่ป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้ในพ.ศ.2512 จะมีแนวโน้มที่เริ่มเห็นได้จากสังคมไทยกำลังสนใจจะพัฒนาเศรษฐกิจไปทางทุนนิยมอุตสาหกรรมอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ค่อยมีคนสนใจมองอย่างวิพากษ์วิจารณ์ นับว่าหนังสือเล่มนี้เป็นงานที่วิจารณ์แนวโน้มของสังคมไว้ล่วงหน้าได้อย่างน่าสนใจ การกลับไปอ่านโลกหนูแหวน จะทำให้เราได้ย้อนคิดว่า ในเวลาแค่ 30 ปี เราได้ทำลายโลกธรรมชาติที่สวยงาม โลกที่บริสุทธิ์ของเด็กในชนบทให้กลายเป็นโลกที่มีแต่การแก่งแย่งแข่งขันกันทำงานหาเงิน ผลิตและบริโภคมากมาย เอรัดเอาเปรียบและทำลายกันอย่างไร้จิตสำนึก เราจะมีทางหยุดยั้งความบ้าคลั่งนี้ได้ ก็ต่อเมื่อเด็กของเราสนใจที่จะคิด สนใจที่จะตั้งคำถามอย่างหนูแหวน และมีจิตใจอ่อนโยน เชื่ออาทรต่อผู้อื่นอย่างหนูแหวน เท่านั้น

วิทยากร เชียงกุล

ประวัติผู้เขียน

ศราวก เป็นนามปากกาของอนุช อภาภิรม ผู้เคยเรียนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วงพ.ศ. 2501-2504 เคยทำงานกองบรรณาธิการชัยพฤกษ์ ไทยวัฒนาพานิช ปัจจุบันเป็นนักเขียนอิสระ มีผลงานด้านบทวิเคราะห์สังคมและการเมืองอยู่จำนวนหนึ่ง

(57)

นิทาน ของ ส. พลายน้อย

ผู้เขียน ส. พลายน้อย

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์รวมสาส์น จำกัด

เด็กๆ ชอบอ่านนิทาน เพราะนิทานย่อโลกใบใหญ่ลงมาเหลือเล็กน้อยเท่านั้น บ้างก็เป็นโลกของเจ้าฟ้ามหาวชิตรัย เป็นอาณาจักรใหญ่ที่นึกเทียบขนาดไม่ได้เลย บ้างก็เป็นโลกของขอมานชีโย บ้างก็เป็นโลกของคนใจบาปหยาบช้า บ้างก็ดีเหลือแสน บ้างสวยงามมีชีวิตจบลงแบบเทพนิยาย บ้างน่าเกลียดและมีชะตากรรมอันเลวร้าย เด็กๆ พอใจที่ได้เรียนรู้จักโลกใบใหญ่ที่ถูกย่อให้เล็กลงแค่เพียงการเปิดอ่านด้วยนิ้วมือเดียว

มีคนชอบเขียนนิทานกันอยู่มาก แต่มีไม่มากนักที่เขียนนิทานด้วยความตั้งใจ เล่าเรื่องอย่างมีอรรถรส ไม่ข้ามไปข้ามมาเพราะเบื่อหน่ายเรื่องที่ตัวเองเขียนขึ้นมาเอง อาจารย์สมบัติ พลายน้อย ยินอยู่แถวหน้าของนักเล่านิทานสำหรับเด็กในความหมายและคุณสมบัติที่เด็กชอบมากคนหนึ่ง

คนที่จะเล่านิทานโดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านได้ดีจริงๆ นั้น ควรจะมีความรู้เกี่ยวกับสังคมไทย และประวัติศาสตร์ไทยอยู่พอตัว เพื่อจะได้เล่าเรื่องได้ถูกต้องแม่นยำ มีรายละเอียด วางบุคลิกของตัวละครได้ตามความเหมาะสม นี่ก็เป็นคุณสมบัติที่ ส. พลายน้อย มีอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะเขาเป็นนักค้นคว้าประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญคนหนึ่งของไทย ด้วยเหตุนี้ หนังสือของ ส. พลายน้อย จึงจัดอยู่ในมาตรฐานว่าดีได้ทุกเล่ม

หนังสือชุดนิทานของ ส. พลายน้อย ที่เด็กๆ ควรได้อ่านมีหลายเล่มด้วยกัน แต่ 6 เล่มที่ควรกล่าวถึงก็คือ นิทานวรรณคดี เทพนิยาย พฤษนิยาย สัตวนิยาย อมนุษย์นิยาย และนิทานไทย

นิทานวรรณคดี นั้น เป็นเล่มที่ควรกล่าวถึงเป็นพิเศษ เพราะได้นำเอาวรรณคดีไทยโบราณมาเล่าใหม่ไว้ถึง 6 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ กากี สิงหไกรภพ สาวตรี อุณรุท มณีพิไชย และ ฯลฯ ควบคู่ไปกับนิทานวรรณคดี ส. พลายน้อย ก็ได้แต่งนิทานไทย รวบรวมเอานิทานพื้นบ้านไทยถึง 30 เรื่องมาเล่าไว้ ดังเช่นเรื่อง ปลาบู่ทอง ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ อ้าวพระนาง เกาะหนูเกาะแมว เป็นต้น ส. พลายน้อย เล่านิทานสนุก ใช้ภาษาง่าย และยังไม่เคยอ่านพบว่าท่านตีความเรื่องผิดๆ เลย เมื่อเทียบกับนิทานไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร และหลวงศรีอมรญาณ แล้วต้องบอกว่า ภาษาของ ส. พลายน้อย เด็กจะอ่านเข้าใจได้ง่ายกว่ามาก แต่ผู้อ่านอาจจะต้องเลือกดู เพราะถ้าเด็กอ่านของ ส. พลายน้อย และเล่มที่ใช้ภาษาง่ายอื่นๆ มาแล้ว อาจจะปฏิเสธฉบับที่ยากกว่า แนวทางที่น่าจะเป็นคือ หลังจากเด็กอ่านนิทานไทย นิทานวรรณคดีที่เล่าด้วยภาษา

ง่ายเข้าใจดีแล้ว ถัดไปก็ฝึกอ่านนิทานและวรรณคดีที่ใช้ภาษายากขึ้นตามลำดับ ความยากของภาษานั้นเป็นยาขม แต่ไม่ใช่ยาพิษ จะให้ผลดีเป็นรางวัลในบั้นปลายแก่ตัวเด็กเอง

การอ่านนิทานวรรณคดีและนิทานไทยนั้น ไม่ต้องสงสัยว่าจะให้ประโยชน์เอนกประการ เพราะนิทานวรรณคดีรวมเอาวิถีชีวิต ขนบประเพณี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของไทย แทรกอยู่ตลอดเรื่อง สารก็จะมักจะมีทิศทางเดียวกัน คือเน้นเรื่องประวัติศาสตร์พื้นถิ่น การทำความดี ความกตัญญูรู้คุณ ความสัตย์ซื่อ และการไม่อาฆาตพยาบาท เหล่านี้ย่อมเป็นรากฐานแห่งคุณธรรมที่เด็กจะพึงมี

อมนุษย์นิยาย และเทวนิยาย ของ ส. พลายน้อย นั้น เล่าถึงเรื่องราวของชีวิตในโลกอื่น เช่น โลกสวรรค์ โลกบาดาล ปาหิมพานต์ ซึ่งมักเป็นที่อยู่ของอมนุษย์ทั้งปวง เรื่องเล่าประเภทนี้มีอยู่มากเหมือนกัน บางเล่มเล่าผิดๆ ถูกๆ ก็พบอยู่บ้าง ส. พลายน้อย เล่าได้ละเอียดลออ ชัดแจ้ง เห็นภาพดี การที่เด็กรู้จักรูปแบบชีวิตอื่นนอกจากมนุษย์ เป็นการสร้างเสริมจินตนาการ และเป็นการวางรากฐานความคิดโลกหลายมิติ หลายภพภูมิ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาตะวันออกได้ดี

พฤษนิยาย และสัตว์นิยาย นั้น ให้ความรู้มากกว่าให้ความบันเทิงเสียอีก เพราะจะได้หลายตำนาน นิทานเกี่ยวกับพืชและสัตว์ชนิดต่างๆ อ่านเป็นเกร็ดความรู้ก็ได้ อ่านเอาเพลินก็ได้เหมือนกัน แต่อ่านมากๆ เข้าผู้อ่านอาจจะนึกสงสัยว่า ตำนานเกี่ยวกับสัตว์และต้นไม้ที่ขึ้นอยู่กับชาติไหนเขียน ชาติไหนที่เป็นที่มาของแหล่งข้อมูล อ่านไปๆ เด็กๆ จะตกใจว่า พืชสัตว์จำนวนมากมีกำเนิดมาจากประเทศอื่นๆ เสียเกือบหมด และมันเป็นเช่นนั้นจริงๆ หรือเปล่า เรื่องนี้ก็ยังน่าสงสัยอยู่ เพราะชาติเล็กๆ ในเอเชียไม่ใช่พวกช่างจดบันทึก มีประวัติศาสตร์อารยธรรมน้อยกว่าชาติใหญ่อย่างเช่น จีน อินเดีย ดังนั้น หลายสิ่งแม้จะมีอยู่ในประเทศเล็กๆ ก็ไม่มีใครจะรู้ได้ว่ามีอยู่ เพราะเจ้าของตำนานฉบับสำคัญ ล้วนมาจากอินเดีย จีน และชาติตะวันตกมากกว่า

เด็กๆ ควรอ่านนิทานของ ส. พลายน้อย ตั้งแต่ยังเล็กๆ เมื่อโตขึ้นนิทานที่น่าสนุกเหล่านี้ อาจจะกลายเป็นเรื่องราวที่จืดชืด ไม่มีรสชาติ เมื่อเทียบกับนวนิยาย เรื่องสั้น ร้อนและแรงแบบสมัยใหม่ทั้งหลาย ส. พลายน้อย เคยเขียนไว้ในคำนำหนังสือ นิทานวรรณคดี ของเขาว่า “ความจริงหนังสือวรรณคดีของไทยเป็นเรื่องที่สนุก ยิ่งผู้ประพันธ์เป็นกวีที่มีอารมณ์ขัน และใช้ถ้อยคำสำนวนไพเราะด้วยแล้ว ก็ยังเป็นเรื่องที่น่าอ่านมากขึ้น ผู้เขียนพยายามรวบรวมหนังสือประเภทบทกลอนต่างๆ เหล่านี้ไว้ศึกษา และเมื่ออ่านไปๆ ก็เห็นว่า ความคิดและจินตนาการของกวีไทยนั้น มีสิ่งที่แปลกประหลาดพิสดารอยู่มากมาย”

ส. พลายน้อย ยังมีผลงานอีกมากเล่ม ผู้สนใจอาจติดต่อกับสำนักพิมพ์ซึ่งพิมพ์งานของ ส. พลายน้อย อย่างสม่ำเสมอคือ สำนักพิมพ์รวมสาส์น ทราบว่ามีทั้งนิทานจากหลายชาติ และเกร็ดประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นต้น

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

ส. พลายน้อย เป็นนามปากกาของ สมบัติ พลายน้อย รับราชการประจำอยู่ที่ศูนย์วิจัยศุ
การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เริ่มเขียนหนังสือเมื่ออายุประมาณ 18 ปี โดยนำเค้าโครงเรื่องมาจากพจนานิพนธ์ที่บ้าน
ระยะหลังได้คิดแต่งผสมกับประสบการณ์ ความคิดของตนเอง กระต่ายสามขา เป็นหนังสือเด็ก
เรื่องแรก ลงในหนังสือพิมพ์ของครูสภา

(58)

หนังสือผจญภัย ชุดค้นพบตนเอง

ผู้เขียน นิคม รายยวา

ผู้วาดภาพประกอบ เติริยม ชาชุมพร, ตามศักดิ์ สิทธิพงศ์สุทธิ, ทองธัช เทพารักษ์

อันที่จริง นิคม รายยวา ไม่ใช่ักเขียนหนังสือสำหรับเด็กโดยตรง เขาเติบโตมาจากกลุ่มพระจันทร์เสี้ยว ซึ่งมีบทบาทเรื่องวรรณกรรมเพื่อชีวิตยุค 14 ตุลา หนังสือที่โด่งดังของนิคมคือรวมเรื่องสั้นชื่อ คนบนต้นไม้ นวนิยายเรื่อง ตะกวดกับคอบุ และตลิ่งสูงซุงหนัก สำหรับเรื่องหลังนี้ได้รับรางวัลซีไรต์ด้วย

หนังสือเด็กชุด ค้นพบตัวเอง 5 เล่มในชุดเดียวกัน คือ เกาะใน เราจะปลุกกันใหม่ ปูเสฉวนในเปลือกหอยดินช้าง ของฝากแม่ และ สิ่งที่สวยงาม เป็นงานอีกแนวหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะนิคมนำเสนอความคิดในเชิงปรัชญาให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งนับว่า "เด็กลง" กว่ากลุ่มผู้อ่านกลุ่มเดิมของเขา

แต่นิคมทำได้สำเร็จอย่างงดงาม หนังสือทั้ง 5 เล่มของเขานำเด็กผจญภัยสู่โลกกว้าง สัมผัสชีวิตจริงผ่านเหตุการณ์ที่แดง เด็กในเมือง ได้เรียนรู้จักรวาลของชีวิตสนุกสนานแบบลูกทุ่งของเด็กลูกชาวประมง ที่ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมของถิ่นฐาน ซึ่งไม่อนุญาตให้คนเหยียบซีไกไม่ผอมมีชีวิตรอยู่อย่างดีได้

แป๊ะ เตี้ย และโย่ง เด็กในเมืองอีก 3 คน จะค่อยๆ ค้นพบชีวิตอันอัศจรรย์ของปูเสฉวน ซึ่งต้องมีชีวิตรอยู่ในเปลือกของหอยอื่น

หนู่ย เด็กน้อยผู้จะค่อยๆ เติบโตกลายเป็นชาวสวนยาง เขาทำงานหนักช่วยพ่อของเขาทุกวันในสวนยาง เพียงเพื่อจะได้พบว่า วันหนึ่งต่อมาสวนยางทั้งหมด ที่เป็นโรงเรียนแห่งแรกในประสบการณ์ลูกชาวสวนของเขาต้องถูกไฟไหม้ และต้องเริ่มนับหนึ่งใหม่

แอม อัน กับอ๊อด หนู่น้อยวัยซน ซึ่งค่อยๆ เรียนรู้่านกเปิดน้ำที่ถูกจับมาขังไว้ จะต่อสู้จนตายเพื่อเสรีภาพของมัน เช่นเดียวกับอันและอ๊อด ที่จะไม่ยอมให้ใครมาขังเขาไว้ในห้องนั้นแหละ

การผจญภัยของปิ่น น่าจะเป็นเล่มที่นำผู้อ่านมาถึงจุดสุดยอดแห่งการค้นพบตนเองของหนังสือชุดนี้ เพราะปิ่นจะจากเมืองใหญ่ไปเผชิญกับโลกของท้องทะเลกว้าง ปิ่นจะทดลองขับเรือพายหน้าออกสู่ท้องทะเล ไปยังเกาะที่มองเห็นอยู่ลิบๆ และเหตุการณ์นี้จะสอนปิ่นว่า เขายังอ่อนต่อโลกมากนัก ปิ่นคิดจะเป็นกัปตัน แต่ในที่สุด เมื่อเขาพบกับกัปตันตัวจริง "ปิ่นก็รู้สึกถึงอะไรบางอย่างที่มีพลัง มีอำนาจ มีสติปัญญา ปิ่นรู้สึกตัวเองเล็กลงไปกว่าเดิมมากมายหลายเท่า"

วิธีการเขียนหนังสือของนิคม รายยวา น่าจะมาจากความอัดอั้นภายในของเขา เกี่ยวกับภาพของเด็กไทยสมัยใหม่ที่บอบบางลงทุกวัน นิคม ชี้ให้เห็นว่ามีโลกกว้าง โลกที่มีได้มีแต่สิ่งที่สวยงาม โลกที่มีความเจ็บปวด และมีความซับซ้อนรออยู่ เด็กๆ ของนิคมเรียนรู้หลายสิ่งผ่านการต่อสู้สรุปประสบการณ์และบทเรียนของตนเอง สิ่งที่เด็กๆ จะต้องต่อสู้อยู่ในตัวของเขาเอง ระหว่างความรู้กับความไม่รู้ ระหว่างความกล้ากับความกลัว ระหว่างความท้อถอยกับจิตใจที่พร้อมจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง

ประการสำคัญก็คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กๆ เผชิญ และนำไปสู่การเรียนรู้จักตัวของเขาเอง และโลกที่เขาอาศัยอยู่นี้ มาจากการสัมผัสกับชีวิต กับเหตุการณ์ความเป็นจริงนอกห้องสี่เหลี่ยม นอกตำรา นอกห้องกวดวิชา รวมทั้งนอก “ค่ายฤดูร้อน” ที่ถูกจัดเตรียมขึ้นอย่างดี โลกที่จะเต็มไปด้วยบทเรียนของเด็กๆ นั่นคือ โลกจริงๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในสวนยาง ที่บ้านของหมู่ยริมทะเลซึ่งมีชาวประมงกำลังทำงาน หรือในท้องทะเลกว้าง ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงชีวิตของชุมชนชาวประมง ในโลกของชีวิตและการทำมาหากินนั่นเอง มีบทเรียนที่มีค่ามาก ที่คนรุ่นก่อนๆ สะสมความรู้ไว้มหาศาล พร้อมทั้งจะส่งมอบให้คนรุ่นต่อไป ดังนั้น ในทุกๆ เล่มของหนังสือชุดนี้ จึงมี “ผู้ใหญ่” เป็นส่วนหนึ่งของเด็กๆ ในฐานะเป็นผู้ “รู้มากกว่า” เสมอ

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

นิคม รายยวา (พ.ศ.2487-) เป็นชาวสุโขทัย เริ่มเขียนเรื่องสั้นขณะเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขาอยู่ในกลุ่ม “พระจันทร์เสี้ยว” ซึ่งมีบทบาทอย่างสูงในวงวรรณกรรมยุคแสงหา ผลงานเขียนของเขาในช่วง พ.ศ. 2510-2516 มีสิบกว่าเรื่อง ที่โด่งดังได้แก่ คนบนต้นไม้ นิคมหยุดเขียนหนังสือไปหลายปี กลับมาเขียนหนังสืออีกครั้งในพ.ศ. 2525 และก็ได้รางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนานหนังสือแห่งชาติ จากเรื่อง ตะกวดกับคอบดู ในพ.ศ. 2526 และพ.ศ. 2531 นิคมก็ได้รับรางวัลซีไรต์จากนวนิยายเรื่อง คลังสูงซุงหนัก

(59)

หนังสือชุด เล่าเรื่องวรรณคดีไทย

ผู้เขียน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้พิมพ์ องค์การค้ำของคุรุสภา, ทศวรรษ 2510-2520

เมื่อราวปีพุทธศักราช 2514 อาจารย์อภัย จันทวิมล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เวลานั้น ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านขึ้นในวงการศึกษาไทยเป็นการใหญ่ ซึ่งนับว่าได้กลายเป็นที่มาของหนังสือดีจำนวนมากเล่มด้วยกัน ในจำนวนนี้ ชุด "เล่าเรื่องวรรณคดีไทย" เป็นชุดที่สำคัญชุดหนึ่ง

หนังสือชุด "เล่าเรื่องวรรณคดีไทย" นี้ประกอบไปด้วยหนังสือทั้งหมด 8 เล่ม คือ 1. นิทานไทย 2. สังข์ทอง 3. ขุนช้างขุนแผน 4. พระอภัยมณี 5. โคบุตร, สิงห์ไกรภพ 6. ดาหลัง 7. จันทะโครบ และ 8. อิเหนา คณะผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ถอดความจากฉบับคำกลอนมาเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วนั้น ส่วนมากเป็นนักวิชาการซึ่งทำงานอยู่ในกรมวิชาการ และท่านอื่นๆ ผู้ซึ่งมีใจรักศิลปะ วรรณคดี เช่น มალიณี ฝโลประการ สมพร จารุณี สมลักษณ์ โตสกุล บัญญัติ สุณีสันภัย ลภา จินตนเสรี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผลงานการเล่าเรื่องจึงจัดอยู่ในชั้นที่กล่าวได้ว่า ได้รสชาติและรสภาษาอันงดงามไปพร้อมกัน นอกจากนี้บางเล่มยังเรียบเรียงขึ้นในแบบนิทานสนทนา คือมีการเจรจาระหว่างตัวละคร ซึ่งช่วยให้เด็กบางกลุ่มที่ชอบอ่านนิทานที่มีบทเจรจา เข้าถึงวรรณคดีได้เป็นพิเศษ

หนังสือชุด เล่าเรื่องวรรณคดีไทย ทุกเล่มที่ได้ระบุนาม ผู้เรียบเรียงได้ยกคำประพันธ์ที่น่าสนใจหรือดีเด่นบางตอน ที่ปรากฏในท้องเรื่องมาประกอบด้วย วิธีการแบบนี้ใช้กันมานานแล้ว และก็ปรากฏผลดีคือ ทำให้เด็กรู้จักบทกลอนดีๆ ตั้งแต่ยังเยาว์ ในแง่ตรงข้าม เด็กบางคนรู้สึกรำคาญ เพราะกลอนมักมีคำศัพท์สูงปนอยู่ บางครั้งเกิดความไม่เข้าใจก็อ่านข้ามไป ซึ่งก็ไม่ถึงกับเสียหายแต่อย่างใด แต่ถ้าสนใจให้เด็กเห็นความสำคัญและหัดอ่านกลอนให้เป็นจะดีกว่า

สำหรับภาพประกอบที่ช่วยให้หนังสือน่าสนใจ และอ่านสนุกขึ้น เหมาะแก่เด็กระดับประถมศึกษาชั้นนั้น บางเล่มระบุว่าวาดโดย สมควร สกุลทอง แต่ส่วนมากไม่ได้ระบุนามผู้วาด

การนำเอาวรรณคดีมาเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วให้ง่ายลงนี้ เป็นบันไดสำคัญยิ่งที่จะนำเด็กไปสู่การอ่านวรรณคดีฉบับเต็มต่อไปเมื่อเติบโตขึ้น นอกจากนี้ เด็กๆ จะได้เรียนรู้วิถีคิด ประเพณี วัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองในแต่ละยุคแต่ละสมัย โดยผ่านหนังสือประเภทนี้ได้เป็นอย่างดี คุณครูและผู้ปกครองควรเริ่มหาหนังสือประเภทนี้มา让孩子อ่านตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เช่น ตั้งแต่ 6-7 ขวบเป็นต้นไป บางเล่มอาจจะอ่านให้เด็กฟังเมื่อเด็กยังอ่านหนังสือไม่ออกก็ได้ ถ้าเด็กฟังเข้าใจและติดตามได้โดยไม่เบื่อ ก็แสดงว่าเขามีความพร้อมแล้วที่จะฟัง กระนั้นก็ตาม คุณ

ครูหรือผู้ปกครองจะค่อยๆ แนะนำให้เด็กหัดอ่านวรรณคดีร้อยกรองฉบับเต็ม ก็จะมีประโยชน์มากขึ้น

หนึ่งในหนังสือชุดเล่าเรื่องวรรณคดีนี้ ยังมีอีก 3 เล่มที่เจตนาเขียนขึ้นสำหรับเด็กๆ ที่อยู่ในวัยรุ่น หรือระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ 1. รามเกียรติ์ 2. อิเหนา และ 3. ขุนช้างขุนแผน แต่เมื่ออ่านดูแล้วก็ยังเห็นว่าเด็กระดับ 8 ขวบขึ้นไปก็สามารถอ่านได้อย่างสบาย เพราะภาษาง่ายและเนื้อเรื่องก็สนุกชวนติดตาม เป็นแต่ว่าผู้เรียบเรียงเขียนละเอียดขึ้นกว่าเด็กระดับประถมศึกษาเท่านั้นเอง สำหรับเรื่องอิเหนา นั้น มีเล่าอยู่ 2 แบบ คือ แบบหนึ่งเล่าตามลำดับเนื้อหาของท้องเรื่อง โดย **สมพร จารุณัฐ** ส่วนอีกเล่มหนึ่งซึ่งเล่าโดย **ลภา จินตนาเสรี** นี้ เล่าโดยผ่านบทบาทของตัวละครอนสำคัญในท้องเรื่อง เป็นวิธีเล่าที่น่าสนใจอีกแบบหนึ่ง

ไหนๆ ก็ได้นำเอาวรรณคดีฉบับร้อยแก้วของกรมวิชาการมาแล้ว ขอเอ่ยถึงหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ซึ่งแม้มิได้อยู่ในชุดนี้ แต่ก็หนังสือเล่าเรื่องวรรณคดีแนวเดียวกัน ที่เด็กและเยาวชนควรอ่าน ได้แก่หนังสือชื่อ **เงาะป่า นารายณ์สิบปาง พระนล** ทั้งสามเรื่องนี้รวมอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกัน โดยสำนวนเล่าเรื่องของ **ดุษฎีพร ชำนิโรตศานต์ อิงอร สุพันธ์วัฒน์ และ สุวรรณ เกรียงไกรเพชร**

ยังมีนักเขียนท่านอื่นได้เล่าเรื่องวรรณคดีไว้ในแบบต่างๆ เช่น นายตำรา ณ เมืองใต้ อภัย จันทวิมล ไอลง โกสิน ส.พลายน้อย รวมทั้งนักเขียนรุ่นเก่าอย่าง 'ลำจวน' 'ดารณี' ที่ชอบนำวรรณคดีมาเล่าในรูปนิทานที่มีบทสนทนา เป็นต้น บรรดาที่เอ่ยนามมานี้ บางเล่มยากเกินไปสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา แม้กระนั้นก็น่าจะลองหามาให้เด็กๆ อ่านดู เพื่อวางรากฐานให้เขาก้าวสู่การอ่านวรรณคดีร้อยกรองต่อไป

พรพิไล เลิศวิชา

(60)

อาณาจักรปลาทอง

ผู้เขียน ถนัดกิจ ปิณินทรีย์

ผู้พิมพ์ องค์การค้าของคุรุสภา, พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2520

หนังสือเด็กในแนววิทยาศาสตร์ในบ้านเรานั้นมีน้อย และที่ประสานความเข้าใจวิทยาศาสตร์เข้ากับสังคมก็ยังมีน้อยลงไปอีก แต่ถนัดกิจ ปิณินทรีย์ ได้ทำงานชิ้นนี้สำเร็จแล้ว เขาเขียนเรื่อง อาณาจักรปลาทอง รวบรวมว่าเขาเป็นนักเลี้ยงปลาทองผู้ชำนาญ นอกจากนี้ เหตุการณ์ในเรื่องนี้ดูคล้ายกับว่า ผู้แต่งเคยผ่านสนามของนักเลี้ยงปลาทองชาย และอยู่ในสนามแข่งปลามายาวนานทีเดียว ถ้าไม่เช่นนั้น เหตุใดเขาจึงจะเขียนเรื่องราวของ อาณาจักรปลาทอง ได้ดีถึงเพียงนี้

อาณาจักรปลาทอง มี 2 โลกซ้อนกันอยู่ โลกใบหนึ่งเป็นโลกของปลาทองและเพื่อนพ้อง ซึ่งมีสิงห์ ปลาทองพันธุ์สิงห์วันเป็นพระเอก สิงห์กับเพื่อนพ้องของเขาพูดได้ คิดได้ มีความรู้สึกร้อนหนาวเหมือนอย่างที่มนุษย์มี ดังนั้น สิงห์กับเพื่อนจึงบอกเล่าให้เรารู้ว่า พวกเขาเองก็ต้องการโลกธรรมชาติที่สงบสุข รมเย็น ปลอดภัย เหมือนอย่างมนุษย์เหมือนกัน พร้อมกันนี้ สิงห์กับเพื่อนก็จะค่อยๆ อธิบายให้นักอ่านหน้าใหม่ทั้งหลายได้รู้จักโลกของปลาทองว่า นับตั้งแต่เกิดจนเติบโต ผสมพันธุ์ และตายไปนั้น ปลาทองมีพัฒนาการอย่างไร มีลักษณะนิสัย ต้องการการดูแล กระทั่งการเยียวยารักษา และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร นับเป็นการอธิบาย ถ่ายทอดความรู้เรื่องวิธีการเลี้ยงปลาทองที่ฟังดูเพลิดเพลิน แทนที่จะน่าเบื่อสำหรับคนที่ไม่ใช่ักเลี้ยงปลา หรือไม่สนใจการเลี้ยงปลาเอาเลย

ซ้อนอยู่กับโลกของสิงห์ปลาทองและเพื่อนพ้องของเขา คือโลกของมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์เหล่านักเลี้ยงปลา บรรดาผู้มีนิสัยรักการเลี้ยงปลา รวมไปถึงผู้ซึ่งอยู่ในตลาดที่มีส่วนได้เสียกับการเลี้ยงปลา สิงห์ เล่าเรื่องนายของเขา ตั้งแต่ นายเฮง คนจนนักเพาะพันธุ์ปลา คุณทวิเกียรติ คนชั้นกลาง ผู้ซึ่งชอบเลี้ยงปลา ชอบการประกวดแข่งขันปลา และถือเอาการขายปลาเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง ไปจนถึงคนอย่างนายภูษงค์ มหาเศรษฐีผู้สรรหาปลามาไว้เพื่อประดับบารมี บรรดาครอบครัวนักเลี้ยงปลาทุกคนที่ว่ามานี้จะถูกมองโดย "แว่น" ของสิงห์ ซึ่งมองดูมนุษย์ด้วยความรู้สึกสะเทือนใจ ปนกับความเห็นใจ หรือบางครั้งก็สังเวช สิงห์มีโลกของเขาเอง และไม่คิดว่ามนุษย์เข้าใจโลกของเขา (คือโลกของปลา) เท่าที่ควร ทุกอย่างย่อมดำเนินไปบนความพึงพอใจ และประโยชน์ของมนุษย์เอง และในที่สุดปลาก็กลายเป็นสินค้า และหลีกเลี่ยงหนีชะตากรรมที่จะต้องอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมของ "โลกป่าคอนกรีต" เช่นเดียวกับมนุษย์ผู้เป็น "นายของปลา" อยู่นั่นเอง

โลกของมนุษย์ดูน่าสนใจมากขึ้นอีก เมื่อสิงห์แยกแยะให้เห็นถึงความแตกต่างของครอบครัวอย่างนายเฮง คุณทวีเกียรติ และคุณภุชงค์ ซึ่งสิงห์จะถือโอกาสนี้วิพากษ์วิจารณ์โลกที่น่าเบื่อหน่าย โลกที่เต็มไปด้วยผลประโยชน์ของพวกมนุษย์ อย่างตรงไปตรงมา

เพราะเหตุที่ อาณาจักรปลาทอง เป็นหนังสือเด็ก ดังนั้น ความเข้มข้นแห่งการตีแผ่ การสะท้อนภาพของโลกมนุษย์ “นายของสิงห์” ก็ไม่รุนแรงกระไรนัก ถือได้ว่าเป็นการกรุยทางให้เด็กหัดมองสังคมด้วยสายตาวิพากษ์วิจารณ์เสียตั้งแต่ยังเยาว์ ไม่เช่นนั้น พอโตขึ้นดีไม่ดีจะไหลเลื่อนไปตามกระแสสังคมชนิดยังไม่อยู่

ชีวิตผจญภัยของสิงห์ตั้งแต่แรกเกิดจนในที่สุดก็จากไป ได้ผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านชีวิตที่อยู่กับครอบครัวคนจน จนถึงคนรวย แล้วก็หวนกลับมาอยู่กับนายคนเก่าของมันอีก ‘สิงห์’ เด็กหญิงอายุ 9 ขวบคนหนึ่งเมื่ออ่านเรื่องของ ‘สิงห์’ จบแล้วเธอกล่าวว่า สิ่งที่เธอได้รับการอ่านหนังสือเล่มนี้ก็คือเธอคิดว่า “ชีวิตก็คือการเดินทางไปเรื่อยๆ บนทางนั้น เราผ่านอะไรหลายอย่าง ทั้งสุขและทุกข์ และในที่สุดเราก็ไปถึงปลายทางจนได้ และปลายทางนั้นก็ใช้ว่าจะเป็นที่ไหนหมายที่เราคาดเดาได้”

อาณาจักรปลาทอง จัดว่าเป็นหนังสือดีที่นำอ่านมากเล่มหนึ่ง อ่านจบแล้วเด็กๆ ลองสังเกตชีวิตปลาที่บ้าน ใกล้บ้าน หรือที่ไหนสักแห่ง ดูซิว่าจะใกล้เคียงอาณาจักรปลาทองสักแค่ไหน และอย่าลืมหันมาสังเกตชีวิตของเพื่อนๆ และตัวของตัวเองด้วยว่า ต่างกับ ‘นายของสิงห์’ แต่ละคนสักแค่ไหน

พรพิไล เลิศวิชา

(61)

อุดมเด็กดี

ผู้เขียน กีฬา พรธนะแพทย์ ปม.

ผู้พิมพ์ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2486 ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2490

หนังสือเล่มนี้เคยใช้เป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทย สำหรับชั้นมัธยมปีที่ 2 ในสมัยก่อน (เทียบได้กับ ป6 ปัจจุบัน) แต่เป็นหนังสือที่เขียนแบบเรื่องแต่ง หรือนวนิยาย เป็นหนังสือเล่มบาง ๆ ที่มีเค้าโครงเรื่องง่าย ๆ แบบหนังสือคติสอนใจ แต่ผู้เขียนก็สร้างตัวละคร และผูกเรื่องได้อย่างสมจริง ใช้ภาษาแบบประโยคบอกเล่า เรียบง่าย ชัดเจน กระชับรัดกุม ไม่เยิ่นเย้อ เป็นหนังสือนิยายสำหรับเด็กแรก ๆ ที่สะท้อนบรรยากาศวิถีชีวิต ความคิดอ่าน ค่านิยม ของคนในสังคมไทยยุคนั้นได้เป็นอย่างดี

เค้าโครงเรื่องเป็นเรื่องของเด็กผู้ชาย 2 คน คืออุดมคนขยัน และชะลอหลังยาว หลังจากพ่อของอุดมตาย อุดมต้องออกจากโรงเรียนช่วยแม่ทำมาหากิน ปลูกสับปะรด และดอกไม้ขาย และทำสวนครัวพอใช้ทำอาหารกิน อุดมเป็นเด็กที่ขยันมีใจโอบอ้อมอารี และเอื้อเฟื้อ ขณะที่ชะลอ ซึ่งเป็นลูกพ่อค้าฐานะปานกลาง ชอบดื่มเหล้า ไม่มีแม่ดูแล เป็นเด็กที่ได้แต่นั่งกินนอนกิน ชอบเตร่ไปเตร่มา และง่วงเหงาหาวนอนทั้งวัน โดยไม่ค่อยอยากทำอะไร

ต่อมาแม่ของอุดมสุขภาพไม่ดี จึงทำงานได้น้อยลง และต้องตัดสินใจขายผ้าที่เคยใช้เป็นพาหนะ เพื่อที่จะหาเงินมาจ่ายค่าเช่าที่ดินที่ครบกำหนด อุดมไม่อยากขายผ้า จึงพยายามทำงานพิเศษเพื่อหาเงินมาจ่ายค่าเช่าที่ดิน เช่น พยายามจะไปเก็บก้อนหินสีสวยงามมาวางขาย ต่อมาก็ได้พบกับคุณมัลลี ข่างประดิษฐ์ ตุ๊กตาและของเล่นขาย นิสยที่เอื้อเฟื้อของอุดมทำให้คนรักใคร่เอ็นดู และหาทางช่วยให้เขามีงานพิเศษทำ เพื่อจะได้รวบรวมเงินให้แม่ไปเสียค่าเช่าที่ดินได้พอ

ความเป็นคนดีของอุดม ทำให้มีคนรักและเอ็นดู และหาทางช่วยเหลืออยู่เสมอ ๆ แม้ตอนท้ายเรื่อง เงินที่เขาได้มาจากการทำงานและเก็บไว้ที่คอกม้า จะถูกชะลอและเพื่อนนักเลงการพนันอีกคนหนึ่งแอบขโมย แต่ก็ยังดีที่มีคนเห็น และช่วยกันตามทำให้อุดมได้เงินคืนมา เมื่อเห็นชะลอสำนึกผิด อุดมได้แสดงน้ำใจไม่ยอมเอาโทษชะลอ เขาเชื่อว่าชะลอคงไม่ตั้งใจจะขโมยเงินเขา แต่ถูกเพื่อนเกเร ชักนำไปในทางที่เสีย ชะลอจึงเพียงแต่ถูกลงโทษสถานเบาให้ไปทำงานรับใช้สมภารที่วัด 1 เดือน และอุดมก็ไปเยี่ยมเขาบ่อย ๆ จนชะลอเปลี่ยนนิสัยกลับมาเป็นคนขยันได้ คำว่า ชะลอหลังยาว กลายเป็นคำที่คนรุ่นหลังใช้อธิบายคนซึ่งเกิดจอย่างเห็นภาพตัวละครได้อย่างดี

หนังสือเล่มนี้เขียนง่าย ๆ แบบนิยายสำหรับเด็ก ตัวละครค่อนข้างมองโลกในแง่ดี มีความหวัง แต่ก็เป็นเรื่องเล่าที่สนุก สะท้อนความจริงใจในการเขียนและสะท้อนบรรยากาศยุคก่อนที่ลูกหลานคนจนมักจะขยันช่วยพ่อแม่ทำงาน และคนโดยทั่วไปยังมีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน

มากกว่าจะคิดในเชิงแก่งแย่งแข่งขันเพื่อตัวใครตัวมันอย่างในสังคมยุคปัจจุบัน เราจึงอยากแนะนำให้เด็กรุ่นใหม่ได้กลับไปอ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อจะได้รู้จักตัวละครที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กรุ่นหลังได้ สังคมปัจจุบันที่เน้นการแข่งขันหาเงินในปัจจุบันทำให้เด็กรุ่นหลังมีนิสัยในการช่วยพ่อแม่หรือแม้แต่ทำงานบ้านลดลง หรือมีค่านิยมยกย่องคนเรียนเก่ง คนร่ำรวย มากกว่าจะยกย่องคนดี ที่โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น เหมือนที่สังคมไทยสมัยก่อนเคยยกย่อง

นอกจากจะดีในแง่เนื้อหาสาระแล้ว ในแง่การใช้ภาษา ก็เป็นตัวอย่งการเขียนภาษาไทยที่ใช้ประโยคสั้น ๆ อธิบายความได้ชัดเจนตรงไปตรงมา ไม่ยืดเยื้อ มีคำขยายมาก เหมือนภาษาไทยสมัยหลังที่ได้รับอิทธิพลจากหนังสือแปลจากต่างประเทศมากขึ้น

วิทยากร เชียงกูล

(62)

ก็พอใจอยากจะรักให้นักหนา

ผู้เขียน ศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ

ผู้พิมพ์ แพร่สำนักพิมพ์ พ.ศ. 2541

ก็พอใจอยากจะรักให้นักหนา เป็นหนังสือรวมบทกวีของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ บทกวีในเล่มนี้มีเนื้อหาหลากหลาย แต่ละบทจบในตัวเอง แต่ผู้อ่านพอจะจับได้ว่ามีเรื่องราวร้อยเรียงกันอยู่อย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนใช้ตัวละครเด็กหญิงชายสองพี่น้อง ชื่อ นกน้อย และหน้อยแน่ เป็นตัวละครเดินเรื่อง นกน้อยและหน้อยแน่เป็นทั้งตัวละครที่สร้างขึ้นในบริบทเฉพาะเรื่องและเป็นตัวแทนของเยาวชนชายหญิงทั้งหลาย นกน้อยและหน้อยแน่เป็นลูกกำนัน “บ้านเขาโหนด” ซึ่งต่อมาตายเพราะ “งูกัดหู” แม่อยู่กินกับผู้ชายคนใหม่ วันหนึ่งพ่อเลี้ยงลวนลามนกน้อย แต่เด็กหญิงก็ต่อสู้เอาตัวรอดได้ บทกวีบทสุดท้ายเป็นจดหมายของนกน้อยถึง “ไพร พนาพล” นักอนุรักษ์นิยมจากชมรมคนรักนก ซึ่งเคยเข้ามาในบ้านเขาโหนด จดหมายของนกน้อยเล่าความว่าหมู่บ้านของเธอเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมพร้อมกับความเจริญที่เข้ามาเยือน

นกน้อยและหน้อยแน่มีบุคลิกที่ชัดเจนว่าเป็นเด็กซุกซนแก่นแก้วตามประสาเด็กทั่วไป และยังเป็นเด็กมีความคิด มีความกล้าหาญไม่กลัวใครอีกด้วย อย่างที่กล่าวไว้ว่า “เจ้าถึบฟ้าก็หนกว่าฝนหยุด” (“ลุยฟ้า”, หน้า 20) ความกล้าหาญของหน้อยแน่ ปรากฏในหลายบท งานชิ้นสำคัญของหน้อยแน่คือทำลายโครงการ “กรงนกใหญ่ที่สุดในโลก” อันเป็นโครงการที่พ่อกำนันสนองนโยบายของจังหวัดที่จะสร้างจุดขาย ทำบ้านเขาโหนดเป็น “หมู่บ้านรักนก” เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อหาเงินเข้าหมู่บ้าน โดยการเอาตาข่ายคลุมบริเวณไหล่เขาโหนดซึ่งเป็นป่าไม้ร่มเย็น แล้วไล่จับนกป่า รวมทั้งเพาะพันธุ์นกเลี้ยงนำไปเลี้ยงไว้ใน “กรงนกใหญ่ที่สุดในโลก” นั้น นอกจากนี้ในวันพิธีเปิดกรงนกใหญ่ พ่อกำนันชวนลูกบ้านทำ “หุ่นฟางนก” มีกลไกอยู่ภายในให้เคลื่อนไหวได้ เพื่อแข่งขันกับหมู่บ้านอื่นด้วย หน้อยแน่ได้แรงใจจากกลุ่มคนรักนก ซึ่งเข้ามาศึกษาวิจัยชีวิตความเป็นอยู่ของนก นกน้อยและหน้อยแน่ซึ่งติดตามกลุ่มคนรักนกไปด้วยได้ความรู้และเข้าใจธรรมชาติมากขึ้น

นอกจากนี้ บทกวีอีกบทหนึ่ง (“เจ้านกน้อยน่ารักร้องทักว่า”, หน้า 32) กล่าวถึงเด็กชายคนหนึ่งชอบยิงนกเล่น ต่อมาได้ฟังบทอาขยานจากนิทานร้อยบรรทัด ซึ่งขึ้นต้นว่า “เจ้านกน้อยน่ารักร้องทักว่า ไปไหนมาหนูเล็กเด็กชายหญิง” ทำให้เสียใจและไม่ยิงนกอีกเลย (ศักดิ์สิทธิ์นำวรรคหนึ่งในนิทานร้อยบรรทัดมาใช้เป็นชื่อหนังสือรวมบทกวีเล่มนี้ด้วย) “เจ้าชายน้อย” และพี่สาว ในบทกวีบทนี้ก็คือ นกน้อยและหน้อยแน่ ดังนั้น ความที่รักธรรมชาติ ทำให้นกน้อยแน่ลอบขโมยเครื่องกลไกในท้องนกไป และยังเอากรรไกรตัดตาข่าย “กรงนกใหญ่ที่สุดในโลก”

ปล่อยฝูงนกคืนสู่ป่าตามเดิม สิ่งที่ทำให้หน้อยแน่นใจก็ตรงที่ "ตัดตาข่ายแล้วเหวี่ยงแหไปมือเรียก เจ้าหน้อยแน่นพรีเรียกว่า "มานี่" นกเลี้ยงจ้องตาใสไม่โยติ นกไพรพรูฟล่านหนีไปพรีบพราว" ("ปล่อยนก", หน้า 44) เนื้อหาของบทกวี ปล่อยนก นิทาน 200 บรรทัดบทนี้ยังเป็นคำตอบให้กับบทกวีชื่อ "รงบนยอดเขา" ซึ่งแสดงความกล้าหาญของหน้อยแน่นในการต่อต้าน "อำนาจ" อย่างเด็ดเดี่ยวอีกด้วย ฝ่ายนกน้อยก็กล้าพิทักษ์ความยุติธรรมไม่แพ้ผู้ชาย เธอขกต๋อยเด็กผู้ชายนิสัยเลวที่ลักขโมยสร้อยทองไปจากศพผู้ที่ถูกรถชนตาย แล้วนำสร้อยทองมาคืนญาติผู้ตายอย่างองอาจ ("ยววิธสตรี")

นกน้อยและหน้อยแน่นจึงเป็นตัวแทนของความคิดบริสุทธิ์ และความจริงใจ ที่ใช้เป็นอาวุธต่อต้านการดักดวงผลประโยชน์ การใช้อำนาจเผด็จการครอบครองธรรมชาติอย่างอยุติธรรม ความเลวทราม และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ที่เกิดในสังคม ในลักษณะนี้ นกน้อยและหน้อยแน่นมีสถานะนอกเหนือจากเป็นตัวละคร หากแต่เป็นสัญลักษณ์แทนหนุ่มสาวคนรุ่นใหม่ที่จะฉีกกำลังกันต่อสู้ อย่าง "มีสติ" ไม่ยอมให้ "พวกมัน" มองเห็นความอ่อนแอ ("อาการ")

นกน้อยเรียนชั้น ป. 6 แล้ว มีกิริยากระโดดกระเดกเป็นม้าติดกระโหลกเพราะเล่นอยู่ในหมู่เด็กผู้ชาย ผู้อ่านจะรู้สึกว่ามันนกน้อยจะเก่งกล้า แก่นแก้วเกินตัว แต่ส่วนหนึ่งตัวละครนี้ยังมีความเป็นเด็กอยู่มาก อย่างเวลาช่วยกันเก็บเมล็ดพืชไปหว่านปลูกให้งอกงามในหน้าฝน เธอก็ยังเล่นแผลงกลืนเมล็ดแมงลักแล้วอ้าปากรับน้ำฝนให้เมล็ดบานในท้อง ตกกลางคืนก็กังวลว่าเมล็ดแมงลักในท้องจะงอกไหม นกน้อยยังไม่คิดว่าตนเป็นผู้หญิง จึงยังไม่รู้กาลควรไม่ควร เพราะเมื่อตกใจกลัวงู ก็กระโดดเกาะแขนหลวงตา จนโดนดุ ("งูในวิหาร") นอกจากนี้ความที่เป็นเด็กบ้านนอก เธอไม่รู้จักเล่ห์กลของคนเมืองที่คิดล่อลวงจับตัวโดยเอาเพชรทองมาล่อ ("ด้ายขวัญ") เธอหลงใหลกับสิ่งลวงล่อตามประสาเด็ก แต่ความรักของตา ที่เป็น "ด้ายขวัญ" ผูกข้อมืออยู่ เป็นสิ่งคุ้มภัยให้แก่เธอ ในบทชื่อ "สาวน้อย" "เชิน" และ "แผ้วรักนก" ผู้อ่านจะพบว่านกน้อยเริ่มเติบโตเป็นสาว เธอรู้สึกตัวว่าไม่ใช่เด็กเหมือนน้องชาย เมื่อเล่นปล้ำกับน้องจนผ้าถุงหลุดลุ่ย ("สาวน้อย") เธอรู้สึกเชินพูดไม่ออกเมื่อมีหนุ่มตามจับ ("เชิน") และได้เรียนรู้จักเล่ห์ลวงของผู้ชายเจ้าชู้ปากหวานใจคดที่บอกรัก ("แผ้วรักนก")

นอกจากจะใช้นกน้อยและหน้อยแน่นเป็นตัวละครเชื่อมร้อยเรื่องราวแล้ว ศักดิ์สิทธิ์ยังใช้ธรรมชาติเป็นแกนความคิดในบทกวีส่วนใหญ่ อย่างเช่นบทกวีชื่อ "เสียงหัวเราะทำให้ในโลกหล้า" สองคนพี่น้องเล่นแข่งกันหัวเราะและร้องไห้ ผู้เขียนใช้กวีโวหารแบบบุคคลวิตรพรรณนาให้เห็นว่าธรรมชาติมีอากัปกริยาล้อตามไปด้วย เช่น "ฟ้าสะเทือนดาวสะทกตระหนกใจ น้ำแวงกระเพื่อมไหวกระฉกริน" บทกวีชื่อ "ลุยฟ้า" กล่าวถึงฟ้า ลม น้ำ เมฆ และฝน "เศรษฐีน้อย" ก็เป็นเรื่องเด็กเล่นขายของ มีโจรปล้นชิงเงินที่ทำจากใบไม้ "ทางลม" กล่าวถึงเด็กสองคนเล่นเงา มือบนจอมั่งกับแสงตะเกียงเป็นผีเสื้อตัวเล็กตัวใหญ่ แล้วลมพัดจากช่องประตูหน้าต่างทำแสงตะเกียงดับไป

ส่วน “มโหรี” เป็นเรื่องของเด็กสองคนพายเรือหักฝักบัว เก็บดอกโสน กลางสายฝนอย่างร่าเริง บทนี้ยังซ่อนคำร้องเล่นของเด็ก ๆ เช่น “ฝนตกแดดออก นกกระจอกกินน้ำ” ส่วนวนไทย “ฝนได้ช้าง” และวลีล้อเล่น “น้ำฝนคือจี๊ฟ้า” ไว้อย่างแหลมคม

บทกวีที่ชื่อ “ผืนวันฟ้าแดง” กล่าวว่า สายฝนท่ามกลางพายุที่หลังไหลลงสู่ผืนน้ำและหาดทรายนั้นหอมหวาน จน “ทรายทุกเม็ดหอมหวานปานน้ำตาลทราย” รุ่งนบสิบสายก็ลงกินน้ำในลำธารอย่าง “ดูดดื่มลิ้มเป็นลิ้มตาย” และเป็นที่ชื่นชมยินดีในหมู่ธรรมชาติด้วยกัน เพราะ “ฝูงภูมิงผละผลามาโอบธาร” และ “หอยทรายแทรกทรายเพชรเกล็ดน้ำตาล แ้มเปลือกเกลือก ขั้วชานกำซาบทรวง” นอกจากนี้ “ไพรใหญ่ยังระงอกเงยเชื่อมเชื่อมกิ่งสะกิด เชื่อมไปไหวไกวหวิด หวิดใบปลิดร่วง ใบสดสดปลดร่วงลงคว้างควง เป็นเรือน้อยลอยล่องระเรงไป” ในขณะที่ฝ่ายมนุษย์เองกลับหวาดกลัวยามมีพายุฝน

บทกวีดีเด่นอีก 2 บทในหนังสือเล่มนี้ คือ “เพลงพ่อ” ซึ่งให้อารมณ์เศร้าสะเทือนใจ และ “เพลงชิงช้า” ซึ่งต่อมาศักดิ์สิรินำมาใส่ทำนองขับร้องเป็นบทเพลง

เช่นเดียวกับบทกวีเล่มอื่น ๆ ของเขา ศักดิ์สิริ มีสมสืบถ่ายทอดเรื่องราวจากมุมมองและสายตาของเด็กที่สะอาด ใส บริสุทธิ์ ร่าเริง มีความฝันและมีอารมณ์ขัน โลกในบทกวีของศักดิ์สิริจึงงดงาม แต่ก็มีใช้โลกในอุดมคติที่ไม่อาจเป็นจริง สำหรับคนโต ๆ ที่อาจจะขาดสัมผัสละเอียดอ่อนในการมองโลกอย่างที่เรเคยมีในวัยเด็กไปหมดแล้ว หนังสือก็พอใจอยากจะรักให้นักหนาจะนำผู้อ่านกลับคืนไประลึกถึงความรู้สึกอย่างนั้นอีกครั้งหนึ่ง

รินฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

ศักดิ์สิริ มีสมสืบ เป็นนามปากกาของกิตติศักดิ์ มีสมสืบ เกิดวันที่ 23 สิงหาคม 2500 เป็นชาวจังหวัดนครสวรรค์ จบ ปวส. จากโรงเรียนเพาะช่าง วิชาเอกจิตรกรรมสากล จบครุศาสตรบัณฑิต เอกศิลปศึกษา จากวิทยาลัยครูพระนคร นอกจากก็พอใจจะรักให้นักหนา มีผลงานรวมเล่ม คือ บทกวีชุด ตึกदारอยทราย คนสอยดาว มือนั้นสีขาว ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ปี พ.ศ. 2535 รวมเรื่องสั้นชุด ตะตังเท็งตัง และมีบทเพลงชุดเกี่ยวก้อย และ จินตนาการ

(63)

คำหยาต

ผู้เขียน เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์ เรือนแก้วการพิมพ์ พิมพ์ครั้งแรก 2502

วัยรุ่นเป็นวัยแห่งอารมณ์อันอ่อนไหว และจินตนาการ เป็นวัยที่บทกวีอาจมีอิทธิพลต่อความคิดของเขาได้อย่างสูง เด็กเล็กๆ จำบทกลอนจ่องได้ยาวๆ เด็กวัยรุ่นจดจำถ้อยคำ วลี บทกลอนที่เขาประทับใจได้เป็นบทๆ แม้อย่างยาวๆ ก็ตาม บางคนโตเป็นผู้ใหญ่มากแล้วยังทบทวนอ้างอิงได้ถึงกลอนที่เคยท่องหรือจำได้เองอย่างฝังใจโดยไม่ได้อ่าน

หนังสือกวีสำนวนสำหรับเด็กวัยประถมปลายและวัยรุ่น จึงเป็นหนังสือเล่มสำคัญ “คำหยาต” ของ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จัดได้ว่าเป็นหนังสือตีพิมพ์เล่มหนึ่ง ที่เด็กและเยาวชนควรอ่าน “คำหยาต” เป็นหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ยุคเริ่มแรกของเนาวรัตน์ ซึ่งหมายความว่าเขาเขียนเมื่อยังเห็นโลกมีสีสันอย่างวัยฝันอยู่มาก เป็นวัยเดียวกับเด็กๆ ที่เรากำลังแนะนำให้อ่านนี้เอง

ความจริงหนังสือของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เล่มที่โด่งดังและได้รับรางวัลซีไรต์ไม่ใช่ คำหยาต แต่เป็น “เพียงความเคลื่อนไหว” แต่กล่าวเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นยุคนี้ คำหยาตเห็นทีจะเป็นจุดตั้งต้นที่เหมาะสมกว่า เพราะ เพียงความเคลื่อนไหว ต้องการความเข้าใจเรื่องชีวิตกับการเมืองเป็นฐานในการอ่าน

คำหยาต ครั้งแรกเป็นบทกลอนอันอ่อนหวานไพเราะ จินตลักษณ์กลอนเป็นเลิศ ไม่มีที่ติได้ ถัดมาจากงานกวีของ อุชเชนี ในยุค 2500 แล้ว เห็นจะมีงานของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นี้เองที่นับถือกันว่าเป็นบทกวีชั้นครู ความรักและวัยฝันของคำหยาต ซึ่งครั้งหนึ่งฟังดูเบาหวิวแบบสายลมแสงแดด วนเวียนอยู่กับความรัก-ความหวัง นั้น มาบัดนี้กลับกลายเป็น ความรักและความฝันสีขาวอันดั่งดงาม เมื่อเทียบกับยุคที่ชาวเสรีทางเพศของเด็กวัยรุ่นกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปเสียแล้ว แม้ว่าการต้องการ ความมั่งคั่งแห่งวัยในยุคสมัยของเนาวรัตน์ก็ย่อมจะมีความรุนแรงอยู่ไม่น้อยไปกว่าปัจจุบัน แต่บทกวีบทนี้แสดงความคิดที่ยึดมั่นอยู่กับระบบคุณค่า และความคิดฝันของวัยรุ่นที่ระบายออกมาได้อย่างงดงามที่สุด บทชิ้นนี้นั้นอาศัยอิทธิพลของวรรณคดีขุนช้างขุนแผนมาถ่ายทอดความรู้สึก “รุนแรงอย่างลูกทุ่ง” ว่า

น้องเป็นหญิงยากจริงจริงจะให้เห็น

พ่อก็เป็นชายเลิศประเสริฐศรี

ถ้าตัวน้องเป็นชายตัวพ่อพลายเป็นสตรี

คำคำนี้จะไปแนบให้หน้าใจ

ทอดเสียงแนบแทบว่าหลับตาเห็น
จะเคลิ้มเป็นเช่นนั้นยิ่งฝันใฝ่
เข้าอิงแอบแนบชิดสนิทใน
หอมสไบกลิ่นเนื้อเหมือนเจ้าจันทร์

นับเป็นการเริ่มต้นด้วยอารมณ์อันพร่างพรูสุดขีดแห่งความโหยหารัก จนน่าหวาดเสียวว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น แต่บทกวีก็กลับจบลงอย่างสง่างามว่า

ไอ้อกชายหมายแนบออบอก
ให้สะทกสะทอนห้ามความเป็นหญิง
หวานสะอื้นเอื้อนอ่อนจะอ่อนอิง
เหมือนมนต์ลึงเสน่หามาบางเบา
แล้วลงนั่งแน่นพะนอซอสายสอง
ฝันทำนองสายหนึ่งว่าซึ่งเศร้า
ไอ้สุรินทราหูรู้ใจเรา
ขอใจเขาเข้าใจในพาที

บทกลอนแห่งความรักของเนาวรัตน์มองเห็นความรักเป็นสิ่งมีค่า มีความหมาย และพึงศรัทธา ความสัมพันธ์แห่งรักในบทกลอนของเขาเต็มไปด้วยการให้คุณค่าต่อเพศหญิง เคารพต่อประเพณีและวัฒนธรรม และสุดท้าย ความรักหวานสีาวของคำหยาดจะนำไปสู่โลกอันงดงาม ดังที่เนาวรัตน์เขียนไว้ว่า

โลกสวยสดงดงามเพราะความรัก
สาดแสงศักดิ์สิทธิ์สว่างสร้างสรรค์
ฝากลำน่าน้ำใจให้แก่กัน
กล่อมโลกฝันอันรุ่มเพื่อความรัก

ความรักและวัยหวานของคำหยาด เป็นสัญลักษณ์ของยุคสมัยที่สังคมยังให้คุณค่าแก่จิตใจอย่างสูง ภาพสะท้อนของคำหยาดจึงเต็มไปด้วยความจริงใจ ความสัตย์ซื่อต่อรัก และการประสานมือกัน ไม่ใช่หมายถึงความกระหายทางเพศอย่างไม่มียับยั้ง ดังเช่นที่มีอยู่ในข่าวสารรายวันในสังคมไทยใน พ.ศ.หลังๆ นี้

ครึ่งหลังของคำหยาต เป็นบทกวีที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บ ความว่าง และธรรมารมณ์ เนาวรัตน์ เป็นกวีผู้ใฝ่ศึกษารมยะ โดยเฉพาะในแนวทางแห่งเซ็น ดังนั้น บทกวีของเขาจึงมีวิธีเข้าหาความจริง อธิบายโลกโดยเริ่มจากความคิด คำถาม และคำตอบที่โน้มน้าวผู้อ่านเข้าสู่หนทางแห่งความสงบ และวิवेกรรมได้อย่างมีชั้นเชิง บทกวีที่ประกอบขึ้นมาเป็นส่วนที่สองของหนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่การสอนธรรมะระดับสูงอันน่าเบื่อหน่าย แต่เป็นจุดตั้งต้นง่ายๆ สำหรับเด็กและวัยรุ่น นำสิ่งที่เห็นและพบอยู่ทุกวัน แต่ยังไม่ได้นำมาคิด มาตรองดูใหม่ ด้วยกลวิธีการผูกเรื่องที่ฟังสนุก ขวนคิด และชวนให้ตอบคำถาม อย่างเช่น บท “เมตตา” ที่ถามว่า

ไก่อ้างบ้านชนปลูกทุกก่อนเช้า
เคยนอนเฝ้าฟังซ้ำจนจำได้
แต่เขานี้เจ็บสนิทจนผิผิว
เจ็บอย่างไม่เคยมีเช่นนี้เลย
แล้วเสียงเขียงจากครัวก็รัวถี่
ทำหน้าที่สุดท้ายหรือไก่อ่อย
เลือดติดมีดกรีดกระเซ็นเหมือนเช่นเคย
หลังสังเวทเล้าหวานงานมงคล

ในสังคมที่เต็มไปด้วยความเร็วสูง และโลกวัตถุมีกำลังแรงเช่นนี้ เด็กควรอ่านงานของเนาวรัตน์แต่ยังเยาว์ เพื่อจะวางรากฐานการคิดในวัยที่ยัง “โล่งสะอาด” เป็นต้นทุนไว้ก่อน มิฉะนั้นอาจจะรู้สึกว่าการอ่านหนังสือบทกลอนเล่มนี้เขยและอนุรักษนิยมเต็มทน จะหวนกลับมาเห็นคุณค่าของมันอีกทีก็ต่อเมื่อชีวิตผ่านความบอบช้ำมากแล้ว ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเลย

กล่าวในแง่ของฉันทลักษณ์ เนาวรัตน์ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าแห่งกลอนแปดสืบจากสุนทรภู่ เนาวรัตน์ใช้ฉันทลักษณ์อย่างเคร่งครัด งานของเขาเน้นทั้งสัมผัสนอก สัมผัสใน เลือกสรรคำที่มีน้ำหนัก มีความหมายแม่นยำกับสิ่งที่สื่อออกมา อีกทั้งใช้คำที่มีเสียงหนัก-เบา มาช่วยให้กลอนแปดไพเราะขึ้นอีกโข วิธีการผูกเรื่องขึ้นเป็นกลอนก็มีลูกเล่นแพรวพราวทุกบท ด้วยเหตุนี้ การอ่านคำหยาต จึงเท่ากับเป็นการเรียนรู้วิธีการเขียนกลอนไปด้วยพร้อมๆ กัน ถ้าคนอ่านคิดอยากเป็นกวี ก็เป็นก้าวแรกที่จะได้รับแรงบันดาลใจมากที่สุดทีเดียว

เมื่ออ่านคำหยาตแล้ว ควรแนะนำให้เด็กและเยาวชนรู้จักงานชิ้นอื่นๆ ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เช่น เพียงความเคลื่อนไหว, ชักม้าชมเมือง และ ข้างคลอง-คั่นนายาว เป็นต้น

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (พ.ศ. 2483-) เป็นนามจริง เป็นชาวจังหวัดกาญจนบุรี เริ่มเขียนบทกวีตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 3 แรงบันดาลใจสำคัญคือ ได้พบโคลงที่บิดาเขียนไว้เมื่อยังหนุ่มฉบับหนึ่ง เมื่ออ่านก็ทำให้เกิดมานะที่เขียนได้เช่นนั้นบ้าง จึงลองเขียนดู และเขาเอาจริงเอาจังในการเขียนกลอนมากขึ้น เมื่อเรียนอยู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แนวคิดด้านพุทธศาสนาที่ซึมซาบอยู่ในบทกวีนั้น เขาได้รับอิทธิพลจากท่านพุทธทาสภิกขุ ผลงานชิ้นสำคัญของเนาวรัตน์ ได้แก่ คำหยาด อาทิตยถึงจันทร์ เพียงความเคลื่อนไหว ชักม้าชมเมือง เพลงขลุ่ยเหนือทุ่งข้าวข้างคลอง-คั่นน่ายาว เป็นต้น นอกจากนี้เขายังมีงานรวมเล่มบทความทางพุทธศาสนาอีกหลายเล่ม เนาวรัตน์ได้รับรางวัลซีไรต์จากรวมบทกวีชุด เพียงความเคลื่อนไหว ใน พ.ศ. 2522

(64)

นักฝันข้างถนน บทกวีจากยุคแสงหา

ผู้เขียน วาริ วายุ

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์ปณฺชน พิมพ์ครั้งแรก 2526

นักฝันข้างถนน เป็นหนังสือรวมบทกลอนเปล่าสั้น ๆ 22 บท ที่ผู้เขียนเขียนขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2510-2517 ในยุคสมัยที่ผู้เขียนเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจบออกมาทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ ฉบับพิมพ์ครั้งแรกใช้นามแฝงว่า มายา ฉบับพิมพ์ครั้งหลังโดยสำนักพิมพ์สามัญชน เปลี่ยนชื่อเป็น วาริ วายุ

ยุคแสงหา เป็นชื่อที่ใช้เรียกยุคที่นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยไทยกำลังตื่นตัวแสวงหาความหมายในชีวิต และสังคมที่ดีกว่าสังคมแบบเดิมที่มีลักษณะเผด็จการทางการเมือง และการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เน้นการหาเงิน และการบริโภค การแสวงหาความหมายของนิสิตนักศึกษาในยุคนั้นได้นำไปสู่กรณีนักศึกษาลุกฮือเรียกร้องประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 คำว่า "ยุคแสงหา" เกิดจากนักหนังสือพิมพ์ นักวิจารณ์วรรณกรรมในยุคนั้นยืมมาจากวรรณคดีของบทกวีชื่อ เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน (พ.ศ. 2511) และหนังสือรวมเรื่องสั้นบทกวี (พ.ศ. 2514) ชื่อว่า "ฉันจึงมาหาความหมาย" ของวิทยากร เชียงกูล

กลอนเปล่าในนักฝันข้างถนนนี้กล่าวถึงความมั่งคั่ง ความเศร้า ความเหงา ในธรรมชาติชีวิตและผู้คน การแสวงหาจิตวิญญาณและการปลอบใจ แต่ขณะเดียวกันก็ให้ความสนใจต่อสังคมรอบข้าง กลอนเปล่าบางชิ้นวิพากษ์วิจารณ์สังคมในฐานะกวีได้อย่างงดงาม และมีพลัง โดยไม่ได้เขียนออกมาตรง ๆ แบบที่กวีเพื่อชีวิตในช่วงปี พ.ศ. 2516-2517 นิยมเขียนกัน กลอนเปล่าของวาริส่วนใหญ่จะกล่าวถึง ความรู้สึกนึกคิด วิถีชีวิตของมนุษย์ ที่เป็นเรื่องสากล งานของเขาสะท้อนได้ทั้งความคิดจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก ของหนุ่มสาวไทยในยุคแสงหา และสะท้อนความรู้สึกสับสน ความรู้สึกเป็นขบถ ความต้องการแสวงหาภายในจิตใจของคนหนุ่มในยุคได้อย่างงดงาม ชวนให้อ่านและคิดต่อ และนี่คือเหตุผลที่เราเลือกให้หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือดีที่เยาวชนไทยควรอ่าน

กลอนเปล่าเด่น ๆ มีอาทิเช่น ผุ่น ซึ่งเขาเปรียบเทียบกับเชิงปรัชญาว่าชีวิตคนที่แออัดยัดเยียดในเมือง ว่าไม่ต่างไปจากผุ่น

"ในเมืองใหญ่

ผู้คนกระจ่ายกันออกมาชอกมุ่มแร้นลับ

เคลื่อนไหวสับสน ปนเป อยู่บนท้องถนน

คนหนึ่งไปสู่ที่หนึ่ง คนหนึ่งก็ไปสู่อีกที่หนึ่ง

เขาสัมผัสกันบ้าง แล้วก็แยกตัวจากกันอีก
 เหมือนการกระจายตัวของฝุ่นละอองในอากาศ
 เลื่อนลอย กระจัดกระจายตัวของฝุ่นละอองในอากาศ
 เลื่อนลอย กระจัดกระจาย ปลิวว่อน
 ด้วยอำนาจแรงลมที่มองไม่เห็น
 ไม่มีใครอาจกำหนดโชคชะตาของตัวเองได้

ฝุ่น...ฝุ่น...ฝุ่น...
 ทั้งหมดคือฝุ่น ทั้งหมดเป็นฝุ่น
 ต่างก็ปลิวว่อนผ่านกันไปเมื่อถูกลมแรงพัดพา"

คำขานของเหยี่ยว กล่าวเป็นเชิงเปรียบเทียบ ให้คนกล้าต่อสู้กับชีวิต กล้าทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่
 "ถ้าจะบินเจ้าจะต้องบินด้วยตัวเอง แม้โดดเดี่ยวและขมขื่น แม้ทรมานและมีดมน เจ้า
 ต้องอดทนเพื่อเอาชนะ"

ถ้าจะบิน เจ้าต้องบินเสียแต่วันนี้ ก่อนเสียโอกาสแก่คนกา หรือปีก เจ้าเองจะผูกเรือน
 แหว่งวัน จนไม่มีวันได้ออกบินอีกเลย"

จดหมายลาตาย มีบางวรรคที่กล่าวถึงคนหนุ่มในยุค 14 ตุลาคม 2516 ได้อย่างงดงาม
 "แต่เพื่อนของฉัน
 ครั้งหนึ่งเราเคยพูดว่า
 ที่ใดซึ่งความทุกข์ยากฉายแสง
 เราจะพากันไปสู่ที่นั่น
 ไปเผชิญหน้ากับความถูกผิด
 เป็นประจักษ์พยานให้การต่อสู้วันขมขื่น
 ที่เกิดขึ้นจริงในยุคสมัยของเรา"

มือที่ยื่นขอ เปรียบเทียบวิถีชีวิตของคนบ้า และคนได้เรียบง่าย งดงาม และสะใจ
 "มีบทเพลงสั้น ๆ อยู่บทหนึ่ง
 ซึ่งพวกคนบ้าขับร้องกันในโรงพยาบาลว่า"

ขอ(กัน)บุญหรือผมเถอะครับ
 ขอ(เศษ)เงินผมด้วย

ขอความรักผมเถอะครับ
 ขอความจริงผมด้วย"
 เมื่อเพลงนี้แพร่ออกไปสู่คนข้างนอก
 "แล้วเพลงบทนี้
 กลายเป็นคำขออันศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาทันที
 ขณะที่สิ่งต่าง ๆ ซึ่งผู้คนร้องขอ
 คนดี, ในโลกได้รับไปหมดแล้ว
 และก็ยังไม่เคยรู้สึกพอ

แต่พวกคนบ้ายังร้องเพลงบทเดิมอยู่
 ด้วยมืออันว่างเปล่า
 ตลอดวันเดือนปี
 ฤดูร้อน ฤดูหนาว ที่ผ่านไป"

นอกจากการอ่านเพื่อสนองความบันเทิงด้านความคิดและอารมณ์แล้ว หนังสือเล่มนี้น่าจะเป็นตัวอย่างให้คนหนุ่มสาวรุ่นปัจจุบัน ได้เห็นว่ากลอนเปล่าที่บางคนคิดว่าเขียนได้ง่าย ๆ กว่ากลอนมีสัมผัสนั้น ความจริงแล้วกลอนเปล่าที่ดีจะต้องมีเนื้อหาสาระที่จะส่งสารต่อผู้อ่าน ต้องรู้จักเลือกใช้คำ ประโยคที่กระชับ มีความหมาย มีความงาม ต้องมีจังหวะจะโคน ซึ่งอาจจะถือเป็นสัมผัสอีกรูปแบบหนึ่ง กลอนเปล่าไม่ใช่นึกอะไรได้ก็เขียนไปเรื่อย ๆ แต่ต้องรู้จักใช้คำน้อยให้มีความหมายมาก และมีลีลาที่มีความงดงามทางวรรณศิลป์

วิทยากร เชียงกุล

ประวัติผู้เขียน

วารี วายุ เป็นนามแฝงของ วินัย อุกฤษณ์ (2489-) ชาวจังหวัดกระบี่ จบทางด้านวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ในชมรมพระจันทร์เสี้ยวร่วมกับสุชาติ สวัสดิ์ศรี นิคม รายยวา วิทยากร เชียงกุล คำรณ คุณะดิolk นัน บางนรา ประเสริฐ จันดำ ฯลฯ

เคยทำงานหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และเป็นบรรณาธิการหนังสือเล่ม เป็นผู้เขียนบทเพลง "นกสีเหลือง" (เล่นโดยวงคาราวาน) ที่กล่าวถึงการสูญเสียชีวิตของคนหนุ่มสาวจากการปราบปรามของทหารฯ ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปัจจุบันทำสวน และเป็นนักเขียนอิสระอยู่ที่กระบี่ นอกจากหนังสือเล่มนี้แล้ว เขายังมีผลงานรวมบทกวีอีกเล่มหนึ่ง คือ "ทะเลร้อนรุ่ม"

(65)

ใบไม้ที่หายไป

ผู้เขียน จิระนันท์ พิตรปรีชา

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์อ่านไทย พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2532

เรามีกวีผู้หญิงไม่กี่คนนักที่สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ยากของคนในสังคม และมีฝีมือทางวรรณศิลป์สูงถึงขั้นที่สามารถปลุกเร้าจิตสำนึกทางสังคมให้บังเกิดแก่ผู้อ่านคนหนึ่งคือ อุชเชนี หรือ ประคิน ชุมสาย ณ อยุธยา ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ซึ่งมีผลงานเล่มสำคัญคือ **ขอบฟ้าขลิบทอง** ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 100 เล่มหนังสือดีที่คนไทยควรอ่าน และกวีหญิงอีกคนหนึ่งคือจิระนันท์ พิตรปรีชา นักต่อสู้ทางสังคมในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2514 และกวีซีไรต์ปี 2532 จากผลงานกวีนิพนธ์รวมเล่ม ชื่อ **ใบไม้ที่หายไป**

ใบไม้ที่หายไป เป็นผลงานรวมบทกวีของจิระนันท์ พิตรปรีชา จำนวน 34 ชิ้น เรียงร้อยตามช่วงเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ซึ่งทำให้เธอมีบทบาทแตกต่างกันไป แบ่งเป็น 5 ช่วงดังนี้

ระหว่าง พ.ศ. 2513 - 2515 เธอคือสาวน้อยวัยเยาว์ผู้มองโลกด้วยความฝันอันงดงาม

ระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2519 เธอคือผู้พลัดภาพพจน์ของดาวจุฬามณีเป็นสาวน้อยผู้มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาสังคม

ระหว่าง พ.ศ. 2520 - 2522 เธอคือทหารป่าที่มีอุดมการณ์เชื่อมั่นว่าจะอุทิศตนเพื่อต่อสู้กับความเลวร้าย และความอยุติธรรมในสังคม

ระหว่าง พ.ศ. 2522 - 2523 เธอคือกรวดเม็ดร้าวที่เจ็บช้ำด้วยความพ่ายแพ้ผิดหวัง ใ้เวลากับการตั้งคำถามถึงความถูก-ผิด และในท่ามกลางความโดดเดี่ยวถึงที่สุด บทบาทของความเป็นแม่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่สร้างกำลังใจให้แก่ตัวเธอ

ระหว่าง พ.ศ. 2524 - 2528 เธอคือนักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำในอเมริกา เป็นช่วงเวลาของการสมานบาดแผลชีวิต ทบทวนอดีตด้วยความสุขุม พร้อมทั้งเข้าใจสังคมและธรรมชาติแห่งชีวิตมากขึ้น

จุดเด่นของหนังสือรวมบทกวี **ใบไม้ที่หายไป** อยู่ที่ศิลปะของการคัดสรรเรียงร้อยบทกวีอย่างมีเอกภาพ ทำให้สะท้อนภาพของจิระนันท์ พิตรปรีชา ได้ชัดเจนว่ามีพัฒนาการจากเป็นเด็กสวยอ่อนหวาน มองโลกอย่างแจ่มใสไปสู่ผู้หญิงที่มีความคิดแข็งแกร่ง มีอารมณ์หนักแน่น และยึดหลักในอุดมการณ์อย่างแน่วเหนียวที่จะต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น บทกวีแต่ละบทแสดงให้เห็นการเปลี่ยนผ่านประสบการณ์ชีวิต และเพิ่มพูนประสบการณ์อารมณ์ ทั้งความรัก

การเจ็บปวด ความพ่ายแพ้ผิดหวัง อันทำให้เกิดความเข้าใจโลกและชีวิต พลังรุ่มแรงแห่ง
อารมณ์แปรเปลี่ยนเป็นความสงบสุขุม เย็นนิ่ง แต่มั่นคงในอุดมการณ์อย่างไม่เปลี่ยนแปลง

บทกวีของจิระนันท์กระตุ่นเตือนคนหนุ่มสาวให้ใส่ใจกับปัญหาของประชาชน บทกวีชื่อ
"ดอกไม้จะบาน" ซึ่งต่อมาถูกนำไปร้องขับขานเป็นบทเพลง แสดงความเชื่อมั่นในพลังบริสุทธิ์
ของหนุ่มสาวที่จะต่อสู้เพื่อมวลชน ดังกล่าวว่า

เรียนรู้	ต่อสู้มายา
ก้าวไปข้างหน้า	เข้าหามวลชน
ชีวิต	อุทิศยอมตน
ฝ่าความสับสน	เพื่อผลประชา

จิระนันท์สร้างมิติใหม่แก่ผู้หญิง โดยปลุกสำนึกให้สังคมยอมรับบทบาทและคุณค่าของผู้
หญิงในฐานะมนุษย์ และกระตุ้นให้ผู้หญิงมั่นใจในศักยภาพของตนเอง บทกวีชื่อ "อหังการของ
ดอกไม้" แสดงความคิดเห็นว่าผู้หญิงมีคุณค่าต่อสังคม หากจะเปรียบผู้หญิงเป็นดอกไม้ ผู้หญิงก็เป็น

"ดอกไม้มีหนามแหลม	มิใช่แย้มคอยคนชม
บานไว้เพื่อสะสม	ความอุดมแห่งแผ่นดิน

บทกวีทั้งสองบทนี้เขียนในช่วง พ.ศ. 2516 - 2519 อันเป็นช่วงเวลาที่บทกวีของ
จิระนันท์แสดงอุดมการณ์ด้วยใจใสบริสุทธิ์ จากนั้นในช่วง พ.ศ. 2520 - 2522 เป็นช่วงของการ
"จับปืนสู้กษัตริ" บทกวีช่วงนี้จึงเข้มข้นด้วยอารมณ์อีกเหิมหาญกล้าที่จะฝ่าฟันให้ถึงฝั่งฝันตาม
อุดมการณ์ของเธอ ดังตอนหนึ่งใน "ความในใจจากภูเขา" ว่า

ภาระใหม่ในป่าทำสำนึก	บางครั้งคึกบางครั้งขัดมีขึ้นชม
แต่ชีวิตลิขิตมาทำคลื่นลม	สู้ต้องสมศักดิ์ศรีที่เดิมพัน

บทกวีที่เขียนช่วง พ.ศ. 2522 - 2523 แสดงอารมณ์เข้มข้นที่สุด เพราะสะท้อนความคับ
แค้น เจ็บปวด การถูกกดดันทางอารมณ์ ต้องเลือกระหว่างการทำงานสานต่ออุดมการณ์กับการ
หันหลังให้กับวิถีที่เคยเชื่อมั่นศรัทธา นอกจากนี้การรับบทบาทความเป็นแม่ท่ามกลางความ
ลำบากยากเข็ญรอบด้านเป็นทั้งพลังชีวิตและพันธะที่ทำให้ต้องตัดสินใจชีวิตอนาคตของตนให้
ละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น

บทกวีที่ชื่อ "ชีวิต" บรรยายความรู้สึกเจ็บปวดและความปิติในขณะออกลูกได้อย่าง
สะท้อนอารมณ์ ผู้เขียนสามารถเลือกใช้คำที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกได้หมดจด ดังวรรคที่ว่า
"กล้าก่อดหวังยังยืน เต็มตื่นตื่นเด่นเป็นแม่คน" จะเห็นได้ว่าทุกถ้อยคำมีความหมายเหมาะสม
การเลือกใช้คำว่า "กล้าก่อด" กับการเป็นแม่คน แสดงให้เห็นว่าการมีลูกในปามีข้อจำกัดนานับ
ประการ แต่เธอกล้าที่จะสลัดข้อจำกัดเหล่านั้น เพราะลูกเป็นสิ่งที่ "ด่อดหวัง" ให้ "ยังยืน" ดังนั้น
ภาวะการเป็นแม่คนจึงเป็นทั้งความปิติและตื่นเต้น ดังที่เธอใช้คำว่า "เต็มตื่นตื่นเด่น" นอกจากนี้

บทกวีชื่อ “ลูก” “กล่อมลูกยามไกล” และ “ไปลำเลียง” แสดงพันธะแห่งความรักผูกพันถึงลูกที่ต้องดำเนินไปพร้อมกับพันธะแห่งการต่อสู้เพื่อสังคม ยามนี้ผู้เขียนแสดงความเหนื่อยล้า ท้อแท้ และผิดหวัง แต่ก็ยังดิ้นรนเพื่อมีอิสระเสรีแม้จะสูญเสียชีวิต เธอจึงปรารถนาเป็นกรวดเม็ดร้าว เพราะ “ปรารถนาเป็นธูลิทธรน ดีกว่าทนกลืนใจอยู่ได้น้ำ

บทกวีชื่อ “ตะวันตกดินที่ซบฟ้าผ่า” ซึ่งใช้ตัวเลขกำกับตอนโดยนับถอยหลังจาก 3,2,1 และ 0 มีเนื้อหาที่บันทึกช่วงชีวิตที่จระนันท์และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ตัดสินใจเดินลงจากภูเขาไปมอบตัวกับเจ้าหน้าที่ บทกวีนี้ถ่ายทอดอารมณ์หลากหลายที่พลุ่งพล่านอยู่ในใจ โดยใช้ภาพธรรมชาติเป็นสื่อ ไม่ว่าจะเป็นน้ำป่าไหลหลาก สะพานไฟที่แกว่งไกว ท้องฟ้าหม่นคร่ำ ปากลำคำครึม เสริมรับกับคำบอกอารมณ์และอาการ เช่น ซอกซำ กระเสือกกระสน อ่อนล้า ร้อนใจ หมดอารมณ์ ช่มชานอน สดแสบใจ หวั่นไหว ว้าเหว่ ด้านชา ปั่นป่วนใจ ถ้อยคำเหล่านี้สะท้อนความปวดร้าว ทูรันทูราย แม้ตัดสินใจแล้วว่าเปลี่ยนเส้นทางชีวิต แต่ก็หวั่นไหว อารมณ์จึงไม่สงบนิ่ง ผู้เขียนจึงลงท้ายด้วยคำถามว่า “จะหัวร่อหรือรำไห้--ไม่รู้แล้ว

ทัศนะต่อชีวิตและสังคมที่เธอแสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นทัศนะของคนรุ่นใหม่อย่างแท้จริง เธอแสดงความมุ่งมั่นต่อสู้เพื่อความถูกต้อง อดทน อดกลั้น และมีความหวังแรงกล้าว่าสังคมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น บทกวีแต่ละบทแสดงความจริงใจและจริงจังของผู้เขียน แม้ในยามที่เธอต้องเปลี่ยนเส้นทางชีวิต เธออาจท้อแท้แต่ก็มิได้ท้อถอย เธอยังมุ่งมั่นรักษาอุดมการณ์นั้นไว้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ประสบการณ์ชีวิตทำให้เธอพบว่าความสุขรอบคอบและความแข็งแกร่งเป็นรากฐานที่จะทำให้เติบโตอย่างมั่นคง ดังที่จระนันท์ฝากความคิดไว้ในบทกวีชื่อ “ชีวิตและเงื่อนไข” ซึ่งเขียนหลังจากออกมาจากป่าแล้วว่า

เธออยากงอกงาม	สำเร็จสมความใฝ่ฝัน
เติบโตกล้าท้าแสงดาววัน	ยืนมั่นไม่พรั่นแรงลม
และนี่คือเงื่อนไข	ถ้าเราอยู่ในความเหมาะสม
อยากเป็นต้นไม้ไม่ล้ม	รากต้องจมหยั่งตรงลงลึกพอ

ใบไม้ที่หายไป ของจระนันท์ พิตรปริชา จึงเป็นบทกวีที่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางอุดมการณ์ ผ่านประสบการณ์ชีวิตและอารมณ์ของผู้หญิงนักสู้คนหนึ่งที่ใช้ชีวิตอย่างมีเนื้อหาสาระ บทกวีในเล่มนี้เป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิตเพื่อประชาชนที่แสดงอุดมคติของคนหนุ่มสาวอันน่ายกย่อง เป็นงานเขียนที่ดีเด่นทางวรรณศิลป์ด้วยฉันทลักษณ์ และถ้อยคำภาษาที่ง่ายและงาม กล่าวได้ว่าเป็นบทกวีนิพนธ์ที่ถึงพร้อมด้วยความดี ความงาม และความจริง

รีนฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

จิระนันท์ พิตรปรีชา เกิดเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2498 เป็นชาวจังหวัดตรัง เคยศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ (แผนกเตรียมเภสัชศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผู้นำขบวนการนักศึกษาประชาชนถูกปราบปราม จึงได้ "เข้าป่า" ร่วมพร้อมกับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ในปี 2518 ออกจากป่าในปี 2523 ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล จบปริญญาตรีรัฐศาสตร์ เกียรตินิยม และศึกษาต่อถึงระดับปริญญาเอกในสาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งนี้

จิระนันท์ รวมเล่มบทกวีเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2532 ใช้ชื่อว่า *ใบไม้ที่หายไป* และได้รับรางวัลซีไรต์ในปีเดียวกัน จนถึงปัจจุบัน *ใบไม้ที่หายไป* ตีพิมพ์แล้ว 20 ครั้ง นอกจากเขียนบทกวีแล้ว จิระนันท์ยังแปลวรรณกรรม เขียนบทความเกี่ยวกับภาพยนตร์ เขียนสารคดีท่องเที่ยว ปัจจุบันจิระนันท์แปลบทภาพยนตร์เป็นงานหลัก ผลงานเขียนและแปลเล่มอื่น ๆ ได้แก่ ลูกผู้ชาย ชื่อนายหลุยส์ โจรรัยทั้งห้า ห่องสีเหลืองกับผู้หญิงคนนั้น หม้อแกงลิง ชะโงกดูเงา และตำนานนักเดินทาง เปิดบันทึกโลกตะวันออก

(66)

ม้าก้านกล้วย

ผู้เขียน ไพรินทร์ ขาวงาม

ผู้พิมพ์ แพร่สำนักพิมพ์

บทกวีใน ม้าก้านกล้วย ใช้ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย เนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ภาคนำ : **ม้าก้านกล้วย** กล่าวถึงการจากชนบทมาเผชิญชีวิตในเมือง ชีวิตราวเครื่องจักรกลในเมืองใหญ่ทำให้คนไทยคิดถึงบ้านเกิดจนต้องกลับไปซึมซับรับกำลังใจและความอบอุ่นชุ่มฉ่ำของชนบท แต่ไม่ช้าก็ถึงเวลาอำลาเพื่อมาต่อเติมความฝันในเมืองใหญ่อีกครั้ง บทกวีในภาคนำมี 4 บท มีความไพเราะ และความหมายลึกซึ้งสะท้อนอารมณ์ทุกบท “ม้าก้านกล้วย” เป็นคำที่ผู้เขียนเลือกมาใช้เพื่อสื่อความหมายถึงความฝันและจินตนาการ และยังแฝงวิถีชีวิตของสังคมไทยดั้งเดิม เพราะม้าก้านกล้วยเป็นของเล่นสำหรับเด็กในสมัยก่อน ที่เด็กปัจจุบันแทบจะไม่เคยเห็น เคยรู้จักกันแล้ว ม้ายังสื่อความหมายถึงพาหนะใช้ในการเดินทาง ดังนั้น เด็กชนบทที่ขี่ม้าเดินทางเที่ยวเล่นในจินตนาการ จึงกลายมาเป็นกองทัพแรงงานที่ลาจากชนบทเดินทางมาเผชิญโชคในเมืองใหญ่ อันเจริญก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยี ท่ามกลางความเจ็บเหงาว่าเหวและแปลกแยกกับสังคม จินตนาการความฝันของหนุ่มนักเดินทางยังอยู่ และถูกถ่ายทอดเป็นรูปร่างเรื่องราวผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ตามความเจริญของสังคมสมัยใหม่ ภาพที่ไพรินทร์นำเสนอไว้ในภาคนำนี้จึงสะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้อย่างดี

ภาคหนึ่ง : **แผ่นดินถิ่นทุ่ง** กล่าวถึงเรื่องราวของความล่มสลายของสังคมชนบทในแง่มุมต่าง ๆ อย่างเช่น ความทุกข์ยากของชาวนาที่ถมกระดุกลงบนแผ่นดินเพื่อปลูกข้าวเลี้ยงคนทั้งประเทศโดยขาดผู้เหลียวแลเป็นเรื่องราวซ้ำซากที่เล่าขานนานปี การรुकคืบของความเจริญจากเมืองใหญ่ทำให้ชนบทนิยมความฟุ้งเฟ้อแบบสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกลที่มาแทนที่ควาย พลาสติกที่เข้ามาแทนที่ใบตอง ชาวนามีหนี้สินรุงรัง และคนหนุ่มสาวทิ้งท้องนาเข้าไปขายแรงงานในเมือง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้สะท้อนแง่มุมของสังคมชนบท ทั้งความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ความผูกพันระหว่างชีวิตและธรรมชาติ และความรักผูกพันในครอบครัว บทกวีบทเด่นในภาคนี้ คือ “ไหมแท้ที่แม่ทอ” ซึ่งสะท้อนความผูกพันแน่นแฟ้นในครอบครัว การสืบทอดระบบวัฒนธรรมดั้งเดิม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยวิถีธรรมชาติ

ภาคสอง : **แผ่นดินถิ่นเมือง** กล่าวถึงเรื่องราวของชีวิตโสมมในเมืองใหญ่ ซึ่งว่าเหว เจ็บเหงา แปลกแยกและสับสน เมืองใหญ่เป็นเมืองแห่งสังคมวัตถุนิยมจนมองไม่เห็นคุณค่าของธรรมชาติ เป็นเมืองศูนย์กลางที่ผู้คนอพยพมาจากทุกทิศ เป็นเมืองแห่งความฝันของผู้คนที่

หวังสร้างฝันให้เป็นจริง แต่ก็เป็นเมืองที่ทำให้ความฝันและความหวังของคนจำนวนมากมายดกหล่นล้มสลายลงที่นี่ สังคมเมืองทำลายความสวยงามสงบร่มเย็นของเมือง และยังทำลายจิตใจวิญญาณ และอารมณ์ของผู้คนให้วิปริต คำถามของผู้เขียนที่ว่า “เมื่อแม่พอก่อกรรมชอกช้าไทยมรดกนี้ใครเล่าได้รับ” (“อารมณ์กรุงเทพ”, หน้า 67) และให้คำตอบว่า “เราต้องรับผิดชอบกับยุคสมัยที่เราได้พบ” (“มหรสพแห่งผู้อพยพ”, หน้า 88) สะท้อนความคิดของผู้เขียนไว้อย่างชัดเจนว่าเรามีหน้าที่ต่อบ้านเมืองของเราอย่างไร บทกวีชื่อ “มหรสพแห่งผู้อพยพ” นี้ยังแสดงความคิดว่า ควรหรือไม่ที่เราจะต้องหยุดอพยพเสียที เพื่อร่วมต่อสู้ สร้างบ้านถาวรให้ตัวเราเอง

ภาคสาม : *แผ่นดินถิ่นใด* กล่าวถึงเป็นความหวังความฝันถึงโลกและสังคมตามอุดมคติของกวี นั่นคือ แม้กวีจะเห็นว่าโลกนี้แสนเศร้า ดับมืด ตอสู้น้ำหั้นราวสนามรบ เราอ่อนเลวร้ายราวขุมนรก แต่กวีก็ยังมีความฝันเป็นมูมสงบหล่อเลี้ยงใจ และยังเชื่อมั่นว่า “โลกยังน่ารัก” แผ่นดินถิ่นใดในความคิดของกวีจึงไม่ใช่เมือง ไม่ใช่ชนบท ไม่ใช่จินตนาการของกวี แต่เป็นจินตนาการความคิดฝันของทุกคน

บทกวีนิพนธ์ม้าก้านกล้วย ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม สะท้อนความจริงของคนพลัดถิ่นจำนวนมากที่อพยพจากชนบทมาแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในเมืองใหญ่ แม้ว่าคนเหล่านี้จะรู้สึกท้อแท้ แปลกแยก ไม่อาจกลมกลืนกับสังคมเมือง แต่เมื่อกลับคืนสู่บ้านเกิด เขาพบว่าชนบทเองก็เปลี่ยนแปลงไป ตัวของเขาเองก็แปลกหน้ากับบ้านเกิดของตน ดังเช่นสำนวนกลอนที่ไพโรจน์ทร์ใช้ว่า “กลับไม่ได้ ไปไม่ถึง เพียงครึ่งแดน” อย่างไรก็ตาม ยังมีโลกอีกโลกหนึ่งที่คนเราสามารถคว้าซึ่งม้าก้านกล้วยของตนใจทะยานไปอย่างมีอิสระไร้ขีดจำกัด นั่นคือโลกแห่งความฝันและจินตนาการ

นอกจากจุดเด่นในด้านเนื้อหาความคิดแล้ว ม้าก้านกล้วยยังเป็นบทกวีนิพนธ์ที่แสดงชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ของผู้แต่งอย่างลุ่มลึก และมีความหมดงดงามทางฉันทลักษณ์อย่างยิ่ง ไพโรจน์ทร์ใช้กาพย์ กลอน โคลง ตลอดจนร้อยแก้วร้อยเรียงความคิดของเขาอย่างไพเราะเพราะพริ้งด้วยเสียงเสนาะ ด้วยลีลาจังหวะ และด้วยการเล่นคำเล่นสัมผัส นอกจากนี้ยังแพรวพราวด้วยอุปมาโวหาร สัญลักษณ์ อุปลักษณ์ บุคลาวัต ที่แปลกใหม่ กินความลึก แสดงศักยภาพทางภาษาของผู้แต่งอย่างน่ายกย่อง แม้เนื้อหาของกวีนิพนธ์เล่มนี้จะเน้นหนักที่ความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ท่วงทำนองของกวีนิพนธ์มีลีลาหวาน เศร้า มากกว่าจะเกราดเกรี้ยวแข็งกระด้าง จึงกล่าวได้ว่า ม้าก้านกล้วยเป็นบทกวีนิพนธ์ร่วมสมัยทั้งงดงามทั้งเนื้อหา รูปแบบ และความคิด

รินฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

ไพบรินทร์ ขาวงาม เกิด 10 กุมภาพันธ์ 2504 เป็นชาวอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 9 คนของนายสมัย และนางดวน ขาวงาม อาชีพทำนา

จบการศึกษาชั้นประถมต้นและปลายที่จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากบิดาไม่มีเงินส่งเรียน จึงให้ไปบวชเรียนอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ 2 ปี ปรากฏเป็นสามเณรที่เรียนดี ได้รับการส่งเสริมให้ไปเรียนต่อวิทยาลัยสงฆ์ที่อำเภอวังน้อย พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นวิทยาลัยสงฆ์สายธรรมยุต ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย เรียนวิชาทั้งทางโลกและทางธรรม สอบได้นักธรรมเอก เทียบเท่าวุฒิ ม.ศ. 5 ช่วยสอนวิชาภาษาไทยและวรรณคดีอีก 1 ปี สึกออกมารวมเวลาที่บวชอยู่ทั้งสิ้น 8 ปี

มีผลงานกวีนิพนธ์หลายเล่ม ได้แก่ ลำนำวเนจร คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ ฤดีกาล คือแรงใจและไฟฝัน ฯลฯ ม้าก้านกล้วย เป็นบทกวีนิพนธ์คัดสรรที่รวมเล่มในปี พ.ศ. 2538 และได้รับรางวัลซีไรต์ในปีเดียวกัน

(67)

มีรังไว้ให้รักอุ่น

ผู้เขียน ศุ บุญเลี้ยง

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์ปัจจุบัน พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2537

ศุ บุญเลี้ยง เรียกรูปแบบของบทกวีที่รวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้ว่า "ร้อยกลั่นและกลอนปล่อย" โดยมีความเห็นว่าเพราะ "ปล่อยตัวหนังสือออกจากกรอบของฉันทลักษณ์ที่บังคับอยู่" และ "พยายามกลั่นเอาประสบการณ์ของชีวิต ความเชื่อ และศรัทธา กลั่นมันออกมาเป็นภาษาที่มีจังหวะ ลีลา อย่างที่ฉันต้องการ อาจเป็นฉันทลักษณ์บ้าง และไม่เป็นบ้าง ตามแต่ความตั้งใจที่จะสร้างให้เป็นเช่นนั้น"

บทกวีของ ศุ บุญเลี้ยง จึงกระทบใจผู้อ่านด้วย "รศคำ" และ "รศความ" ที่ใช้ภาษาง่าย ๆ บ้าง ภาษาสวยงามบ้าง มีลีลาจังหวะที่ลงตัวลื่นไหลโดยไม่ต้องพะวงกับข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ อย่างเช่น

รักต้องการอ้อมแขนไม่ใช่กรงขัง

นกต้องการรัง

ไม่ใช่กันกรง

ด้วยกรง....มีไว้ขัง

รังมีไว้.....อุ่น

(มีรังไว้ให้รักอุ่น)

บทกวีของศุ บุญเลี้ยงแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนแรกชื่อ *อุ่นไอรัก* จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความฝัน ธรรมชาติ ซึ่งเหมาะแก่วัยรุ่นที่มีหัวใจอ่อนไหวและมองโลกสวยสดงดงาม เช่น บทที่ชื่อว่า "ขอบคุณที่โลกหมุน" "งาม" "ดั่งสายน้ำไหล" "มือและผลไม้" เป็นต้น แต่ก็ใช้ว่าบทกวีของ ศุ บุญเลี้ยงจะเน้นอารมณ์อ่อนไหวเพียงอย่างเดียว เนื้อหาในบทกวีจะกว้างขวางขึ้นทีละน้อย จะเข้มข้นหนักแน่นขึ้นทีละนิด บทกวีช่วงหลัง ๆ ชื่อตอนว่า *นักสร้างฝัน และสงบสันติ* จะเน้นความคิดมากกว่าอารมณ์ และเน้นสันติสุขของชีวิตและโลก ศุ บุญเลี้ยงจะให้ข้อคิดแก่นักฝันวัยเยาว์เหล่านี้ว่า ให้มีความกล้า กล้าคิด กล้าฝัน กล้าทำตามสิ่งที่ตนคิดฝันด้วยใจมุ่งมั่นอย่าปล่อยให้ใครมาทำลายความฝันของเรา บทกวีของ ศุ บุญเลี้ยงจึงเป็นการสร้างกำลังใจเตือนสติให้เชื่อมั่นในตนเอง เช่น ความตอนหนึ่งในบทกวีที่ชื่อว่า "หอมกลิ่นความฝัน" ว่า

ฝันวันนี้อาจไม่จริงในวันหน้า

แต่เป็นคนต้องกล้าตั้งคำถาม

ต้องกล้าคิดกล้าฝันกล้าเดินตาม

ใครห้ามปรามความฝันแค่หันฟัง

หยุดฟังเสียงเพียงเพื่อหาคำตอบ

ความรักมักชอบปรามห้ามความหวัง

ความหวังใครหักท่วงหยุดใจฟัง แต่เลือกเดินตามเสียงดังของใจเรา

บทกวีชื่อ “วังวอน” มีเนื้อหากระตุ้นเตือนให้คนรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม อย่าทำลายธรรมชาติ แต่ต้องช่วยกันปกป้องดูแล มนุษย์ต้องเกื้อกูลธรรมชาติเช่นเดียวกับที่ธรรมชาติเกื้อกูลมนุษย์ ศุ บุญเลี้ยง จึงเรียกร้องให้เราช่วยกันคืนชีวิตให้ธรรมชาติก่อนจะสายเกินแก้

จงคืนน้ำใสให้ฝูงปลา

เจ้าจงคืนท้องฟ้าให้นกบิน

และจงคืนต้นไม้ให้แผ่นดิน

ก่อนชีวิตจะสูญสิ้นไร้เผ่าพันธุ์

บทกวีชื่อ “นักสะสม” ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของการสร้างมิตรภาพ โดยกล่าวว่า แต่เดิม “ฉัน” เป็นนักสะสมของเล่น แสตมป์ หนังสือ ฯลฯ นอกจากเป็นนักเก็บ ยังแข่งขัน และหวงแหนไม่แบ่งปันใคร แต่เดี๋ยวนี้ “ฉัน” ยกของสะสมให้คนอื่นไปหมด และเริ่มสะสมสิ่งที่เรียกว่า “มิตรภาพ”

“เพราะมิตรภาพมีให้เก็บเกี่ยว ด้วยการแบ่งปัน

ยิ่งแจกจ่าย ยิ่งแบ่งปัน ก็เหมือนว่ามันจะมีมากขึ้นทุกวัน”

บทกวีเด่นอีกบทหนึ่งแสดงความคิดไว้คมคาย ชื่อ “หนาวคนดี” ศุ บุญเลี้ยง บอกว่า

คนบางคน

มัวแต่ทำตัวเองให้เป็นคนดี

จนไม่มีเวลา

ทำความดี

บทกวีบทนี้แสดงให้เห็นว่าเราใช้คำว่า คนดี กันอย่างพร่ำเพรื่อ จนไม่ใส่ใจกับสาระสำคัญว่า ความดีแท้จริงนั้นคืออะไร เพราะคนบางคนก็ทำดีเอาหน้า บางคนทำดีเพื่อหวังประโยชน์ หรือบางคนทำดีเพื่อหวังให้คนอื่นยกย่อง เป็นต้น ดังนั้น ศุ บุญเลี้ยง จึงเตือนว่า

อย่าเป็นคนดีให้พร่ำเพรื่อ

บางครั้งคนดีก็น่าเบื่อ

และได้ขึ้นเพียงสวรรค์สีดำ

นอกจากนี้ ผู้อ่านยังได้สาระความคิดจากบทกวีอื่น ๆ อีก เช่น บทกวีชื่อ “มายากล” ซึ่งเสียดสีจริยธรรมของสื่อมวลชนอย่างเจ็บแสบ และ “สันติภาพ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสันติภาพเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจ หากไม่รู้จักรักและให้อภัย ก็ป่วยการเรียกร้องหาสันติภาพให้เกิดขึ้น

ผลงานประพันธ์ของ ศุ บุญเลี้ยง เป็นที่ประทับใจของเด็กวัยรุ่น เพราะผู้เขียนสื่อสารตรงใจผู้อ่านด้วยภาษาเรียบง่าย มีลีลาสวยงามด้วยลำนำทำนองของภาษา มีพลังด้วยการส่งเสริมให้ผู้อ่านสร้างความฝัน มีจินตนาการ และเสนอข้อคิดเชิงปรัชญานิด ๆ เพื่อสะกิดใจให้คิด ให้คล้อยตาม

หนังสือรวมบทกวีเล่มนี้แสดงจุดยืนของการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยการตีพิมพ์ด้วยกระดาษรีไซเคิลอย่างหนาสน้ำตาลและกระดาษสา มีรูปวาดประกอบตีพิมพ์สวยงามทั้งเล่ม ทำให้เป็นหนังสือบทกวีที่น่าอ่านและเป็นหนังสือสวยงามที่น่าเก็บรักษาในขณะเดียวกัน

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

ศุ บุญเลี้ยง ศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ไม่จบการศึกษา เพราะเห็นว่าโลกกว้างมีความรู้ให้ศึกษามากกว่าในห้องเรียน นอกจากใช้ ศุ บุญเลี้ยง ยังใช้นามปากกาว่า สมจัญ เจตนาว่าสนุก สำหรับเขียนความเรียงและสารคดี นอกจากเป็นนักเขียน นักร้อง ยังเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์ไปยาลน้อย ผลงานของ ศุ บุญเลี้ยงได้รับความนิยมจากนักอ่านวัยรุ่นอย่างกว้างขวาง เพราะเขาสามารถถอดหัวใจของเด็กวัยรุ่นออกมาได้อย่างชัดเจน คือ กล้า ทำหาย ไม่ชอบกฎเกณฑ์ มีจินตนาการสูง งานเขียนของศุ บุญเลี้ยงมีทั้งสาระ ความสนุก และอารมณ์ขัน ผลงานเล่มอื่น ๆ ได้แก่ ผันเอียง ๆ, หนู่มักโบกกับสาวนักบ่น, กบถ แกมกวน เป็นต้น

(68)

นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่น วาระครบ 100 ปีเรื่องสั้นไทย

ผู้จัดพิมพ์ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2528

ผู้พิมพ์ สำนักเคล็ดไทย พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2541

เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้น 15 เรื่องของนักเขียนเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงรุ่นอาวุโสของไทย 15 คน โดยการคัดเลือกของคณะกรรมการ 8 คน ที่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. 2528 เพื่อคัดเลือกและประกาศเกียรติคุณนักเขียนเรื่องสั้นดีเด่นเนื่องในวาระครบ 100 ปีเรื่องสั้นไทย

นักเขียน 15 คนที่คณะกรรมการชุดดังกล่าวคัดเลือกมาเป็นนักเขียนเรื่องสั้นรุ่นอาวุโสชั้นแนวหน้าของไทย หลายคนเป็นนักเขียนนวนิยายด้วย ส่วนใหญ่ในที่นี้คือ 12 คน (ยกเว้น เทพ มหาเปารยะ อ.อุदारกร สุกร บุนนาค) มีผลงานด้านนวนิยายและรวมเรื่องสั้นที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสือดี 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน โดยคณะนักวิจัยที่ได้ทุนจากสกว. (ดูรายละเอียดในหน้าต่อจากค่านำ) หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นจากนักเขียนหลายคนที่ดีที่สุดเล่มหนึ่งเท่าที่เรามีอยู่ในขณะนี้ แม้ว่านักวิจารณ์บางคนอาจจะเห็นต่างกันว่าเรื่องสั้นที่ดีที่สุด 15 เรื่องในรอบ 100 ปี น่าจะมีเรื่องอื่นนอกจากนี้ได้ แต่นั่นเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

ประเด็นสำคัญเราเลือกหนังสือเล่มนี้ คือ เพราะอยากให้เยาวชนได้รู้จักเรื่องสั้นดี ๆ ของนักเขียนเรื่องสั้นดีเด่นของไทย ทั้ง 15 คน ซึ่งแต่ละคนเขียนเรื่องสั้นดี ๆ และค่อนข้างดี ๆ ไว้จำนวนมาก หนังสือเล่มนี้จะเป็นทั้งงานแนะนำตัวอย่างเรื่องสั้นดี ๆ และแนะนำประวัติและผลงานนักเขียนที่ผู้อ่านที่สนใจจะได้ไปหาอ่านเพิ่มเติมได้ต่อไป คล้ายกับเป็นหนังสือตัวอย่างที่ดีที่สุด

งานที่คัดเลือกมาเสนอในเล่มนี้บางเรื่องก็เป็นเรื่องที่เด่นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดีของนักเขียนท่านนั้น ๆ บางเรื่องอาจจะเลือกมาโดยรสนิยมหรือความเห็นส่วนตัวของคณะกรรมการคัดเลือก แต่เรื่องสั้นทั้ง 15 เรื่องนี้ก็ล้วนเรื่องสั้นชั้นดี ที่น่าศึกษาทั้งในแง่ศิลปการประพันธ์เรื่องสั้น และในแง่การสะท้อนความคิดของผู้เขียนต่อชีวิตและสังคมไทยในยุคสมัยที่ผ่านมา (ส่วนใหญ่คือ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงยุคการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในสมัยจอมพลสฤษดิ์) ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพสังคมไทยและความคิดอ่านของปัญญาชนนักเขียนไทยเด่น ๆ ของไทยในยุคดังกล่าว ได้อย่างหลากหลาย

แม้เรื่องสั้นส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ที่เขียนให้ผู้ใหญ่อ่าน แต่เยาวชนก็ควรได้เรียนรู้เรื่องชีวิตและสังคมที่พวกเขาต้องเผชิญต่อไปด้วยเช่นกัน เรื่องที่เขียนถึงเยาวชนโดยตรง และเป็นเรื่องที่น่ายกกลับมาอ่าน มาถกอภิปรายกันในยุคปัจจุบันคือ เรื่อง “มิใช่ตามตลาด” ของ สุกร บุนนาค (พ.ศ. 2464-2517) ที่สะท้อนปัญหาที่พ่อแม่ผู้มีการศึกษา (ทางอาชีพ) สูง แต่

กลับมีความรักความเอาใจใส่เด็กและเข้าใจจิตวิทยาของเด็กน้อยกว่าคนรุ่นคุณย่าคุณยาย ที่เรียนรู้จากสัญชาตญาณ และสังคมแบบดั้งเดิมซึ่งคนยังเน้นเรื่องน้ำใจ เรื่องการดูแลเอาใจใส่อารมณ์ความรู้สึกของกันและกันมากกว่าการสนใจแต่ตัวเอง หรือมุ่งทำงานหาเงินเพื่อการบริโภคทางวัตถุ ในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

เรื่อง “พลเมืองดี” (พ.ศ.2492) ของดอกรไม้สด (พ.ศ. 2448-2506) นักเขียนนวนิยายสตรีรุ่นแรกของไทย เป็นเรื่องสั้นที่ดีที่สุดของดอกรไม้สด ดอกรไม้สดเขียนนวนิยายสะท้อนชีวิตครอบครัวของคนชั้นสูงและคนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ยุคเก่าอย่างสมจริงสมจัง และมีคติไว้หลายเรื่อง แต่เรื่องสั้นเรื่องนี้สะท้อนชีวิตคนกรุงเทพฯ ที่ต้องหลบหลีกระเบิดช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ไปอยู่ชนบทได้อย่างดีเยี่ยม และความขัดแย้งของความคิดสมัยใหม่แบบคนกรุงเทพฯ และชาวชนบทที่เชื่อในประเพณีการสมยอมให้ค่าไถ่วัวที่ถูกขโมยไปตาม “วัฒนธรรมแบบนักเลง” ได้อย่างแหลมคม และจบลงอย่างสวยงาม เมื่อชาวกรุงเทพฯ เองเป็นฝ่ายต้องยอมรับประเพณีของชาวชนบท วิถีชีวิตและวิถีคิดของชาวชนบทแบบนี้อาจจะดูแปลกสำหรับคนรุ่นใหม่ แต่จริง ๆ แล้วสิ่งเหล่านี้ก็ยังอยู่กับคนไทยในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การที่คนไทยส่วนใหญ่ รวมทั้งคนมีการศึกษา คนในเมืองเอง สมยอมให้กับนักการเมืองและข้าราชการที่ฉ้อฉลแบบเห็นเป็นเรื่องธรรมดา จึงเป็นเรื่องสั้นที่ถ้าอ่านอย่างตั้งใจแล้วจะชวนให้คิดต่ออยู่มากทีเดียว

เรื่องสั้นอื่น ๆ มีความดีเด่นน่าสนใจในลักษณะที่ต่างกัน “ขอแรงหน่อยเถอะ” ของศรีบูรพา (พ.ศ.2448 -2517) เป็นเรื่องสั้นแนวสมจริงที่วิจารณ์คนรวยที่เห็นแก่ตัวได้อย่างมีพลัง เรื่องหนึ่ง ขณะที่ “น้ำเหนือ” ของเรียมเอง (2449-2506) เป็นเรื่องโรแมนติกแบบธรรมชาตินิยมที่เคยเป็นที่นิยมในสมัยก่อน ทั้งศรีบูรพาและเรียมเอง (มาลัย ชูพินิจ) มีนวนิยายและเรื่องสั้นที่น่าอ่านหลายเล่ม “มุ่มมิด” ของยาขอบ (2450-2499) เป็นเรื่องแบบสุชาฎาภกรรม แต่สะท้อนความคิดแบบอุดมคติในเรื่องผู้ชายต้องรับผิดชอบและให้เกียรติผู้หญิงของคนรุ่นก่อนไว้ค่อนข้างดี

“จับตาย” ของมนัส จรรยงค์ (2450-2508) และเรื่อง “จำปูน” ของเทพ มหาเปารยะ (2445-) เป็นเรื่องโศกนาฏกรรมของหนุ่มสาวที่มีอุปสรรคขัดขวางจากบุคคลที่สามอย่างรุนแรง ที่ผู้เขียนทั้งสองสร้างเค้าโครงเรื่องคัดแย้งกันอย่างเร้าใจ บรรยายฉากได้สมจริงสมจัง เห็นบรรยากาศของท้องถิ่นภาคใต้ที่แปลกออกไป ทำให้ผู้อ่านรู้สึกติดหูติดตา เป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนยกย่องในสมัยนั้น ซึ่งอาจจะค่อนข้างหวิหวิวแบบมุ่งสร้างอารมณ์เสทือนใจไปสำหรับผู้อ่านในยุคสมัยปัจจุบัน แต่ก็ยังเป็นเรื่องสั้นยุค “คลาสสิก” (แบบฉบับ) ที่มีฝีมือการเขียนที่เจียบขาด

เรื่องสั้นเรื่องอื่น ๆ ยังมี เรื่อง “ทางสุดท้าย” ของ ร. จันทพิมพะ (2452-2497) ซึ่งสะท้อนชีวิตของผู้หญิงที่ถูกผู้ชายทอดทิ้งได้อย่างน่าเสทือนใจ ร.จันทพิมพะ เป็นนักเขียนผู้หญิงที่สามารถเขียนเรื่องสมจริงที่มีความคิด และตัวละครมีเลือดเนื้อได้อย่างน่าสนใจมากคนหนึ่ง

(นิยายเด่น คือ **เรลิติบนหลุมฝังศพ-วาสิฏฐี**) เรื่อง **“พระเจ้าคนละองค์”** ของอิสรา อมันต์ กุล (2464-2512) วิจารณ์ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม ตามแนวคิดของผู้เขียนซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์ผู้มีอุดมการณ์ที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่ง และเขียนเรื่องสั้นเพื่อชีวิตไว้หลายเรื่อง เรื่อง **“บ้านแขนขาด”** ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2454-2538) เสียดสีนักการเมืองที่ชอบขายตัว ยกมือให้ฝ่ายรัฐบาล โดยชาวบ้านตกลงใจตัดแขนขาทั้งหมูบ้าน รวมทั้งเด็กแรกเกิด เพื่อจะได้ไม่เติบโตไปเป็นนักการเมืองประเภทขายตัว เรื่องสั้นเรื่องนี้ออกจะเกินจริง โหด และคิดแบบให้ชาวบ้านทำร้ายตัวเองมากไป

“ตึกกรอสส์” ของ อ. อุตากร (2467-2494) เป็นเรื่องโศกนาฏกรรมแบบสร้างอารมณ์เสทือนใจเกี่ยวกับนักศึกษาแพทย์ที่ทำได้เมื่อรู้ความจริงว่าศพที่ผู้ตายอุทิศมาให้พวกเขาเรียนรู้คือพ่อของเขาซึ่งเป็นนักโทษเพราะฆ่าคนที่ทำร้ายแม่ เป็นเรื่องเล่าแบบเจ้าอารมณ์ที่สะท้อนวิถีคิดแบบทำร้ายตัวเอง ถ้าเป็นคนที่มีความพิการทางอารมณ์และทางปัญญามากก็ไม่น่าจะเสียอกเสียใจถึงเสียผู้เสียคนเพียงเพราะรู้เรื่องนี้ แต่ในยุคก่อนนั้นคนนิยมเรื่องเจ้าอารมณ์แบบเกินจริง เรื่อง **“เศรษฐศาสตร์กลางทะเลลึก”** ของอาจินต์ ปัญจพวรรณ์ (2470-) เป็นเรื่องเสียดสียับยั้งการต่อรองเพื่อความอยู่รอดของเศรษฐกิจกับกลาโหมที่ติดอยู่ในเรือรบที่หนีรอดจากเรือใหญ่ที่ล่มลง มีทั้งเนื้อหาสาระและศิลป์การเขียนเรื่องสั้นที่ดีเยี่ยม

“แหมคำ” โดย ลาวคำหอม (พ.ศ. 2473-) สะท้อนความทุกข์ยากของชาวอีสานได้อย่างแหลมคม **“แจ้งใบตอง ผู้ยิ่งใหญ่แห่งสวนกล้วย”** โดยรงค์ วงษ์สวรรค์ (พ.ศ. 2474-) เป็นเรื่องสนุกแบบมีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดีของลูกผู้ชายในชนบท **“หนาวเข้าไปในหัวใจ”** เรื่องสะท้อนความแตกต่างของวิถีชีวิตคนรวยกับคนจนในเมืองของ **สุวรรณี สุคนธา** (พ.ศ. 2475-2527)

หนังสือเล่มนี้ยังมีภาพประกอบลายเส้นที่สวยงาม และลงประวัติและผลงานของนักเขียนแต่ละท่านด้วย กล่าวโดยรวมแล้ว ที่เป็นหนังสือที่กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนควรอ่านทั้งเพื่อความบันเทิง และความเข้าใจในเรื่องราวของคนในสังคมไทย และเพื่อการศึกษาแบบอย่างการเขียนเรื่องสั้นของนักเขียนรุ่นอาวุโสของไทย

วิทยากร เชียงกุล

(69)

คือหญิงอย่างยี่งนี่

เรื่องสั้นบทกวีที่เกี่ยวกับแม่ เมีย และลูกสาวของคุณเอง

ผู้พิมพ์ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก 2537

คือหญิงอย่างยี่งนี่เป็นหนังสือรวมงานเรื่องสั้นและบทกวีคัดสรรที่แสดงออกถึงชีวิต ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของผู้หญิงไทย ที่เป็นหนังสือรวมงานคัดสรรเฉพาะด้าน ที่มีคุณค่าทั้งในแง่ของวรรณศิลป์ และในแง่เนื้อหาสาระ

ผู้หญิงนั้นมีจำนวนราวครึ่งหนึ่งของผู้ชาย แบกภาระของโลกครึ่งหนึ่ง และในหลายกรณีก็มากกว่านั้น สำหรับครอบครัวที่สามีตาย, หย่าร้าง หรือไม่ดูแลครอบครัว ผู้หญิงผู้เป็นแม่ต้องทำงานทั้งนอกบ้านและในบ้านด้วยภาระที่หนักเป็นสองเท่า ขณะที่ผู้หญิงไทยเป็นคณิกาทำงานหนักยังมีสิทธิเสมอภาคหรือได้รับการยอมรับนับถือน้อยกว่าผู้ชายในหลายกรณี

เราตั้งใจเลือกหนังสือเล่มนี้ เพื่อให้เยาวชนไทยทั้งชายและหญิงได้ตระหนักถึงปัญหาสิทธิและโอกาสของสตรีมากขึ้น นอกเหนือจากการที่เราอยากให้พวกเขาได้อ่านเรื่องสั้นและบทกวีดี ๆ ของนักเขียนหลายคน ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย ที่มีทั้งวัย, ภูมิหลัง, ความคิดอ่าน ศิลปะและท่วงทำนองการเขียนที่แตกต่างกัน เรื่องสั้นและบทกวีเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนเข้าใจชีวิตของผู้หญิงในสังคมไทยยุคใหม่ได้มากขึ้น

เรื่องสั้นของนักเขียนรุ่นอาวุโสส่วนใหญ่เป็นเรื่องของคนชั้นกลางในเมือง ที่เด่นกว่าเพื่อน น่าจะเป็นเรื่องชายคนที่สาม ของ ร. จันทพิมพะ (พ.ศ. 2452-2497) และเทพธิดาที่ทำงานของ อ. ไชยวรรศิลป์ (พ.ศ. 2461-2533) นางเอก ของ ร. จันทพิมพะ เป็นคนสมัยใหม่ในยุคที่สังคมไทยคาดหวังว่าผู้หญิงจะต้องเรียบร้อย แต่ก็เป็นคนมีความคิดและเรียนรู้จากชีวิต ส่วนนางเอก ของ อ. ไชยวรรศิลป์ เป็นนักอุดมคติแบบพวกก้าวหน้าในยุคศิลปะเพื่อชีวิต หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

เรื่องของนักเขียนหญิงรุ่นอาวุโส อีก 3 คน คือ แชน วังน้อย แชนไซ เทวิน จุลลดา ภักดีภูมินทร์ เป็นเรื่องชีวิตในครอบครัวที่สะท้อนมุมมองที่ต่างกันออกไป แม้จะไม่ได้วิพากษ์วิจารณ์สังคมมากนัก เมื่อเทียบกับนักเขียนหญิง 2 คนแรก แต่ก็มีแง่มุมของชีวิตที่น่าสนใจอยู่

เรื่องสั้นของนักเขียนร่วมสมัยที่รวมอยู่ในเล่มนี้ สะท้อนเรื่องของผู้หญิงจากชนบท และผู้หญิงจากชนชั้นกลาง อย่างวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าเรื่องสั้นของนักเขียนอาวุโสในเล่มเดียวกัน ในแง่หนึ่งก็สะท้อนว่า สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ความยาก

จน ความโลภในการบริโภควัตถุ โดยมีผู้หญิงเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้รับกรรมเพิ่มจากเมื่อยุค 40-50 ปีก่อนมาก

เรื่องสั้นที่สะท้อนปัญหาผู้หญิงชนบทที่ต้องไปเป็นโสเภณีได้ดีมาก 2 เรื่องคือ **พับครึ่ง** ของ **อัศศิริ ธรรมโชติ** และ **กระหึ่มกลับบ้าน** ของ **มาลา คำจันทร์** เรื่องแรกวิพากษ์วิจารณ์พ่อแม่ที่ขายลูกอย่างรุนแรง และจบค่อนข้างหดหู่ เรื่องหลังวิพากษ์วิจารณ์ชะตากรรมของสาวชนบทที่ไปเป็นโสเภณีแล้วกลับมางานบุญบ้านอย่างอ้อม ๆ กึ่งมีอารมณ์ขันกึ่งน่าสมเพช เรื่อง **คุณพระคุณเจ้า** ของ **ประภัสสร เสวิกุล** เป็นเรื่องของแม่มายายากจน ที่เกือบจะต้องเลือกอาชีพโสเภณีเหมือนกัน แต่หักมุมด้วยการเกิดอุบัติเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนจึงเปลี่ยนใจได้

เรื่องของนักเขียนผู้หญิงเอง ที่เด่น ๆ มี **มัทรี** ของ **ศรีดาวเรือง** พูดถึงแม่มายาลูกสาม ผู้ที่ยากจนบังคับให้ต้องเอาลูกไปปล่อยไว้เพื่อให้คนที่ส่งสารพาไปเลี้ยง เมื่อถูกตำรวจจับไปตักเตือนก็ย้อนคำตำราวจว่า ทำไม ที่ผู้ชายอย่างพระเวสสันดรจึงยกลูกให้คนอื่น ๆ นี่เป็นเรื่องที่มีลักษณะท้าทายทางความคิดมาก แต่ก็สะท้อนความเป็นจริงของคนยากจนในสังคมไทย **ศรีดาวเรือง** เป็นนักเขียนผู้หญิงที่เติบโตมาจากคนงาน เขียนเรื่องสั้นสะท้อนชีวิตคนจนไว้ได้ดีอยู่หลายเรื่อง (มีหนังสือรวมเรื่องสั้น เช่น **แก้วหยดเดียว**, **บัตรประชาชน**)

เรื่อง **กาเม็ง** ของ **ฉะอเน** เปรียบผู้หญิงที่ทำงานหนัก ทั้งงานนอกบ้านงานในบ้าน ว่าไม่ต่างจากแม่แพะ เรื่อง **ธรรมดา-ธรรมดา** ของ **แพรว จารุ วิจารณ์** ผู้ชายที่เจ้าชู้ไม่รับผิดชอบอย่างคนปลงตกว่าเป็นปัญหาทั่วไปที่ดูเหมือนจะแก้ไม่ได้ เรื่อง **นางลิง** ของ **ภานุมาศ ภูมิถาวร** วิจารณ์ผู้ชายเจ้าชู้เหมือนกัน แต่ด้วยอารมณ์ขัน เรื่อง **น้ำ** ของ **อารยา ราษฎร์จำเริญสุข** สะท้อนการเลี้ยงดูเด็กของชาวบ้านซึ่งนิยมการใช้อำนาจและการเข่นแค้น ซึ่งรวมทั้งอคติต่อเด็กผู้หญิงด้วยไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เรื่อง **ผู้หญิงหยาดน้ำค้าง** สะท้อนความพ้อฝันของแม่มายาด้วยเค้าโครงเรื่องแบบเย้ยหยัน

ยังมีเรื่องสั้นและบทกวี ของนักเขียนอีกหลายคน เช่น บทกวีของ **นิภา บางยี่ขัน จิระนันท์ พิตรปรีชา** ที่สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับผู้หญิงอย่างหลากหลาย และบทกล่าวนำเรื่องภาพแบบบทบาทของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยภายหลังเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 โดย **ไพลิน รุ่งรัตน์** แม้หนังสือเล่มนี้จะขาดงานของกวีและนักเขียนผู้หญิงเด่น ๆ เช่น **อุชเชนี สุวรรณิ์** **สุคนธา จินตนา** **ปิ่นเฉลียว ฯลฯ** ไป แต่เมื่อกล่าวโดยรวมแล้วก็จัดเป็นหนังสือรวมงานเขียนโดยผู้หญิง และเกี่ยวกับผู้หญิงที่ดีที่สุดเท่าที่มีอยู่ในขณะนี้

(70)

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ผู้เขียน ท. เลียงพิบูลย์

ผู้พิมพ์ สภาอุรวาทฤทธิสมาคมแห่งชาติ (ฉบับรวมเล่ม 1- เล่ม 8) พ.ศ. 2505

เป็นหนังสือรวมเรื่องเล่าสั้น ๆ ที่ผู้เขียน (พ.ศ. 2444-2526) กล่าวว่า เป็นบันทึกเหตุการณ์ที่ตนเองและเพื่อน รวมทั้งผู้ติดตามผลงานของเขาได้ประสบมา แต่เค้าโครงของเรื่องแบบเรื่องเล่า นั้น ผู้เขียนเขียนได้อย่างมีชีวิตชีวา เป็นเรื่องสั้น ๆ แบบจบในตัวเอง มีเค้าโครงเรื่อง มีตัวละคร มีปัญหาความขัดแย้ง และมีตอนจบที่แตกต่างกันไป อ่านได้เพลิดเพลินเหมือนเรื่องสมมุติประเภทเรื่องสั้น

แม้ชื่อหนังสือชวนให้คิดว่า เป็นหนังสือธรรมที่สอนให้คนทำดีเลิกทำชั่ว และน่าจะมีเค้าโครงเรื่องซ้ำ ๆ กัน แต่ที่อ่านพบในหนังสือเล่มนี้ จำนวน 27 เรื่อง พบว่าเป็นเรื่องที่มีความหลากหลาย แม้แนวคิดใหญ่จะคล้ายกัน คือคนทำดีจะได้ผลดีตอบแทนในช่วงท้าย แต่แนวคิดย่อย เรื่องรายละเอียดต่าง ๆ จะแตกต่างออกไป บางเรื่องก็เป็นเรื่องเล่าง่าย ๆ มีความสมจริงสมจัง บางเรื่องมีจินตนาการค่อนข้างสูง เป็นการผินไปถึงภาพของสวรรค์นรก การเจอผีเจอวิญญาณ ซึ่งผู้เขียนเขียนเล่าได้อย่างเห็นภาพกระจ่างชัด เรื่องที่เจอผีหรือวิญญาณมีบรรยากาศที่น่าตื่นเต้น คล้ายเรื่องชุดปีศาจไทย ของเหมเวชกร แต่ขณะที่เหมเน้นเรื่องผี ท. เลียงพิบูลย์จะเน้นเรื่องมนในสำนักของคนมากกว่า

นอกจากเราจะได้อ่านเรื่องราวของคนที่มาจากภูมิหลัง และมีเรื่องราวในชีวิตที่ต่างกันแล้ว ยังทำให้เราเข้าใจประวัติศาสตร์ของชุมชน เช่น ในกรุงเทพฯเมื่อ 40-50 ปีก่อนได้อย่างเห็นภาพพจน์ ทำให้เรารู้จักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นด้วย ผู้เขียนเป็นคนที่ช่างสังเกต และเป็นนักอ่านนักเขียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาเล่าเรื่องได้มากคนหนึ่ง เรื่องทั้งหมดแม้ผู้เขียนจะมุ่งสอนหรือให้คติธรรม แต่ไม่ได้สอนตรง ๆ ทุกเรื่อง ผู้เขียนมักใช้วิธีการเล่าเรื่องราวให้คนอ่านเกิดความรู้สึกอารมณ์ร่วม และไปคิดเอาเองมากกว่า

การที่ผู้เขียนเขียนได้อย่างมีวรรณศิลป์ ทำให้อ่านได้สนุกเพลิดเพลิน ขณะเดียวกันก็มีเนื้อหาสาระที่เป็นคติสอนใจ มีความสมจริง หรือมีความเป็นไปได้ แม้บางเรื่องในหนังสือเล่มนี้ออกจะดูฝัน ๆ เป็นจินตนาการแบบแฟนตาซีอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับเหลือเชื่อ หรือเป็นสูตรสำเร็จแบบมุ้งมิ้งเย้ยคำสอนให้คนมุ่งทำดี เพื่อที่จะได้ผลตอบแทนที่ดี หรือไม่กล้าทำชั่ว เพราะกลัวตกนรก

ในสังคมปัจจุบันที่เน้นการบริโภคแบบตัวใครตัวมัน เน้นการสร้างความสำเร็จโดยไม่สนใจว่าจะได้มาอย่างไร เยาวชนรุ่นนี้อาจจะรู้สึกว่าการทำดีเป็นเรื่องเขย ๆ ลำสมัย แต่ถ้าใครสนใจ

ติดตามข่าวสารในเรื่องความก้าวหน้าทางความคิดภูมิปัญญาในสังคมอื่นจะพบว่า ปัญญาชนทั่วโลกที่สนใจปัญหาและการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นได้กลับมาสนใจพลังสร้างสรรค์ของสมาธิ และจิตใจกันมากขึ้น สนใจเรื่องการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมกันมากขึ้น การทำดีในความหมายกว้างว่าเป็นการทำให้ตนเองรู้สึกจิตใจดีไปด้วย ทำให้ตัวเราอยู่ในสังคมที่ดีด้วย จึงมีความหมายที่ทันสมัยมากกว่าการทำบุญเอาหน้า หรือทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทนแบบที่บางคนเข้าใจ

การตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือบางครั้งใช้ชื่อว่ากฎแห่งกรรม แม้จะสื่อตรงประเด็นกับความคิดความเชื่อของผู้เขียน แต่ชื่ออาจไม่ชวนอ่าน เพราะผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนกับว่าจะได้อ่านนิทานสอนศีลธรรม ซึ่งคาดเดาเนื้อเรื่องได้อยู่แล้ว เท่าที่ได้อ่าน 27 เรื่องที่รวมอยู่ในเล่มนี้จัดว่าเป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นเชิงคติธรรมที่อ่านได้ทั้งความสนุกและเนื้อหาหลากหลาย เราจึงคัดหนังสือเล่มนี้ที่ปัจจุบันไม่ค่อยมีใครเขียนงานให้เป็นหนังสือดีเยาวชนได้อ่านกัน

หนังสือของ ท. เลียงพิบูลย์ เคยนิยมพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2505-2514 บางครั้งพิมพ์เล่มเล็ก ๆ แจกในงานศพ แต่ระยะหลังไม่ค่อยเห็นมีการนำมาพิมพ์ใหม่ ทราบว่า ท. เลียงพิบูลย์ เขียนเรื่องทำนองนี้ไว้มากกว่า 200 เรื่อง เป็นไปได้ว่าเรื่องหลายเรื่องจะมีลักษณะซ้ำ ๆ หรือบางเรื่องจะมีคุณภาพด้อยกว่าบางเรื่อง ถ้าใครคิดจะพิมพ์ใหม่ น่าจะมีบรรณาธิการคัดสรรเฉพาะเรื่องเด่น ๆ ก็จะชวนอ่านมากกว่าที่จะพิมพ์งานทั้งหมดซึ่งคงเป็นเล่มหนาเกินไป

วิทยากร เชียงกุล

ประวัติผู้เขียน

ท. เลียงพิบูลย์ ชื่อจริงคือ ทองหยก เลียงพิบูลย์ เกิดประมาณปี 2444 ในกรุงเทพฯ ใช้ชีวิตวัยหนุ่มผ่านอบายมุขต่าง ๆ รวมทั้งดื่มสุราจนล้มป่วยหนัก เมื่ออายุ 28 ปี มารดาได้บ่นว่าถ้ารอดชีวิตจะให้บวชพระอีกครั้ง เมื่อหายป่วยจึงบวชและหลังจากนั้นก็เลิกดื่มเหล้า ด้านการงานเคยทำงานเป็นลูกจ้าง และเปลี่ยนมาทำธุรกิจค้าขายอะไหล่รถยนต์ ไม่ทราบภูมิหลังด้านการศึกษาอย่างเป็นทางการ เป็นคนชอบศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและเดินทางทัศนศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีวัตถุดิบในการเขียนมาก ถึงแก่กรรมเมื่อมีอายุได้ 82 ปี ประมาณ พ.ศ. 2526

(71)

รวมเรื่องสั้น คึกฤทธิ์ ปราโมช

ผู้เขียน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์สยามรัฐ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2520

หนังสือเล่มนี้รวมเรื่องสั้นของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ไว้อย่างสมบูรณ์ยิ่งกว่าเล่มใด มีเรื่องสั้นรวมพิมพ์ทั้งสิ้น 20 เรื่อง เป็นเรื่องสั้นที่เคยตีพิมพ์อยู่ในหนังสือหลายเล่มตามวาระและโอกาสต่าง ๆ กัน ความที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีงานวรรณกรรมอื่น ๆ โดดเด่นมาก ทำให้ไม่ค่อยมีผู้กล่าวถึงเรื่องสั้นของนักเขียนระดับชาติผู้นี้สัก แต่ผู้ที่ได้อ่านหนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ จะเห็นพ้องต้องกันว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีศักยภาพและอัจฉริยภาพทางด้านวรรณศิลป์อย่างสูง ไม่ว่าจะเขียนเรื่องประเภทใด

เรื่องสั้นในรวมเรื่องสั้นฯ แทบทุกเรื่องเป็นเรื่องที่เขียนในลักษณะเสียดสียั่วล้อ (satire) ที่แฝงอารมณ์ขันและข้อคิดเฉียบคม โดยเฉพาะประเด็นการเมือง มีเรื่องสั้นล้อการเมืองหลายเรื่อง อย่างเรื่องบ้านแซนชาติ ช่วงต้นเรื่องเป็นเรื่องล้อเลียน น.พ. บุญส่ง เลขะกุล นักนิยมไพรอย่างขวนขวาน แต่ครึ่งเรื่องหลังมีบรรยากาศโหดร้ายน่าสยดสยอง เพื่อเสียดสีนักการเมืองอย่างจริงจัง เพราะกล่าวถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่เด็กเกิดใหม่ทุกคนจะถูกตัดแขนข้างขวา เพื่อมิให้จับพลัดจับผลูไปเป็นผู้แทนฯ แล้วขายตัวยกมือสร้างความร่ำรวยให้นักการเมืองโดยไม่เหลียวแลความทุกข์ยากของชาวบ้าน

เรื่องบ้านนอกเข้ากรุง ก็ให้ชาวบ้านเล่าเรื่องไปเที่ยวกรุงเทพฯ กับผู้แทน แล้วได้เห็นว่าอยู่กรุงเทพฯ ผู้แทนก็ไม่ได้เป็นที่รู้จักนับถือเหมือนเวลาอยู่ที่บ้านนอก ผู้แทนฯ จึงพาชาวบ้านไปยืนหน้าวัดพระแก้ว เพื่อให้เห็นกับตาว่าคนที่นั่งรถ ขับริด หรือเดินอยู่ล้วนยกมือไหว้วมาตรงที่ผู้แทนฯ ยืนอยู่ทุกคน เป็นเรื่องสั้นที่เสียดสีความปลิ้นปล้อนของนักการเมืองอย่างน่าขบขันอีกเรื่องหนึ่ง

เรื่องไม่เชื่อ ไม่จริง เป็นเรื่องนายเวกโดยสารรถไฟไปกรุงเทพฯ เกิดรถไฟตกราง เสียชีวิต ได้เดินทางไปถึงนรก แต่นายเวกไม่เชื่อว่านรกมีจริง จึงเปล่งวาทะแสดงความไม่เชื่ออย่างหนักแน่น ความไม่เชื่อของนายเวกทำลายระบบนรกให้สูญหายไป ขุนเณรจึงชวนนายเวกไปทำเนียบรัฐบาลเพื่อเปล่งวาทะว่า “ไม่เชื่อ ไม่จริง” เพื่อทำลายระบบการเมือง

เรื่องที่เสียดสีนักการเมืองอย่างเจ็บปวดอีกเรื่องหนึ่ง เพราะเสนอความคิดว่าหมาชื่อสัตย์กว่านายกรัฐมนตรีนะ คือเรื่อง หมาตำรวจ เป็นเรื่องหมาตำรวจดมกลิ่นหาตัวคนร้ายที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ฆาตกรรมของชายที่อดอาหารตาย พบว่าผู้เป็นสาเหตุอยู่เบื้องหลังได้แก่ พ่อค้า และคนบดขี่ซึ่งเอารัดเอาเปรียบชายที่ตาย นอกจากนี้ก็คือนายอำเภอ ผู้กำกับตำรวจ และผู้ว่าราชการ

ซึ่งละเลยทุกข์สุขของชาวบ้านตามหน้าที่ของตน ทุกคนสารภาพผิด มอบตัวให้ตำรวจ ที่เป็นข้าราชการก็ลาออกจากตำแหน่ง เรื่องหักมุมจบว่านายสิบตำรวจเจ้าของหมาร้องให้กลุ่มใจที่หมาของตนหนีเข้าไปตามดมกลิ่นคนร้ายต่อที่ทำเนียบฯ เพราะ “ถึงอย่างไรท่านก็ไม่ลาออก และไม่ยอมสารภาพรับผิด แล้วหมาผมมันก็จะเสียหมาไปเลย ผมเสียตายหมาครับ” (หน้า 257)

เรื่องนิทานแสนกวน..เกาะร้างทางรัก ก็เป็นเรื่องสั้นเสียดสีระบบการปกครองว่า ผู้มีอำนาจอยู่ในมือ สร้างความกลัวให้คนอื่น จึงสามารถปกครองคนอื่นได้ ทั้งที่แท้จริงแล้ว คน ๆ นั้นไม่ได้มีอำนาจอยู่จริง เหมือนมีปืนแต่ไม่มีลูกกระสุน ก็ทำให้คนไม่รู้จักกลัวเกรงได้

ส่วนเรื่องแผ่นดินมหัศจรรย์ นำโครงเรื่องจากนิทานโบราณมาใช้ คือพระราชาให้พระโอรสเล่าเรื่องโกหกคนละ 1 เรื่อง เรื่องของใครโกหกได้เหลือเชื่อที่สุด จะได้รับราชบัลลังก์ไปครอง ปรากฏว่าเรื่องเล่าอันเป็นความจริงที่สุดในความคิดของผู้ปกครองแผ่นดินคือเรื่องชีวิตของคนยากจนที่มีความเป็นอยู่แร้นแค้นที่สุดในราชอาณาจักร เรื่องนี้แสดงว่า เมื่อผู้ปกครองไม่เชื่อว่ามีคนยากจนทุกข์ยาก ก็ย่อมไม่คิดถึงการแก้ไขปัญหาย่างแน่นอน ดังนั้น ความทุกข์ยากของประชาชนก็ยังคงอยู่ชั่วกาลนาน

สิ่งที่ทำให้เรื่องสั้นชุดนี้ควรได้รับการยกย่องก็คือเรื่องสั้นเสียดสีการเมืองเหล่านั้นเป็นเรื่องที่เขียนมานานแล้ว แต่ประเด็นความคิดเหล่านั้นยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่านักการเมืองและระบบการเมืองไทยไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเลย

นอกจากเสียดสีนักการเมืองและระบบการเมืองแล้ว เรื่องสั้นอื่นๆ ในเล่มยังเสียดสีความเป็นเจ้าใหญ่โตของข้าราชการ (“นี่ไง ! ขุนนาง”) เย้าหยอกกิเลสและกามตัณหาของมนุษย์ (“เรื่องสั้นสมัยหิน”) ยั่วล้อนักปรุงอาหารฝีมือเยี่ยม (ฆาตกรรมจากกันครัว) ล้อเลียนดารา (“ศิลปินเอก”) ยั่วล้อพระ (“เรื่องผี”) ประชดประเทียดเรื่องผู้หญิงมักเลือกแต่งงานกับผู้ชายรวย (“มานวิการะลึกชาติ”) ล้อเล่นนิทานโกหกที่ผู้ใหญ่ชอบเล่าให้เด็กฟัง (“คนรู”) ล้อเล่นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เรื่องวีรกรรมสมเด็จพระศรีสุริเยทศ และแนวคิดเรื่องสิทธิสตรี (“ต้นตระกูลไทย”) ยั่วล้อนิทานอีสปหลายเรื่อง (“อีสปสามมิติ”, “กบกายสิทธิ์”, “ราชสีห์กับหนู”) เป็นต้น

เรื่องสั้นที่โดดเด่นมากอีกเรื่องหนึ่งในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ คือเรื่องมอม เป็นเรื่องสั้นที่มีขนาดยาวกว่าเรื่องสั้นอื่นและไม่ใช่ว่าเรื่องประเภทเสียดสี มอมเป็นเรื่องของสุนัขที่มีความซื่อสัตย์ต่อเจ้าของอย่างยิ่ง แม้พลัดพรากจากเจ้าของเดิมไปมีเจ้าของใหม่ แต่มอมยังจดจำเจ้าของเดิมฝังใจ และไม่สนใจว่าเจ้าของจะเปลี่ยนจากคนดีกลายเป็นคนร้าย มอมก็จะรักภักดีกับเจ้าของเดิม ไม่เสื่อมคลาย ผู้เขียนเล่าเรื่องนี้จากสายตาและความนึกคิดของมอมซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง จึงทำให้ผู้อ่านสัมผัสความรู้สึกของสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดมนุษย์อย่างหมดจด ฉากในเรื่องเป็นเหตุการณ์สมัยสงคราม ทำให้เรื่องราวน่าตื่นเต้น เพราะสงครามทำลายชีวิต ทำลายทรัพย์สิน และทำลายอนาคตของหลายต่อหลายชีวิต ผู้เขียนทำให้ผู้อ่านได้รับความสะเทือนอารมณ์สูงสุดเมื่อ

แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าสงคราม กาลเวลา หรือสิ่งใดก็ไม่อาจทำลายความซื่อสัตย์ภักดีของสุนัขตัวหนึ่งที่มีต่อเจ้าของลงได้

โดยปกติ หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มหนึ่ง มักมีเรื่องสั้นคุณภาพสูงอยู่จำนวนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งซึ่งปริมาณน้อยกว่าจะเป็นเรื่องพอใช้ได้ แต่เรื่องสั้น 20 เรื่องในหนังสือเล่มนี้จัดว่ามีคุณภาพสูง และสูงมากทั้งสิ้น สามารถเป็นแบบอย่างของการเขียนเรื่องสั้นที่ดีทั้งเนื้อหา ความคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์

рінฤทัย สัจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เกิดวันที่ 20 เมษายน 2454 เป็นโอรสของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ (พระเจ้าหลานเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2) และหม่อมแดง ปราโมช (สกุลเดิมบุญนาคน) สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ด้านการเมือง ปรชญา เศรษฐศาสตร์ ได้รับเกียรตินิยมอันดับ 3 เริ่มทำงานด้านการธนาคาร ต่อมาทำงานอีกหลายด้าน ได้แก่ เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนักการเมือง และหัวหน้าพรรคการเมืองกิจสังคม ก่อตั้งหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เป็นผู้ก่อตั้ง "โซนธรรมศาสตร์" เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ ดนตรีไทย พุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมไทยอย่างสูง และเป็นนักเขียนที่มีผลงานมากมายไม่น้อยกว่า 115 เล่ม ตำแหน่งทางการเมืองสูงสุด คือ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ. 2518 ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์คนแรก พ.ศ. 2528 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช สามารถในการเขียนหนังสือหลายได้ประเภท และทำได้ดีเยี่ยมทุกประเภท นอกจากเรื่องสั้นที่คัดสรรเป็นหนังสือที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน ควรอ่านแล้ว งานเขียนประเภทอื่น อย่างเช่น บทความและความเรียง หน้า 5 สยามรัฐ ก็เป็นคอลัมน์ที่ทุกคนคอยอ่าน หากขาดไปวันไหน ก็ดูเหมือนว่าหนังสือพิมพ์สยามรัฐวันนั้นจะจืดชืดไม่น่าอ่าน ในด้านสารคดี มีหลายแนว ทั้งประวัติศาสตร์ พุทธศาสนา เรื่องต่างประเทศ เช่น พม่าเสียเมือง ฝรั่งเศสดินา ฯลฯ ในด้านนวนิยาย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนนวนิยายอมตะหลายเรื่อง ได้แก่ สีแผ่นดิน (1 ใน 100 เล่มหนังสือดีที่คนไทยควรอ่าน) หลายชีวิต ไม่แดง เป็นต้น นวนิยายเรื่องสุดท้ายที่เขียนคือ กาเหว่าที่บางเพลง

(72)

เรื่องสั้นคัดสรร พ.ศ. 2522 - 2539

ผู้เขียน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์สามัญชน พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2542

หนังสือเล่มนี้มีเรื่องสั้นรวม 16 เรื่อง คัดสรรมาจากหนังสือรวมเรื่องสั้นของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่ตีพิมพ์มาแล้ว 3 เล่ม คือ ฤดูกาล ดอกไม้ และ คนกับเสือ และเรื่องสั้นขนาดยาวเรื่อง คนหาปลา อีกหนึ่งเรื่อง ทั้งหมดเป็นเรื่องสั้นที่เขียนระหว่าง พ.ศ. 2522 - 2539 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นับจากการเดินทางออกจากป่าคืนสู่เมือง เสกสรรค์ ประเสริฐกุลมีงานเขียนต่อเนื่องกันมาโดยตลอด

เรื่องสั้นของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล สะท้อนมุมมองและทัศนคติของเขามีส่อความซับซ้อนของชีวิตและความเป็นมนุษย์ได้อย่างดี เขามองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน และระหว่างมนุษย์กับสังคม ซึ่งมีเงื่อนไขซับซ้อนละเอียดอ่อนจนเกินกว่าจะตัดสินด้วยหลักคิดอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงลำพัง อย่างเรื่องพลเมืองดี เป็นเรื่องของขอลานี่เรื้อนที่กระทำตนเป็นพลเมืองดีด้วยการช่วยตำรวจจับคนร้ายกระชากสร้อย แต่ทราบต่อมาว่าคนร้ายคือลูกชายป่าคำที่ให้ข้าวแกงเป็นทานแก่เขาอยู่เป็นประจำ ป่าคำถูกตำรวจจับในฐานะเป็นแม่ค้าหาบเร่ ลูกชายจึงตัดสินใจทำชั่วเพื่อหาเงินเสียค่าปรับให้แม่ออกจากคุก เรื่องสั้นเรื่องนี้ทำให้เห็นว่าสำหรับคนยากจนหาเช้ากินค่ำอย่างป่าคำ ลูกชาย หรือขอลานี่ การทำตัวเป็นพลเมืองดีไม่ใช่เรื่องง่ายเลย และไม่อาจใช้ข้อกฎหมายเป็นมาตรฐานในการวัดเพียงอย่างเดียว บางทีหากขอลานี่ไม่ช่วยตำรวจจับผู้ร้าย ขอลานี่อาจจะรู้สึกว่าเป็นพลเมืองยิ่งกว่าสิ่งที่ได้กระทำลงไปแล้ว

เสกสรรค์นำเสนอชะตากรรมของมนุษย์ที่ถูกบีบอัดจากสังคม สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ และโชคชะตาให้กลายเป็นผู้แพ้โดยไม่มีทางสู้ไว้อย่างสะเทือนอารมณ์ในเรื่องสั้นอีกหลายเรื่อง อย่างเรื่องผู้เดือดร้อน แก้วแก่เดือดร้อนใจกับการที่ไม่มีลูกเรือทำงาน โดยไม่สนใจความตายของลูกเรือดั่งเกลย แสดงให้เห็นว่าคนที่มั่งคั่ง มีสถานภาพสูงกว่ามักไม่ให้ความสำคัญแก่ชีวิตจิตใจของผู้อื่น มุ่งเอาแต่ประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น เรื่องสมชาย เป็นเรื่องของเด็กยากจนที่ตายไปพร้อมกับความฝันถึงความอิมและความอบอุ่นที่เขาไม่เคยได้รับตลอดชีวิต เรื่องใหม่ลี แม่นอนทับลูกตายเพราะเหนื่อยอ่อนจากการทำไร่ เพราะทั้งพ่อและแม่ต่างเป็นบ้าหุหูก ทำให้เราไม่รู้ว่าอะไรจะโทษมูลเหตุแห่งโศกนาฏกรรมนี้ ที่ความยากจนหรือชะตากรรมดีกว่ากัน เรื่องอึ้งฮวย นำเสนอว่าผู้หญิงเป็นสินค้าทางเพศที่ได้รับการทารุณกรรมและดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นคน เพราะนอกจากผู้ชายจะมองเห็นพวกเธอเป็นวัตถุบำเรอกามแล้ว ยังเรียกร้องความภาคภูมิใจในฐานะผู้พิชิตความบริสุทธิ์จากเธออีกด้วย เรื่องดอกไม้ แสดงชะตากรรมของชาวไร่ชาวนาที่ยากจน ถูก

โก่ง ถูกเอาเปรียบ ถูกป้ายสี และยังถูกกระหน่ำซ้ำเติมจากทุพภิกขภัยทางธรรมชาติอีกด้วย ในที่สุด ชายชราและหมาไม่สามารถปกป้องข้าวในนาให้พ้นจากกองทัพหนูป่าที่ยกฝูงมากินดอกไม้แล้วกรูกันลงไปกินข้าวในนา เรื่องนี้มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ของความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อชะตากรรม ส่วนบาดแผลจากท้องทะเล คนหาปลาที่ตกปลาด้วยเบ็ด โดยใช้เรือลำน้อยติดเครื่องเรือหางยาว พบว่าศัตรูของเขาไม่ใช่คลื่นลม ท้องทะเล และปลาฉลามซี้ชโมอีกแล้ว ศัตรูของเขาคือความเจริญของเทคโนโลยี ที่มาในรูปของเรือเร็วและอุปกรณ์จับปลาทันสมัย ที่ฉกฉวยเหยื่อขึ้นงามของเขาไปต่อหน้าต่อตาโดยเขาไม่อาจต่อสู้ได้

คนหาปลาและตัวละครในเรื่องสั้นอื่น ๆ ที่ล้วนแต่เป็นคนเล็กคนน้อยในสังคมเหล่านี้ต่างถูกปรับให้เป็นผู้แพ้อย่างไม่มีทางเลือก บางคนพยายามถอนตัวจากระบบ ต่อสู้ยืนหยัดที่จะเป็นตัวของตัวเองให้ได้ แต่ก็ไม่สำเร็จ อย่างเรื่องเลือดใหม่ พนักงานคนใหม่พยายามสลัดให้หลุดจากวงจรของการประจบสอพลอเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน แต่แล้วตัวละครก็พ่ายแพ้เพราะต้องขายวิญญาณเสรีของตนให้แก่ระบบแข่งขันแบบแพ้คัดออกในที่สุด

อย่างไรก็ตาม เสกสรรค์ก็ไม่ได้ทำให้เราหดหู่กับความพ่ายแพ้ของมนุษย์จนเกินไปนัก เพราะบางครั้งมนุษย์บางคนก็สามารถเอาชนะชะตาหรืออุดมการณ์ที่ลงตาได้เหมือนกัน เช่น เรื่องเด็กน้อยกับคนเฝ้าศาลเจ้า เสนอความคิดว่าเราไม่ควรเชื่อมั่นถ้อยคำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างไม่มีลืมหูลืมตา แต่ควรพิจารณาด้วยเหตุผลและความจริง ผู้เขียนใช้เด็กชายหนังสือพิมพ์เป็นผู้ชักจูงตาแก่เฝ้าศาลเจ้าให้รู้ความจริงว่าสิ่งใดที่ผู้คนมากราบไหว้เป็นเพียงอับเฉาถ่วงน้ำหนักเรือ ไม่ใช่รูปศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อถือกันอย่างมงาม เรื่องมวยแทน เป็นเรื่องที่แสดงว่าแม้มนุษย์จะดูเหมือนพ่ายแพ้ในสายตาของคนอื่น แต่การต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยว หยั่งทะนงในความห้าวหาญเป็นลูกผู้ชายนักรู้ของตน โดยไม่ยอมขายศักดิ์ศรีความเป็นคนแก่ผู้ใด ก็สามารถภาคภูมิใจกับชัยชนะอย่างชาวสะอาดของตน เสกสรรค์พรรณนาให้เห็นจิตใจมุ่งมั่นต่อสู้ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าแพ้ของหนุ่มตงเกี๋ชกกับนักมวยอาชีพได้อย่างสะท้อนอารมณ์ ส่วนเรื่องคนกับเสือ เป็นเรื่องสั้นเชิงปรัชญาที่ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่า ชีวิตในสังคมเมืองพยายามจะกดความเป็นมนุษย์ให้ลดน้อยลงเหลือเป็นเพียงสัตว์เลี้ยงเชื่อง ๆ ที่ยอมก้มหัวให้ใช้งานเพื่อแลกกับอาหารประจำวัน คอกขัง และการยอมรับจากฝูงสัตว์ที่เชื่องแล้วด้วยกัน ตัวละครพยายามปฏิเสธวิถีชีวิตเยี่ยงนี้โดยการยืนหยัดต่อสู้ด้วยวิญญาณของผู้ทรงในศักดิ์ศรีของตน แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ถูกคัดออกจากงาน ต้องกลับบ้านเกิดเมื่อกลับมาที่นี้เขาได้รับมอบหมายให้ไล่ล่าเสือ เสกสรรค์ใช้ธรรมชาติของเสือที่รักความสันโดษเปรียบเทียบกับคนที่ต้องการมีชีวิตอย่างอิสระและมีศักดิ์ศรี การเผชิญหน้าระหว่างพรานหนุ่มผู้เคยเป็นฝ่ายถูกรุกรานเช่นฆ่าวิญญาณอิสระจากการใช้ชีวิตในเมือง กับเสือที่ "หมอบนิงเป็นรูปสลักของกาลเวลา ดวงตาจ้องตรงมา ตาที่ดูเหมือนไม่แยแสต่อสิ่งใด ทว่าเปี่ยมล้นไปด้วยพลังชีวิต ลึกเรื่องด้วยรังสีแห่งอิสระภาพ และความเชื่อมั่นในตนเอง ดูราวความกล้าหาญ ความสงบ

สันโดษ ความกว้างแถมทางจิตวิญญาณ หรือแม้กระทั่งความรัก...ถูกหลอมรวมไว้ในผลึกแก้วเพียงหยดเดียว" เป็นภาพเปรียบเทียบที่ทำให้เห็นว่าการแพ้หรือชนะไม่สำคัญเท่ากับการมีชีวิตอย่างเสรีและการตายอย่างมีศักดิ์ศรี

ในเรื่องสั้นคัตสรรเล่มนี้ มีเรื่องสั้นขนาดยาวอยู่ 2 เรื่อง คือ คนหาปลา และผู้ยิ่งใหญ่ ทั้งสองเรื่องต่างแสดงความซับซ้อนของกิเลสในใจมนุษย์

คนหาปลา เป็นเรื่องที่เสนอให้เห็นว่าความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ทำให้มนุษย์เอาเปรียบผู้อื่นที่ด้อยกว่าอยู่ร่ำไป เป็นวงจรแบบปลาใหญ่กินปลาเล็กไม่รู้จบสิ้นเหมือนอย่างพวกคานำทำกับกำนันชัย กำนันชัยทำกับพวกคนหาปลา น้าสิงห์ คนหาปลา ก็ทำสิ่งเดียวกันนี้กับหมอลำและพวกห้องชาวอีสานที่ถูกเหยียดว่าเป็นลาว น้าต๋อใจที่ทุกคนยอมรับวงจรอุบาทว์ของการกดขี่เอาเปรียบกัน ยอมรับสังคมว่าต้องเป็นไปเช่นนั้น แทนจะต่อต้านจึงกลายเป็นพยายามเอาตัวรอดโดยการเอาเปรียบผู้ด้อยกว่าต่อไป แม้ในกลุ่มเพื่อนอย่างเจียบ หยอย และหมอลำซึ่งไม่ปรากฏชื่อ มิตรภาพก็ยังลบเลือนไปได้เพราะผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ในที่สุดผู้พ่ายแพ้ ยอมถอยหนีอยู่เรื่อยอย่างหมอลำก็เริ่มต่อต้านและตอบโต้ความไม่ชอบธรรมที่เขาได้รับ เสกสรรค์พยายามนำเสนอว่าความรักเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์แม้จะต่างถิ่นต่างเผ่าพันธุ์เป็นทางออกในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นได้

ส่วนเรื่องผู้ยิ่งใหญ่ เป็นเรื่องของกำนันเดชผู้สร้างทั้งพระเดชและพระคุณจนเป็นผู้ทรงอิทธิพลของท้องถิ่น เมื่อเริ่มวัยชรา กำนันหวั่นใยเรื่องไม่มีผู้สืบทอดอำนาจ เพราะกำนันไม่มีลูกชาย เนื่องจากภรรยาหนีไป เมื่อมีหนุ่มหน่วยกำนันดีเข้ามาทำมาหากินในตำบล กำนันวางแผนสร้างความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ให้หนุ่มผู้นั้นรับทอดอำนาจต่อไป โดยสร้างสถานการณ์ให้หนุ่มเป็นวีรบุรุษด้วยการฆ่าแกงตาย เพราะการสืบทอดอำนาจโดยการโค่นผู้ครองอำนาจเดิมเป็นค่านิยมที่ประเพณีปฏิบัติกันอยู่ กำนันหมกมุ่นกับแผนการของตนเองโดยไม่ได้คิดว่าความหยิ่งทรนงค์กับความกล้าและความเป็นลูกผู้ชายที่คนรุ่นแก่นับถือได้จางหายไปกับกาลเวลาและยุคสมัยแล้ว ดังนั้นแม้ในที่สุด แก่จะถูกหนุ่มผู้นี้ฆ่าตายสมใจ แต่กำนันก็พบว่าไม่อาจสร้างผู้สืบทอดอำนาจที่เป็นลูกผู้ชายเต็มตัวได้อย่างใจคิด เพราะหนุ่มผู้นี้ยังแก่ง้างหลัง

จากภูมิหลังของผู้แต่ง ซึ่งเป็นผู้นำนักศึกษาในเหตุการณ์ต่อสู้ 14 ตุลา 2516 เข้าป่าและกลับออกมาพร้อมความทรงจำที่เขาถ่ายทอดเป็นวรรณกรรมในรูปของบันทึก เรื่องสั้น และบทกวี จำนวนมาก เรื่องหญิงเฒ่าบนภูเขาชรา และอีกบางเรื่องมีเงาสะท้อนของอารมณ์และประสบการณ์การต่อสู้ทางอุดมการณ์ความคิดในช่วงเวลาที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่าผู้เขียนประสานประสบการณ์ส่วนตัวเป็นเนื้อเดียวกับปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างแนบเนียน ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิหลังของผู้เขียน ก็สามารถเข้าใจชีวิตและความเป็นไปของสังคมได้ไม่ยาก

เรื่องสั้นของเสกสรรค์ในเล่มนี้ ไม่เพียงสะท้อนความอยู่ดีศรีธรรม การเอาเปรียบข่มเหงกันในสังคม และตีแผ่โคกนาฏกรรมในชีวิตของผู้ยากไร้เท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นความซับซ้อนของความเป็นมนุษย์ ความทะนงองอาจในการยืนหยัดอย่างมีศักดิ์ศรี แม้จะต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความมืดมน เรื่องหนัก ๆ และเข้มข้นรุนแรงในเรื่องสั้นชุดนี้ร้อยเรียงด้วยความสามารถทางวรรณศิลป์ ที่ปล่อยเหตุการณ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีจังหวะสอดรับกันอย่างมีเอกภาพ ให้อัศจรรย์แสดงพฤติกรรมมากกว่าใช้การพรรณนา ใช้ชั้นเชิงการประพันธ์ที่อาจตีความได้หลายแง่หลายมุมและมีความหมายหลายระดับ อีกทั้งยังมีจุดเด่นที่การใช้ถ้อยคำภาษาที่สะกิดอารมณ์ลึกซึ้ง และสร้างความสะเทือนใจเข้มข้นอีกด้วย

รื่นฤทัย สัจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2493-) เป็นชาวบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เคยเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้นำนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 หลังจากที่มีการปราบปรามเช่นฆ่าผู้นำนักศึกษา "ได้เข้าป่า" พร้อมกับจิระนันท์ พิตรปรีชา หลังจากออกจากป่าในราวปี 2523 เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เดินทางไปศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ จนจบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ได้กลับมาทำงานเป็นอาจารย์สอนหนังสือ เคยดำรงตำแหน่งคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะ ในด้านงานเขียน นอกจากนี้เสกสรรค์ ประเสริฐกุลยังเป็นแกนนำของกลุ่มการเมืองภาคประชาชนในชื่อกลุ่มประชาธิปไตยเพื่อประชาชน (ปXป) มีผลงานรวมเรื่องสั้น บทกวี นวนิยาย บันทึก บทความ และสารคดีประมาณ 20 เล่ม และเขียนคอลัมน์ประจำให้กับนิตยสารหลายฉบับ

(73)

สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน

ผู้เขียน วินทร์ เลียววาริณ

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์ดอกหญ้า จำกัด พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2542

สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน ของวินทร์ เลียววาริณ เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้น 17 เรื่อง เรื่องสั้นแต่ละเรื่องประกอบคู่ด้วยบทความขนาดความยาว 1 - 2 หน้า ประหนึ่งเป็นส่วนนำของเรื่องสั้น กล่าวได้ว่า ในด้านการรวมเล่มของหนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ วินทร์ได้ทดลองใช้เทคนิคพิเศษในการนำเสนอวรรณกรรมต่างรูปแบบ คือ ใช้ความเรียงซึ่งเป็นข้อเขียนจากข้อเท็จจริงประกอบไปกับเรื่องสั้นซึ่งเป็นเรื่องแต่งทุกเรื่อง โดยที่เนื้อหาสาระในวรรณกรรมทั้งสองรูปแบบแตกต่างกัน แต่เสนอแนวคิดทำนองเดียวกัน เสริมรับกัน หรือขยายความให้ชัดเจนมากขึ้น ดังนั้น บทความกับเรื่องสั้นจึงประสานเป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อสื่อความหมายในองค์รวม

วินทร์เป็นนักเขียนร่วมสมัยที่มีเอกลักษณ์เด่นในเรื่องทดลองนำเสนอรูปแบบ กลวิธี ที่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันแสดงเนื้อหาและแนวคิดในมุมมองที่ใหม่แปลกแตกต่างอย่างมีสาระสำคัญ ประสบการณ์จากการศึกษาด้านกราฟฟิคอาร์ต การทำงานโฆษณาและการตลาดทำให้วินทร์สามารถเชื่อมโยงทักษะทางทัศนศิลป์เข้ากับชั้นเชิงความสามารถทางวรรณศิลป์ได้เป็นอย่างดี ดังเช่น การใช้ขนาด และลักษณะของตัวพิมพ์ ที่แตกต่างกัน การใช้สีและเครื่องหมายในการพิมพ์ การจัดวางหน้ากระดาษในการพิมพ์ การตัดขาวหนังสือพิมพ์ การใช้ลักษณะบทสัมภาษณ์ ฯลฯ ทำให้ผู้อ่านไม่ได้เข้าใจและเข้าถึงเรื่องสั้นของวินทร์ด้วยการ “อ่าน” เพียงอย่างเดียว แต่ด้วยการ “เห็น” อีกด้วย อย่างเช่น เรื่องสั้นชื่อ “โลกีย์-นิพพาน” ซึ่งโดดเด่นทั้งกลวิธีและเนื้อหา วินทร์ใช้วิธีจัดวางหน้ากระดาษแต่ละหน้าเป็น 2 คอลัมน์ คอลัมน์ด้านหนึ่งพิมพ์พื้นสีดำ ตัวละครขาว คอลัมน์อีกด้านหนึ่งใช้พื้นกระดาษขาว พิมพ์ตัวหนังสือสีดำ เนื้อความในคอลัมน์ด้านหนึ่งเป็นเรื่องพระภิกษุ อีกด้านหนึ่งเป็นเรื่องของโสเภณี ข้อความของทั้งสองคอลัมน์จะคู่ขนานกันโดยตลอด ผู้อ่านจึงรับรู้เรื่องราวของตัวละครทั้งสองไปพร้อมกัน

เรื่องสั้นหลายเรื่องในชุด**สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน** มีลักษณะเป็นแนวทดลองในการกลวิธีนำเสนอเช่นกัน เช่น เรื่อง “รู้” ใช้แต่คำนามและเครื่องหมายขีดคั่นเรียงต่อกัน เช่น วันนี้/ วันอาทิตย์/ นาฬิกา/ พวกเขา/ การอยู่ร่วมกัน/ การเข้าหาหล่อน/ ความเป็นไปไม่ได้ ฯลฯ ผู้อ่านต้อง “แปล” ความให้เป็นประโยคตามไวยากรณ์ภาษาเอาเอง เป็นเรื่องสั้นที่ผู้เขียนทิ้งให้ผู้อ่านใช้จินตนาการของตน และเป็นการแสดงให้เห็นว่าจินตนาการของมนุษย์กว้างขวางและลึกล้ำเกินกว่าตัวหนังสือจะบอกกล่าวได้หมดจด และใช้การเล่าเหตุการณ์ที่ละวันจากวันเสาร์หนึ่งไปถึงอีกเสาร์หนึ่ง เพื่อต้องการจะบอกว่าคุณมนุษย์ยังวนเวียนอยู่กับกิเลสตัณหาของตนไม่รู้จบสิ้น

เรื่อง "คำให้การ" ใช้ข้อความต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่ขึ้นย่อหน้าใหม่เลย เพื่อแสดงว่าคนที่หกลองจ้อจลสามารถแต่งเรื่องโกหกต่อเนื่องกันสิ้นไหลไปได้ไม่รู้จบ และในเนื้อความผู้เขียนก็ตั้งใจให้ข้อมูลผิดพลาดคลาดเคลื่อนเพื่อแสดงบุคลิกคนโกหกจอมกะล่อน

เรื่อง "โลกสามใบของราชบุรุษ เอกเทศ" ใช้เส้นขีดฆ่าคำหรือข้อความที่ไม่ต้องการออก ซึ่งเป็นวิธีที่เราใช้เมื่อยังไม่มียาลบ ยาลบหมึกหรือเทคโนโลยีที่สามารถตัดทิ้งข้อความที่ไม่ต้องการออกไปหมด เพื่อทำให้ต้นฉบับเรียบร้อยงามตา วินทร์นำมาใช้เพื่อสื่อความกลัวที่แฝงอยู่ในจิตใจ แต่มนุษย์มักแสดงออกอย่างอื่นเพื่อกลบเกลื่อนความกลัวนั้น ซึ่งอันที่จริงคนเราไม่สามารถลบความรู้สึกกลัวออกไปได้เหมือนใช้เส้นขีดฆ่าหรือยาลบหมึก

ส่วนเรื่อง "ตุ๊กตา" ใช้ประโยคคำถามตลอดทั้งเรื่อง เพื่อสื่อความสับสนอิงอวล ความไม่เดียงสาหรือความไม่รู้ของเด็กหญิงปัญญาอ่อนผู้หนึ่ง ซึ่งถูกกระทำทางเพศครั้งแล้วครั้งเล่าจากผู้ชาย

นอกจากเรื่องที่ยกตัวอย่างมาแล้ว ผู้อ่านจะพบการทดลองนำเสนอเรื่องสั้นด้วยกลวิธีต่าง ๆ ในเรื่องสั้นอีกหลายเรื่องในเล่มเดียวกัน

ไม่เพียงการใช้กลวิธีแปลกใหม่ในการนำเสนอเรื่องสั้น วินทร์ยังนำเสนอมุมมองและแนวคิดใหม่ ๆ ในเนื้อหาเรื่องสั้นของเขาด้วย อย่างเช่น เรื่อง "กระถางชะเนียงริมหน้าต่าง" เป็นเรื่องของชายที่ประสบอุบัติเหตุร้ายแรง ทำให้เป็นอัมพาต ร่างกายทุกส่วนเคลื่อนไหวไม่ได้รวมทั้งไม่สามารถพูดได้ ผู้เขียนใช้ข้อความพิมพ์ตัวเอนอยู่ในวงเล็บสื่อคำพูดที่ไม่สามารถจะหลุดออกมาเป็นเสียงของตัวละครผู้ป่วยได้ ความพิการทำให้ตัวละครอยากตาย แต่เขาไม่สามารถแสดงเจตนารมณ์ของตนเองออกมาเป็นคำพูด จึงได้แต่รำร้องอยู่ภายใน ตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นนางพยาบาล เธอพยายามพร่ำบอกให้เขารักชีวิต และพยายามต่อสู้กับความพิการของร่างกาย เธอนำต้นชะเนียงปลูกในกระถางเล็ก ๆ มาวางไว้ริมหน้าต่างห้องผู้ป่วย เพื่อให้เขาเกิดกำลังใจว่าแม้ต้นไม้เล็ก ๆ ก็ยังพยายามมีชีวิตและเติบโต ความพยายามของพยาบาลประสบผลสำเร็จ อาการทุรนทุรายในจิตใจของชายผู้ป่วยสงบลงและเกิดความรักในชีวิต แต่พยาบาลสาวเองกลับพบความล้มเหลวในชีวิตของตนเอง จนเห็นว่าการมีชีวิตอยู่ไม่มีความหมายและสาระประโยชน์แต่อย่างใด เธอจึงคิดว่าตนควร "สงเคราะห์" คนพิการนั้นให้สิ้นชีวิตไป เรื่องสั้นนี้มีตัวละครเพียง 2 ตัว ผู้อ่านรู้จักตัวละครที่เป็นผู้ป่วยและพยาบาลไปพร้อม ๆ กัน และค่อย ๆ เข้าใจเหตุการณ์ ความคิด และความรู้สึกของตัวละครที่เปิดเผยมออกมาเรื่อย ๆ ค่อนข้างนานไป แต่ก็ขัดแย้งเป็นคู่ตรงกันข้าม กล่าวคือในขณะที่เรื่องของชายพิการดูเหมือนกระตือรือร้นซึ่งถูกข่มขืนมาก่อนค่อยคลี่ออก เรื่องราวของพยาบาลกลับตรงกันข้าม เหมือนกระตือรือร้นที่ถูกล้างเป็นก้อนในภายหลัง เรื่องสั้นนี้จึงจบลงแบบพลิกความคาดหมายได้อย่างงดงามและสะเทือนอารมณ์ พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้อ่านหยุดคิดใคร่ครวญกับประเด็นความคิดที่ผู้เขียนทิ้งค้างไว้โดยไม่มีคำตอบสำเร็จรูป

ให้อีกหลายประเด็น เช่น เรื่องความมีชีวิตกับความตาย บาปกับการฆ่าด้วยเมตตาธรรม โลกงดงามในอุดมคติกับโลกโหดร้ายในความเป็นจริง เป็นต้น

เรื่อง “เซ็งเม้ง” เป็นเรื่องสั้นที่ดีที่สุดเรื่องหนึ่งในเล่ม ผู้เขียนเสนอความคิดว่ามนุษย์กำเนิดมาจากรากเหง้าเดียวกัน ความเป็นตัวตนของเราทุกวันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เราไม่อาจตัดขาดจากรากเหง้าของเราได้เลย เหมือนดัง “ผม” ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ ที่คิดว่าตนมีชีวิตเติบโตในสังคมนุรักษ์นิยมใหม่จนเกือบจะตัดขาดจากญาติพี่น้องในครอบครัวและไมคุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมประเพณีของจีนอันเป็นเชื้อสายบรรพบุรุษของตนอีกแล้ว เมื่อเขาไปงานเซ็งเม้งคราวหนึ่งจึงพบว่าตัวเองแปลกแยกจากญาติพี่น้อง และลืมนึกถึงเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ แทบหมดสิ้น เช่น พุดภาษาจีนไม่ค่อยได้ ไม่รู้ว่าจุดธูปกี่ดอก จุดเทียนอย่างไร ปักที่ไหน ไหว้อะไร ฯลฯ แต่ด้วยความเป็นนักโฆษณาและนักการตลาด เขาจึงมองงานพิธีเซ็งเม้งด้วยสายตาของนักธุรกิจเก็งกำไรว่าจะผลิตสินค้าและบริการใดขึ้นมาเสริมตอบสนองตลาดผู้บริโภคซึ่งเป็นตลาดใหญ่ คือ คนไทยเชื้อสายจีนที่ยังยึดมั่นในประเพณีของบรรพบุรุษได้อย่างไรบ้าง เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงเดินเรื่องคู่ขนานและขัดแย้งกันไประหว่างขนบประเพณีที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ด้วยจิตใจละเอียดอ่อนและความรักความผูกพันที่สืบทอดต่อเนื่องมาอย่างยาวนานกับความคิดในเชิงธุรกิจและบริโภคนิยมที่มุ่งหวังแต่การทำกำไร และการเอาชนะคู่แข่งกัน เมื่อเรื่องจบลง ผู้อ่านจะรู้สึกได้ว่า ตัวละคร “ผม” ซึ่งคิดว่าตนเป็นคนจีนรุ่นใหม่ที่ขาดตอนไปจากรากเหง้าวัฒนธรรมเดิมของตนจนหมดสิ้นแล้ว อันที่จริงเขาก็ถ่ายทอดส่วนหนึ่งจากบรรพบุรุษ นั่นคือ ความมี “หัว” ทางธุรกิจ การค้าอันเป็นลักษณะเด่นของชนชาวจีน ภาพสุดท้ายที่ตัวละครหย่อนเมลิ็ดมะระพันธุ์พิเศษลงในหลุมดินเหนือฮวงฮุยของเตี้ย แล้วกลบดินเพื่อให้มันงอกเติบโตเป็นต้นแข็งแรงเมื่อวันฝนจ้ำ เป็นการสื่อความหมายเพื่อย้ำว่าการสืบทอดชาติพันธุ์จากรากเหง้าเดิมยังคงดำรงอยู่ตลอดไป

ความคิดสร้างสรรค์ในการใช้รูปแบบ เนื้อหา กลวิธี และแนวคิด ในหนังสือรวมเรื่องสั้น **สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน** ของวินทร์ เลียววาริณ จะกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความคิดและจินตนาการ ทำให้เห็นว่าเราไม่จำเป็นต้องมีกรอบความคิดสำเร็จรูปหรือมีจินตนาการที่มีขอบเขตจำกัด มนุษย์สามารถแสดงความคิดและจินตนาการของตนได้กว้างขวางอย่างมีเหตุผล ความหลากหลายในเรื่องสั้นแต่ละเรื่องของวินทร์จึงท้าทายและให้กำลังใจนักอ่านรุ่นใหม่ที่เราอาจทดลองสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอเพื่อค้นหาคำตอบในตัวของเราเอง เราอาจริเริ่มสร้างนวัตกรรมใหม่หรือนำขนบเดิมที่เคยใช้กันมาแล้วมาทำซ้ำหรือทำใหม่ให้แตกต่างกว่าเดิมก็ได้ทั้งสิ้น สิ่งสำคัญคือเราต้องกล้าและมั่นใจที่จะสร้างสิ่งใหม่ด้วยความคิดและจินตนาการของเราเอง

รินฤทัย สัจจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

วินทร์ เลียววาริณ เป็นนามปากกาของ วินทร์ เลียววาริณ เป็นนักเขียนรุ่นใหม่ จบการศึกษาปริญญาตรีจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาโททางการตลาด จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มเขียนเรื่องสั้นตั้งแต่ พ.ศ. 2533 มีผลงานรวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2537 จากนั้นมีผลงานรวม 5 เล่ม คือ รวมเรื่องสั้น 4 เล่ม และนวนิยาย 1 เล่ม แทบทุกเล่มได้รับรางวัลระดับชาติ ได้แก่ อาเพศกำสรวล (รวมเรื่องสั้นแนวทดลอง ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2538) สมุดปกดำกับใบไม้สีแดง (รวมเรื่องสั้นหักมุม ได้รับรางวัลชมเชยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2538) ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน (นวนิยาย ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2538 และรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2540) เดือนช่วงดวงเด่นฟ้า ดาดาว (รวมเรื่องสั้นแนววิทยาศาสตร์) และสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน (รวมเรื่องสั้นหลากแนว ได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. 2542)

(74)

เสาหินแห่งกาลเวลา

รวมเรื่องสั้นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์

ผู้พิมพ์ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย พฤษภาคม 2536

เสาหินแห่งกาลเวลา เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้น 10 เรื่องของนักเขียน 10 คน ที่ได้รับเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ในช่วงปี พ.ศ. 2528-2535 คัดสรรโดยคณะกรรมการของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2536

นักเขียนที่ได้รับเลือกจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ได้รับการพิจารณาจากผลงานด้านวรรณศิลป์ตลอดทั้งชีวิต ไม่ใช่งานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง แต่ละท่านเป็นนักเขียนอาวุโส มีผลงานด้านนวนิยาย บทละคร บทกวี เรื่องสั้น ที่แตกต่างกันไป เรื่องสั้นที่สมาคมนักเขียนฯ เลือกสรรมารวมพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเพียงการฉายหนังตัวอย่างผลงานเพียงบางชิ้น และอาจไม่ใช่งานที่ดีที่สุดของบางท่านด้วย แต่ที่เราเลือกหนังสือเล่มนี้มาให้เยาวชนได้อ่าน เพราะเรื่องสั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นที่ดี และเพราะเราอยากให้เยาวชนได้รู้จักลิ้มรสผลงานของศิลปินแห่งชาติเหล่านี้ เพื่อที่จะได้เกิดความสนใจไปหาอ่านงานประพันธ์เล่มอื่น ๆ ของศิลปินแห่งชาติทั้ง 10 ท่านนี้ต่อไป

เรื่องสั้นที่เด่น ๆ ในเล่มนี้ มีอาทิเช่น เรื่องบุญ ของ ก.สุรางคนางค์ (พ.ศ. 2454-2542) นักเขียนนิยายสตรี สะท้อนภาพชายชรายากจน ผู้อาศัยอยู่ในกระต๊อบเล็ก ๆ ใกล้ป่าช้าของวัดในกรุงเทพฯ สมัยก่อน ในเชิงมนุษยธรรม การบรรยายชีวิตและบทสนทนาทำได้ดี แม้จะไม่มีเค้าโครงเรื่องที่เคลื่อนไหวเข้มข้นเหมือนเรื่องสั้นสมัยใหม่นักก็ตาม

เรื่องระหว่างบ้านกับถนน ของกฤษณา อโศกสิน (พ.ศ. 2474-) นักเขียนนิยายสตรี เป็นเรื่องสะท้อนสภาพสังคมที่มีปัญหาการข่มขืนเด็กสาวที่เดินทางคนเดียวในที่เปลี่ยว อย่างตรงไปตรงมา เหมือนข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ อาจจะเป็นเรื่องค่อนข้างน่ากลัว ไม่สวยงามนักสำหรับเยาวชน แต่นี่ก็คือความจริงส่วนหนึ่งในสังคมไทย ซึ่งบางยุคสมัยมีข่าวทำนองนี้ในหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยมาก ถึงปัจจุบันอันตรายนี้อย่างไร ก็ยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้อยู่

เรื่องทานตะวันดอกหนึ่ง ของเสนีย์ เสาวพงศ์ (พ.ศ. 2461-) นักเขียนนวนิยายเพื่อชีวิตผู้มีชื่อเสียง (ปิศาจ, ความรักของวัลยา) เป็นเรื่องเชิงเหยียดหยันเสียดสีสังคมที่คนยังนับถือของแปลก ๆ ที่พวกเขาคิดว่าศักดิ์สิทธิ์อย่างมมาย แม้จะมีบรรยากาศที่ชวนน่าสมเพชในความคิดความเชื่อที่ล้าหลังของคน แต่ผู้เขียนก็จบลงอย่างมีความหวังที่คนรุ่นใหม่

เรื่องเมืองไต้หวัน ของสุวัฒน์ วรดิลก (พ.ศ. 2466-) นักเขียนนวนิยาย บทละคร และเรื่องสั้น เป็นเรื่องที่อ่านสนุก เห็นภาพ ทั้งมีจินตนาการ ทั้งเสียดสี การเติบโตของเมืองที่หลงไหลทางวัตถุ และทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดีมากเรื่องหนึ่ง เรื่องนี้เข้าใจว่าน่าจะเขียนมานานแล้ว แต่ก็เป็นการมองที่ล้าหน้า ทันสมัยมาก เมื่อเราเทียบกับปัญหามลภาวะของกรุงเทพฯ ในยุคปัจจุบัน

เรื่องพระ พระเจ้าอยู่หัว พ่อและลุง ของอาจันต์ ปัญจพรรค์ (พ.ศ. 2470-) เป็นเรื่องเล่าสั้น ๆ ชีวิตในชนบทยุคก่อนที่ผู้เขียนเขียนได้กระชับ เห็นภาพ มีเนื้อหาสาระที่ดี อ่านสนุก ผู้ติดใจเรื่องนี้น่าจะอ่านเรื่องเจ้าพ่อ-เจ้าเมือง นวนิยายของผู้เขียนคนเดียวกัน ที่คณะผู้วิจัยโครงการนี้ คัดเลือกเป็นหนังสือดีหนึ่งในร้อยด้วย

เรื่องมือกาสติหิกับตีนปีศาจ ของลาว คำหอม (พ.ศ. 2473-) ผู้เขียนรวมเรื่องสั้นชุดฟ้าบ่กัน เป็นเรื่องชิงไหวชิงพริบของชาวนาชนบท มีลักษณะเสียดสี มีอารมณ์ขัน อ่านสนุก และได้เนื้อหาสะท้อนภาพสังคม

เรื่องอื่น ๆ นกนางแอ่น ของอังคาร กัลยาณพงศ์ (พ.ศ. 2469-) เป็นเสมือนบทร้อยแก้วสั้น ๆ มากกว่า เพราะผู้เขียนเป็นกวี แต่ก็พอนับเป็นเรื่องสั้นได้ เพราะมีเค้าโครงเรื่องแบบเรื่องสั้น ที่ใช้ภาษากวีเขียน เรื่องลูกสาวเจ้าของบ้าน ของมล.ปิ่น มาลากุล เป็นละครสั้น ๆ ยุคเก่า ซึ่งสนุกและมีเนื้อหาสาระพอสมควร เป็นตัวอย่างการเขียนบทละคร ซึ่งในบ้านเราคนยังเขียนกันน้อยกว่านวนิยายและเรื่องสั้น

ส่วนเรื่องฉลองวันเกิด ของฮิวเมอริสต์ (พ.ศ. 2444-2540) นักเขียนเรื่องซ้ำชั้นแบบชวนให้คิด เป็นเรื่องเล่าสนุก ๆ แบบฮิวเมอริสต์ ผู้ชอบเขียนเรื่องซ้ำชั้นแบบเล่นคำ เล่นประเด็นแบบชวนให้คิด เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องที่ดีที่สุด ถ้าจะเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ใน "รวมเรื่องสั้นบางเรื่องของฮิวเมอริสต์" ที่องค์การคุรุสภาจัดพิมพ์ และได้รับเลือกให้เป็นหนังสือดีใน 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน แต่ก็พอเป็นตัวอย่างแนวการเขียนเรื่องแบบมีอารมณ์ขัน

หนังสือรวมเรื่องสั้นเสียดสีแห่งกาลเวลาเล่มนี้ ยังพิมพ์ประวัติและคำประกาศเกียรติคุณของศิลปินแห่งชาติทิ้งไว้ด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ให้ผู้อ่านใช้ค้นคว้าต่อได้ ที่น่าเสียดาย คือเรื่องสั้นที่นำมาลง ไม่ได้ระบุปีที่เขียนหรือพิมพ์ครั้งแรกไว้ ทำให้เราไม่อาจจะเปรียบเทียบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ แต่กล่าวโดยภาพรวมแล้วก็ถือเป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ดี สะท้อนภาพสังคมไทยและตัวละครที่หลากหลาย หลายเรื่องก็ชวนให้เกิดจินตนาการ และการคิดต่อได้ และนี่คือเสน่ห์ของงานวรรณกรรมที่เราอยากให้เยาวชนของเราได้อ่านและเรียนรู้

(75)

ข้าวนอกนา

ผู้เขียน สีฟ้า

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2534

ปัญหาที่พ่อแม่สงสัยเหลือเกิน คือปัญหาที่ว่าเด็กเป็นผ้าขาวสะอาด จะวาดอย่างไรก็เป็นไปอย่างนั้นจริงหรือไม่ พ่อแม่จำนวนมากสงสัยเสมอว่า ลูกๆ ที่เลี้ยงมาเหมือนกันทุกประการ เพียง 3-4 ขวบเท่านั้น กลับแสดงให้เห็นลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพที่ต่างกันอย่างชัดเจน มีคำถามว่าเด็กมี "อะไร" ของเขามาแล้วตั้งแต่เกิดหรืออย่างไร

'สีฟ้า' แต่งเรื่อง "ข้าวนอกนา" ขึ้นมาเพื่ออธิบายเด็กสองคน เดือน กับ ดำ ด้วยแนวคิดของเธอที่ประสานกันระหว่างความเป็น "ตัวเด็กเอง" กับ "สภาพสิ่งแวดล้อม" ที่หล่อหลอมเด็กขึ้นมา

เดือน กับ ดำ สองเด็กหญิงเหมือนกันตรงที่เธอต่างเป็นลูก "เมียเช่า" เดือนนั้นผิวขาว ผมสีทอง นัยน์ตาสีฟ้า เพราะเกิดจากพ่อซึ่งเป็นฝรั่งผิวขาว ส่วนดำนั้นผิวดำตามชื่อของเธอ และผมหยิกหยอง เพราะเกิดแต่พ่อนิโกร

ชีวิตของเดือนกับดำต่างเป็นลูกเมียเช่า ข้าแม่ก็ย้งทิ้งไป ปล่อยทั้งสองไว้กับคนรับจ้างเลี้ยงเด็ก แต่ลงท้ายเดือนจะก้าวไปบนเส้นทางชีวิตที่เหมือนนางเอกในนิยาย ขณะที่ชีวิตของดำจะยิ่งตกต่ำลง

เดือน กับ ดำ ต่างกันตั้งแต่เกิด เดือนเป็นเด็กน่ารัก ผิวขาว นัยน์ตาสีฟ้า ผมสีทอง นิสัยอ่อนโยน ไม่สนใจนาสิ่งต่างๆ มาเป็นกังวล ส่วนดำนั้น หน้าตาขี้ริ้ว ตัวดำ ผมหยิก ซึ่งดำถือว่าเป็นปมด้อยของตน เมื่อรวมกับความเจ้าคิดเจ้าแค้น ผังใจกับทุกสิ่งที่ผ่านเข้ามาในชีวิตแล้ว ดำจึงตรงข้ามกับเดือน

โครงเรื่องของ ข้าวนอกนา ดำเนินไปโดยนำชีวิตของเด็กทั้งสองไปคนละเส้นทาง เขมวรณและदनัยธร เป็นครอบครัวร่ำรวยและมีการศึกษาดี แต่ไม่มีบุตรสืบสกุล พบเดือนเข้าโดยบังเอิญ และด้วยความถูกชะตาในความน่ารักของเดือน เธอจึงขอ (ซื้อ) เดือนไปเลี้ยงเป็นลูกของเธอเอง ส่วนดำนั้นกลับต้องถูกขอ (ซื้อ) ไปเป็นลูกจ้างของคุณนายจรรยาศรี เจ้าของกิจการรถแท็กซี่ ใจคอกับการพุดจาของคุณนายจรรยาศรีนับว่าร้ายพอๆ กัน

ชะตาชีวิตของคนหนึ่ง-คือเดือน-เริ่มต้นอย่างร้าย แต่กลับเปลี่ยนแปลงไปสู่เส้นทางแห่งความอบอุ่น ความสำเร็จและสมหวัง ส่วนอีกคนหนึ่ง-คือดำ-เริ่มต้นก็ร้าย ครั้นตอนถัดๆ ไปของชีวิตกลับร้ายกาจยิ่งกว่าจุดตั้งต้น

กล่าวได้ว่า **สีฟ้า** เป็นนักเขียนผู้ให้ความสนใจในเรื่องการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับเด็กอย่างยิ่ง เธอได้ชี้ให้เห็นหนทางและวิธีการต่างๆ ในการกล่อมเกลาเลี้ยงดู ที่เด็กพึงจะได้รับจากผู้ใหญ่ เธอถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกของผู้ใหญ่อย่างเขมวรรณและคณียรออกมาอย่างถี่ถ้วน เพื่อชี้ให้เห็นว่า ความรักและความจริงใจนั้น สามารถสมานบาดแผลชีวิตให้แก่เดือน จนเธอกลายเป็น “เดือนไขแสง” อันเจิดจรัสในที่สุด

ตรงกันข้ามกับดำ ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ร้ายและเลวเกือบตลอดชีวิต เริ่มต้นที่ป้าหมอน ซึ่งปากจัดพอๆ กับที่มีมือไว คุณนายใจดำผู้ซึ่งซื้อดำไปเป็นลูกจ้าง และใช้แรงงานอย่างไม่บันยะบันยัง นางกุหลาบ แม่แท้ๆ ซึ่งดำได้พบในภายหลัง แต่กลับไม่มีความไยดีในตัวเธอแม้แต่น้อย แล้วยังบรรดานุคคลแวดล้อมในสังคมที่เธออยู่ ซึ่งล้วนแต่มีวาทะที่มั่งคั่ง เป็นอาวุธกันทั้งสิ้น สภาพแวดล้อมเช่นนี้ยิ่งหลอมดำให้ด้านชา และกระด้างต่อชีวิตอย่างยิ่ง

ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ต่างกันราวฟ้ากับดินนี้ **สีฟ้า** ได้ชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างทางจิตใจของเด็กเองเป็นปัจจัยภายในอันสำคัญยิ่ง ที่กำหนดว่าเขาจะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร เดือนนั้นเป็นเด็กหัวอ่อน ว่องไว อ่อนโยนแต่เล็กๆ ชาติกำเนิดของเธอที่เป็นปรีศนาและดูต่ำต้อยนั้น กลับมิได้มีบทบาทด้านลบที่สำคัญประการใดต่อชีวิตของเธอเลย

ส่วนดำเล่า ทุกๆ คำพูด ทุกๆ ท่าทางของบุคคลแวดล้อม ที่ล้อเลียนเหยียดหยามดูหมิ่นเธอจดจำ วิตรก ทุกขรือน ไปจนถึงเคืองแค้น ปมด้อยและความอ่อนแอบ่มเพาะในใจ เป็นสิ่งอันอ่อนไหวและเปราะบางยิ่ง ที่จะรองรับสภาพแวดล้อมอันโหดร้าย ที่เธอจะพบต่อไปในภายหน้า

ถ้าถามว่า “**สีฟ้า**” ให้น้ำหนักอะไรในการพิจารณาพัฒนาการของคน-อะไรสำคัญกว่ากัน ระหว่างตัวเด็กเองกับสิ่งแวดล้อม เราอาจพิจารณาได้จากคำอธิบายที่**สีฟ้า**ให้แก่เดือน ดังนี้

“เดือนไม่เก็บเอาเรื่องต่างๆ เข้าไปฝังอยู่ในความรู้สึกแน่นหนาอย่างดำ อาจจะเป็นเพราะนิสัยใจคอและ ‘สันดาน’ ของเดือนกับดำแตกต่างกัน เหมือนความแตกต่างของสีผิวก็ได้”

“อีกอย่างหนึ่ง ความรักอันอบอุ่นที่เดือนได้รับจากคนเป็นพ่อเป็นแม่นั้น ก็เปี่ยมแปร่เสียจนไม่เหลือช่องว่างให้ความเสียใจ น้อยใจใดๆ ผ่านเข้ามาแผ้วพาน”

และเธออธิบายดำในตอนหนึ่งไว้ดังนี้

“จิตใจของดำในบางครั้งจึงวิปริต เพราะอำนาจของความเกลียด ความขมขื่นที่เพาะขึ้นมาจากปมด้อยบวกกับความริษยา”

“ความริษยาและปมด้อยนั้นก็ต้องออกงามขึ้นตามวัย หากดำเป็นเด็กที่มีพ่อแม่ หรือใครคอยเอาใจใส่ พยายามแก่นิสัยไม่ดีไม่งาม ชัดเกล้าให้ดีขึ้นงามขึ้น ดำก็คงไม่กลายเป็นเศษสังคมที่มีส่วนให้สังคมบูดเน่า เมื่อดำเติบโตเป็นสาวขึ้นมาดอก”

เพราะว่าคิดเห็นเช่นนี้ **สีฟ้า** จึงเรียกร้องให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเข้าใจ ด้วยความละเอียดย่อน เธอได้ให้ข้อคิดว่า มนุษย์เรานั้นจะอยู่ในฐานะอย่างไร อยู่ในสังคมอย่างไร แตกต่าง

กันที่ตรงไหนก็ตาม ในที่สุดก็เห็นจะแบ่งออกได้เป็นสองประเภทเท่านั้น คือประเภทความรู้สึกละเอียดอ่อนและหยาบ.....สำหรับสีฟ้า เธออยากจะให้ผู้ใหญ่ของเราเป็นแบบแรกเป็นแน่แท้

สีฟ้า เป็นนักเขียนซึ่งพิจารณาชีวิตอย่างถี่ถ้วน แวนของเธอเหมือนกับแวนชยาย ซึ่งค่อยๆ ดูทีละส่วนๆ ของสิ่งที่ประกอบเป็นสังคมอย่างประณีต ดังนั้น ตัวประกอบทุกตัวในเรื่อง ข้าวนอกนา ไม่ว่าจะเป็นลุงหวัด หรือครูสมปอง ครูใจพระผู้เมตตาต่อดำ ประนอมกับศักดิ์ ผู้ซึ่งช่วยดำไว้ในยามลำบาก ครูดวงแก้วกับครูมาลี ซึ่งเป็นครูแต่ตัว ใจหวาน นักร้องผู้ซึ่งดูเป็นจริงเป็นจัง มีชีวิตเคลื่อนไหวอยู่จริงๆ ในโลกของดำ เป็นตัวละครที่น่าสนใจหมดทุกตัว เพราะสีฟ้าเอาใจใส่ที่จะอธิบายชีวิตจิตใจของเขาทุกคน จากมุมมองอันแหลมคมต่อชีวิต

เนื้อหาของเรื่อง ข้าวนอกนา ให้ความสำคัญกับเรื่องราวชีวิตของตัวละคร ที่ประกอบขึ้นเป็นสังคมรอบตัว ดำ กับ เดือน อย่างสูง ดังนั้น เราจึงได้อ่านชีวิตรันทดของครูสมปอง เป็นครูผู้มีจิตใจดีงาม แต่ต้องพ่ายแพ้ต่อความยากจน ลื่นไถ่ไม่ตก ชีวิตประนอมกับศักดิ์ ซึ่งเริ่มต้นอย่างยากจน ต้องเป็นลูกจ้าง แล้วมาตั้งต้นชีวิตกันแบบคนจนที่แม้จะยากลำบาก แต่ก็อบอุ่นอยู่พอประมาณ ชีวิตคนชั้นกลางที่ดูเหมือนสักแต่มีชีวิตอยู่ไปวันหนึ่งๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองอย่างคุณนายจรูญศรี ชีวิตคนชั้นสูงอย่างคณียธรและเขมวรรณ ที่โยยหาสวณชาติของชีวิต และปกป้องของรักของตนอย่างเต็มที่ ชีวิตของคนเหล่านี้ก็คือสิ่งแวดล้อม หรือบริบทชีวิตที่ล้อมรอบชีวิตของดำกับเดือน เป็นชีวิตที่ทำให้เห็นถึงการดิ้นรน การต่อสู้เพื่อมีชีวิตอยู่ของต่างกลุ่ม ต่างชนชั้น ต่างฐานะ ที่ต่อสู้ดิ้นรนไปตามอัตภาพของเขาเอง และมีผลกระทบต่อคนอื่นๆ ที่อยู่รอบข้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้พิจารณาให้ถี่ถ้วนจะเห็นว่า สีฟ้าเข้าใจสังคมไทยหลายระดับอย่างดี และที่สำคัญเธอเข้าใจโลกและความเป็นไปของโลกมากพอเพียงจนทำให้ ข้าวนอกนา ให้แนวคิดหลายด้าน และวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่เป็นอย่างที่มันไม่ควรจะเป็นไว้อย่างคมคายยิ่ง

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

‘สีฟ้า’ (พ.ศ. 2473-) เป็นนามปากกาของ ม.ล. ศรีฟ้า มหาวรรณ เริ่มเขียนเรื่องสั้นตั้งแต่เรียนอยู่มัธยมปลาย รวพศ. 2489 ลงตีพิมพ์ในหนังสือเดลิเมล์ และไทยใหม่รายสัปดาห์ นวนิยายเรื่องแรกของเธอชื่อ ปราสาทมืด ใช้นามปากกา จุลลดา ภักดีภูมินทร์ ซึ่งโด่งดังจนมีผู้อ่านมารอซื้อถึงหน้าโรงพิมพ์ เธอได้ใช้นามจริงและนามปากกาเขียนนวนิยายไว้เป็นจำนวนมาก เช่น วงเวียนชีวิต ทำไม แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ ตะวันไม่เคยลับ เป็นต้น นวนิยายที่สร้างชื่อเสียงให้เธอมากที่สุด ได้แก่ ข้าวนอกนา ซึ่งได้รับรางวัลนวนิยายยอดเยี่ยมในปี พ.ศ. 2516 รวมทั้งมีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ด้วย ผลงานภายใต้นามปากกา “สีฟ้า” นั้นใช้กับนวนิยายประเภทสะท้อน

ปัญหาชีวิตและสังคม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกาศยกย่องว่า “นวนิยายของสีฟ้าแสดงให้เห็นถึงโลกทรรศน์ จิตสำนึกทางสังคม และพัฒนาการของผู้เขียนอย่างเด่นชัด” เธอจึงได้รับประกาศเกียรติคุณยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี พ.ศ. 2539

(76)

เขี้ยวเสือไฟ

ผู้เขียน มาลา คำจันทร์

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์กำแพง พิมพ์ครั้งแรก 2531

เรื่องของชลังกับคาถาอาคม เรื่องของจารีตและความเชื่อ สองอย่างนี้เป็นหัวใจอย่างหนึ่งของตำนานเรื่องเล่าในหมู่บ้าน และในท้องถิ่น เด็กๆ มักได้ฟังเรื่องเล่าสืบมาแบบนี้ตั้งแต่ยังเยาว์อยู่ พ่อแม่ ปู่ย่าตายายเล่าให้ฟังแทบทุกคืน เป็นคำอธิบายว่า ทำไมไม่ควรออกจากบ้านยามค่ำคืน เป็นคำขู่ว่าจะให้ตีเสียงดังไปเสือสมิงจะมา ตาแก่คนนั้นแหละที่จริงเป็นเสือนะ ในที่สุด จิตวิญญาณของเด็กๆ ที่เติบโตมาในถิ่นบ้านห่างไกลแสงสี ก็จะมีเข้าไปด้วยกฎเกณฑ์ของธรรมเนียมอันเร้นลับลึกซึ้ง และกฎเกณฑ์ของชีวิตที่ควบคุมไว้ด้วยสารพัดจารีต อันอาจจะพิสูจน์ไม่ได้ด้วยเหตุผล ด้วยวิถีทางเช่นนี้แหละที่เด็กๆ ชนบทเติบโตขึ้นมา ซึ่งโดยมากก็จะถูกล้างออกไปจากสมองโดยการศึกษาแผนใหม่ที่เป็น “วิทยาศาสตร์” ในเวลาต่อมา

มาลา คำจันทร์ เป็นนักเขียนที่แสดงออกมาชัดเจนว่า เขาเป็นมรดกแห่งวัฒนธรรมพื้นบ้านลานนา งานเขียนทุกๆ ชิ้นของเขารอว่าไว้ด้วยกลิ่นอายของธรรมชาติ และจิตวิญญาณของชาวบ้านลานนาอย่างแท้จริง ที่สำคัญคือ การเรียนจนจบมหาวิทยาลัยถึงขั้นปริญญา ก็ไม่ได้ลบความคิดและความทรงจำแห่งความเป็นชาวบ้านลานนาออกจากตัวของเขา

หนังสือเรื่อง **เขี้ยวเสือไฟ** สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเข้าใจของมาลา คำจันทร์ ต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับป่าดง และกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยสันติชีวิตของทุนนะกับบัวจันทร์ และผู้คนที่รายล้อม แสดงให้เราเห็นอย่างชัดเจนว่า พวกเขาอยู่กับกฎเกณฑ์ของป่า ของชุมชน และร้อยรัดไว้ด้วยจารีตกับความเชื่อ

หมู่บ้านของทุนนะกับบัวจันทร์ ตั้งอยู่ติดชิดกับป่าที่ยังเป็นดงหนา ทุนนะสืบทอดความเป็นพรานมาแต่พ่อของเขา ด้วยเหตุนี้ไม่ต้องสงสัยว่า กฎเกณฑ์และความเชื่อของครอบครัวจะยิ่งฝังแน่นอยู่กับฮีตเก่าคองหลัง และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติอันเคร่งครัด ตามแบบฉบับของพรานผู้ชำนาญป่าอย่างดี

ถ้าอย่างนั้น อะไรบ้างคือกฎเกณฑ์ของป่าเขาลำเนาดอย อะไรคือสิ่งที่คนแต่เก่าก่อนสั่งสอนสืบทอดมา เกี่ยวกับวิธีการที่จะมีชีวิตอยู่กับความ “ป่า” และความ “เถื่อน” เช่นนั้น

มาลาถ่ายทอดแทบทุกอย่างที่เขารู้ ผ่านถ้อยคำของทุนนะ ของมังคละน้องชาย ของแก้วเฮือนและคำคง ลูกทั้งสองผู้จะสืบทอดความเป็นพรานจากพ่อ ชีวิตของครอบครัวทุนนะจึงแสนจะแปลกสำหรับผู้อ่าน เพราะดูเหมือนว่าทุนนะ กับมังคละ น้องและลูกของเขา รู้จักป่าดงในมิติและในความหมายที่ “มีชีวิต” และ “สื่อสารกันได้” สองทางตลอดเวลา บางคนเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า **ไสย**

ศาสตร์ บางคนเรียกว่า ความเชื่ออันโบราณล้ำหลัง แต่สำหรับทุนนะ บัวจันทร์ มังคละ แก้วเหือน และคำคง นั้นเป็นกฎเกณฑ์ที่พวกเขา ถอดรหัส มาจากการเรียนรู้จักรวรรษาติครั้งแล้วครั้งเล่า อีกทั้งเป็นมรดกความเชื่อที่ตกทอดมาแต่บรรพบุรุษ มาลา คำจันทร์ ผู้แต่งไม่ได้บอกว่า ทุนนะกับครอบครัวของเขาถูกหรือผิดในวิถีความเชื่อแบบนี้ แต่เขาทำให้ผู้อ่านเชื่อได้เลยว่า ทุนนะกับครอบครัวของเขา เป็นพราณผู้สมควรที่จะเรียกว่าพราณจริงๆ

โครงเรื่องของ **เขี้ยวเสือไฟ** สนุกซ้ำสอง เมื่อแก้วเหือนลูกของทุนนะ ผู้หมายจะเป็นพราณตามอย่างพ่อนั้นเป็นหญิง ส่วนคำคงลูกของเขาอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นชาย กลับเป็นคนอ่อนแอ ขี้ขลาดเนื้อเรื่องได้ ฝ่า ความคิดอันเป็นปรกาศทางเพศและวัยนานา อันพิสดารให้เห็นว่า ในความเป็นหญิง **แก้วเหือน** มีสิ่งที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์แห่งความว่าเพศ นั่นคือเธอมีเลือดพ่อ และความเจ็บปวดจากการถูกข่มเหงน้ำใจ ทำให้เธอยิ่งรู้สึกว้า ความเปราะบางของเธอ ความหมายของเธอ ชัดแจ้งแก่ตัวของตัวเธอเอง ยิ่งกว่าการอธิบายโดยคนอื่น ด้วยวิธีคล้ายๆ กัน คำคง เด็กขี้ขลาดค่อยๆ กลายเป็นเด็กที่เข้มแข็ง และองอาจไม่แพ้แก้วเหือนพี่สาวของเขา จากการที่ค่อยๆ เรียนรู้จักชีวิตและธรรมชาติของการต่อสู้ **มังคละ** น้องชายของทุนนะมีบทบาทสูงสุดในการ “เป็นครู” สอนเด็กทั้งสองให้กลายเป็นพราณน้อยๆ บรรยายากศของเรื่องตอนท้าย ซึ่ง **แก้วเหือน** กับ **คำคง** ต้องออกบุกป่าตามลำพัง และเผชิญกับเสือร้ายนั้น แสดงให้เห็นว่า บัดนี้พวกเขารู้จักป่าเป็นอย่างดี ความคิด ความรู้ และการตัดสินใจของเด็กทั้งสอง ชวนให้นึกถึงเด็กๆ ของเราในเมืองใหญ่ ซึ่งนับวันมีแต่จะมีแนวโน้ม “ง่อยเปลี้ย เสียขา ตัวโต สมอลิบ” ทั้งๆ ที่ครบสามสิบสองคืออยู่ทุกประการ เพราะถูกอำนาจของเงินและเทคโนโลยีชักนำ

ที่เด็ดขาดมากในหนังสือเล่มนี้ เห็นจะได้แก่สำนวนภาษาที่พออ่านก็มองเห็นภาพอยู่ข้างหน้า อีกทั้งรายละเอียดความเชื่อต่างๆ และบรรยากาศบ้านเมืองลานนาแต่เก่าก่อนนั้น ก็มีเสน่ห์น่าสนใจติดตามเสียจริงๆ มาลา คำจันทร์ เขียนหนังสือจากคำบอกเล่าของปู่ตายาย หรือว่าเขาเป็นลูกหลานของพราณป่ากันแน่

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

มาลา คำจันทร์ (พ.ศ. 2495-) เกิดที่จังหวัดเชียงราย เมื่อยังเด็กเขาพัวพันบ้านทางเหนือจากยายเสมอๆ จนชอบแต่งนิทานสัตว์ต่างๆ รางวัลช่อการะเกด เป็นรางวัลแรกที่เขาได้รับจากการเขียนเรื่องสั้นชื่อ “เจ้าที” ชีวิตของเขาขณะสอนหนังสือให้แก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบนดอยสูงที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้เขาพูดภาษากะเหรี่ยงได้ดี และน่าจะเป็นแหล่งหนึ่งที่ทำให้เขาได้เรียนรู้จักชีวิตของผู้คนบนดอยอีกมาก ในช่วงนี้เองเขาเขียนนวนิยายเรื่อง **หมู่บ้านอาบจันทร์** ซึ่ง

ได้รับรางวัลชนะเลิศนวนิยายสำหรับเยาวชน ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2524 มาลา ยังคงผลิตงานเรื่องสั้น นวนิยาย อย่างต่อเนื่อง จนได้รับรางวัลซีไรต์ จาก "เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศ พระธาตุอินทร์แขวน" ใน พ.ศ. 2534 ล่วงเข้า พ.ศ. 2543 มาลา คำจันทร์ เล่าเรื่องความเชื่อและ ผีสงของลานนาไว้เสียละเอียดยิบ ลงตีพิมพ์ในมติชนเป็นตอนๆ เข้าใจว่าจะมีการรวมเล่มในที่สุด หนังสือของ มาลา คำจันทร์ ไม่ใช่แต่เพียงเด็กๆ ที่ชอบอ่านนิทานนิยายควรจะอ่าน นักศึกษาผู้สนใจวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น นั้นควรอ่านเป็นอย่างยิ่ง ทำนองเดียวกับที่ควรอ่านงานของ ไม้ เมืองเดิม นั่นเอง

(77)

คนข้ามฝัน

ผู้เขียน ประชาคม ลุนาชัย

ผู้พิมพ์ สหการคนวรรณกรรม ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2543

คนข้ามฝัน ของประชาคม ลุนาชัย เป็นนวนิยายสะท้อนชีวิตชาวประมงเป็นเรื่องราวของชีพ ลูกเรือหน้าใหม่ที่พเนจรมาจากต่างถิ่นเพื่อหางานทำในช่วงเวลาก่อนไปทำงานเป็นกะลาสีในเรือสินค้าเดินสมุทรที่ได้สมัครงานไว้แล้ว ร่างกายที่ไม่กำยำล่ำสันและท่าทางไม่ใช่งานของชีพทำให้ลูกเรืออื่น ๆ ไม่อยากได้ชีพเป็นลูกเรือลำเดียวกัน ความอ่อนแอทำให้หัวหน้าลูกเรือทุบตีเขา ชีพบังเอิญทำหัวหน้าลูกเรือบาดเจ็บ จึงถูกลูกเรือคนอื่น ๆ รุมทำร้าย จากนั้นชีพถูกลงโทษไม่ให้ขึ้นฝั่ง เขาถูกส่งจากเรือลำที่กำลังเข้าฝั่งไปขึ้นเรือลำที่กำลังออกจากฝั่ง ผัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปในเรือทั้ง 4 ลำของเจ้าแก๊งก๊วยวานานถึง 11 เดือน เรือแต่ละลำล้วนมีหัวหน้าลูกเรือหรือลูกเรือที่เป็นนักเลงหัวไม้ โหดเหี้ยมอำมหิตขนาดฆ่าคนตายมาแล้ว ชีพจึงถูกทำร้ายร่างกายอย่างบอบช้ำทารุณตลอดเวลา แม้เขาจะฮึดสู้แต่ฝ่ายที่ทำร้ายมีมากกว่า ชีพจึงไม่เคยเอาชนะได้ อย่างไรก็ตาม ในเรือแต่ละลำมักจะมีลูกเรือที่มีจิตใจดี มีเมตตา คอยให้ความช่วยเหลือดูแลหาข้าว หายา ช่วยรักษาให้หายเจ็บป่วย เพราะคนเหล่านี้เห็นว่าชีพซึ่งเป็นคนดี ถูกรังแกอย่างไม่เป็นธรรม ในจำนวนนี้ มีสัก จุมโพหรือคนครัวของเรือ ซึ่งกลายเป็นเพื่อนรักของชีพในเวลาต่อมา ช่วงเวลาที่ถูกลงโทษให้อยู่ในเรือไม่ได้ขึ้นฝั่ง ชีพแข็งแกร่งขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ

หลังจากสิบเอ็ดเดือนผ่านไป ชีพได้ขึ้นฝั่ง รับค่าแรง แต่เขาขอสมัครเป็นลูกเรือต่อโดยเลือกอยู่เรือลำที่ลูกชายเจ้าแก๊งเป็นกัปตัน จากนั้นชีพได้แสดงความสามารถของเขาให้เห็นประจักษ์ทีละน้อย เริ่มจากการเรียนรู้เรื่องการลากอวนอย่างรวดเร็ว พัฒนาจากลูกเรือระดับต่ำที่สุดมาเป็นลูกเรือระดับมีฝีมือ ชีพหัดขับเรือ ส่งวิทยุ ดูร่องน้ำ และเส้นทางการเดินเรือ ชีพยังแสดงให้เห็นด้วยว่าเขามีความรู้ติดตัวอันเป็นประโยชน์ต่อเพื่อน ๆ ลูกเรือคนอื่น นั่นคือการซ่อมเครื่องยนต์ จากการเรียนจบช่างกลและเป็นนายช่างในอู่ซ่อมรถยนต์มาสองปี ชีพจึงแก้ปัญหาให้ช่างเครื่องและกัปตันได้ ชีพยังมีความชำนาญในการเล่นไฮโลว์ ซึ่งทำให้เขาปลดหนี้สินของเพื่อน ๆ ได้หมด ชีพเริ่มมีเพื่อนมาร่วมกลุ่มทีละคนสองคน ล้วนเป็นพวกที่ถูกรังแกทำร้ายมาจากเรือลำอื่น ๆ ของเจ้าแก๊งแบบเดียวกับที่ชีพเคยโดนมาแล้ว ชีพดูแลคนเรือใหม่เหล่านี้จนกลายเป็นเพื่อนกลุ่มใหญ่ จากนั้น ชีพเริ่มเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ให้รู้จักวางแผนชีวิตเพื่อมีอนาคตอันงดงาม ไม่ยอมปล่อยให้ชีวิตให้อยู่ภายใต้อำนาจของชะตากรรม ให้นึกถึงการก้าวไปข้างหน้าแทนที่จะปล่อยให้ถูกดูดกลืนไปข้างหลังเรื่อย ๆ ชีพสอนเพื่อน ๆ ตั้งแต่การฝากเงินในธนาคาร การอ่านหนังสือเพื่อเพิ่มพูนความรู้

ต่อมาชีพได้เลื่อนเป็นนายท้ายเรือลำที่ต่อใหม่ ชีพแสดงความสามารถให้เห็นว่าเขามีความรู้เรื่อง เรดาร์ ทำให้เจียงสามารถนำเรือใหญ่เข้าไปหาปลาในน่านน้ำประเทศเพื่อนบ้านได้ชีพและเพื่อน ๆ ทำงานหนักขึ้น แต่ได้ค่าแรงมากขึ้น ความหวังความฝันของชีพและเพื่อน ๆ ที่จะมีที่ดินทำกิน และปลูกบ้านอยู่อาศัย เป็น "บ้านไร่ริมน้ำ" และความฝันของสีกที่จะมีร้านอาหาร เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงให้พวกเขาทำงานอย่างมีความสุข ในช่วงนี้ชีพพบรักกับน้ำทิพย์สาวคนรัก และเขาได้เป็นได้ทั้งชั่วคราว ทำให้ได้แสดงฝีมือว่าเขาเป็นนักลากอวนที่มีความสามารถสูง

การลากอวนในน่านน้ำประเทศเพื่อนบ้านมีอันตรายสูงจากการถูกไล่ล่าของเจ้าหน้าที่ ชีพ ไม่อยากเสี่ยงอันตรายบ่อย ๆ แต่เจียงขอร้องให้เขาและเพื่อนทำงานโดยสัญญาว่าจะให้เปอร์เซ็นต์เพิ่ม ในที่สุดชีพลากอวนอยู่ถึง 10 กว่าเดือนจึงได้ขึ้นฝั่ง เมื่อเขาและเพื่อน ๆ ไปรับค่าแรงปรากฏว่าเจ้าแก๊งโกงเงิน ไม่จ่ายเปอร์เซ็นต์ตามที่เจียง ลูกชายเจ้าแก๊งตกลงไว้กับลูกเรือลูกเรือ ได้เงินน้อยกว่าที่คาดถึง 10 เท่า ชีพแสดงความรับผิดชอบโดยถอนเงินของตนเองออกมาจ่ายให้ลูกน้อง ชีพจึงลาออกหลังจากทำงานกับเจ้าแก๊งมาถึง 13 ปี แต่ในที่สุดก็เสี่ยงอันตรายอีกครั้งโดยยอมเป็นได้ทั้งให้เรือลำใหม่มูลค่าหลายสิบล้านของเจียง ระหว่างชีพออกทะเล เจียงเสียชีวิต เจ้าแก๊งสั่งเรือกลับเพื่อปลดลูกเรือของเจียงออก พร้อมกับมีข่าวว่าเรือไทยถูกจับเกือบหมดเวลาผ่านไปยาวนานโดยไม่มีข่าวคราว ในที่สุดเจ้าแก๊งได้เรือกลับมาในสภาพสมบูรณ์ ขาดหายไปแต่อุปกรณ์สื่อสารบางชนิด เวลาผ่านไป 3 ปีเศษ สีกได้รับจดหมายจากชีพให้เดินทางไปหา ณ เกาะแห่งนั้น สีกเห็นบ้านเล็กริมทะเล ร้านอาหารริมหาด ไร่ที่มีผลผลิตสมบูรณ์ และเพื่อน ๆ ลูกเรือทุกคนที่มีชีวิตตามที่ใฝ่ฝันอย่างมีความสุข เขารับรู้ถึงความฝันของชีพ ของเขา และมองเพื่อนกลายเป็นความจริงแล้วในที่สุด

นวนิยายเรื่อง **คนข้ามฝัน** ของประชาคม ลุนาชัย ให้สารัตถะแก่ผู้อ่านว่ามนุษย์จะต้องไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรม มนุษย์ต้องมีความฝัน และจะต้องข้ามให้พ้นฝันของตนเอง ต้องมุ่งมั่นเปลี่ยนความฝันให้เป็นความจริง ซึ่งกว่าจะไปถึงฝั่งของความจริงได้ มนุษย์ต้องอดทนอดกลั้นต่อความทุกข์ลำบากที่ตาโถมเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง การไม่ยอมพ่ายแพ้แก่อุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต รวมทั้งมีสติมั่นคง และใช้ปัญญาเป็นแสงสว่างนำทาง จะทำให้มนุษย์บรรลุผลสำเร็จของชีวิตในที่สุด

นวนิยายเรื่องนี้จึงสร้างกำลังใจให้ผู้อ่านเชื่อมั่นในความเพียรพยายามเพื่อข้ามความฝันให้สำเร็จ แม้ความเก่งกล้าของชีพอาจจะทำให้รู้สึกเหลือเชื่ออยู่บ้าง แต่สำหรับนักอ่านเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยฝัน ตัวละครที่เก่ง ฉลาด กล้าหาญ อดทน เช่นนี้ อยู่ในอุดมคติของนักอ่านวัยเยาว์ เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ส่งเสริมการสร้างจินตนาการแก่นักอ่าน และนอกจากสารัตถะอันเข้มข้นแล้ว ความสามารถในการใช้ภาษาสร้างภาพ สื่ออารมณ์และชั้นเชิงการเล่าเรื่องอย่างมี

วรรณศิลป์ ทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมไปกับความทุกข์ ความสุข ความเศร้า ชัยชนะ และความผิดหวังของตัวละครอีกด้วย

รีโนทัย สัจพันธุ์

ประวัติผู้เขียน

ประชาคม ลุนาชัย เป็นนักเขียนที่สร้างผลงานเรื่องสั้นและนวนิยายมาแล้วรวม 5 เล่ม นอกจากนวนิยายเรื่องคนข้ามฝันแล้ว ยังมี ฝั่งแสงจันทร์ (รางวัลดีเด่นคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ) และรวมเรื่องสั้นอีก 3 เล่ม คือ นาฏกรรมแห่งชีวิต ตัวละครตกสมัย และลูกแก้วสำรอง

(78)

คือรักและหวัง

ผู้เขียน วัฒน์ วรรณยางกูร

ผู้พิมพ์ สำนักพิมพ์ดวงตา, 2525

มีนักเขียนหลายคนสนใจมองอดีตที่ผ่านมาอย่างเอาใจใส่ ช่างสังเกต จดจำ และบันทึก รายละเอียดต่างๆ ไว้ในสมองอย่างดี ภาพที่เขามองย้อนหลังนั้น ดูแจ่มจ้าอยู่ในมโนสำนึก งานเขียนของเขาถึงผู้อ่านย้อนกลับไปสู่วันคืนในอดีต รวบรวมสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อวานนี้ และบ่อยครั้งอดีตอันมีเสน่ห์น่าหลงใหล อาจครอบงำจิตใจให้ผู้อ่านนึกสงสัยว่า เหตุใดเล่า การเปลี่ยนแปลงและปัจจุบันมักค่อยๆ ลบความงดงามของอดีตอยู่เสมอ

วัฒน์ วรรณยางกูร เป็นนักเขียนที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เขาเขียนหนังสือไว้นับสิบเล่ม ทุกๆ เล่มสะท้อนมาจากความประทับใจ และมีเค้าความทรงจำของเขาจากอดีต รวมทั้งความรู้สึกสะท้อนใจต่อสังคมปัจจุบันและอนาคต

คือรักและหวัง เป็นหนังสือเล่มหนึ่งของ วัฒน์ วรรณยางกูร ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวของ **เพี้ยม เบญกาย** ชายชราผู้หนึ่ง ซึ่งเคยชำนาญในการเล่นหนังตะลุงชนิดหาตัวจับยาก ทว่าบัดนี้เขากลายเป็นพ่อแก่เพี้ยมผู้ชรา กลายเป็นคนแก่ที่เกือบหมดความหมาย ทั้งแก่ตนเองและแก่คนอื่นไปเสียแล้ว โครงเรื่องแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของหมู่บ้าน และมวลสมาชิกของชุมชน ในช่วงเวลาต่างๆ พ่อแก่เพี้ยม เบญกาย กับเจ้าหนู หลานของเขา ก็เป็นคนคู่หนึ่งของหมู่บ้านแห่งนี้ ความผูกพันของทั้งคู่เริ่มตั้งแต่เจ้าหนูยังเล็กๆ ค่อยๆ เติบโตขึ้นเป็นนักเรียนประถม จนกระทั่งวันหนึ่ง ก็ถึงเวลาที่ต้องจากหมู่บ้านไปทำงานในกรุงเทพฯ เช่นเดียวกับตำนานชนบทที่ได้ฟังกันมาจนชิน

วัฒน์ วรรณยางกูร ฉายภาพของหมู่บ้านผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน ผ่านปากคำของผู้คนหลายวัย ทำให้เห็นวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และสิ่งที่ยึดโยงพวกเขาไว้ด้วยกัน คำบอกเล่าชื่อๆ ของวัฒน์ จะทำให้เห็นชีวิตหลากหลายในหมู่บ้าน อย่างเช่น คนดีที่ตั้งใจทำตัวอย่างดีด่า ผู้กองมือสะอาด นักเลงอย่างติดอ้วน คนบ้าอย่างสนธยา ณ โรงลิเก ชวนหงอ นักเป่าปี่แห่งโรงหนังตะลุง แม้กระทั่งเมียของเฒ่าเพี้ยม เบญกาย ผู้ทรยศต่อความรักของเขา โดยผ่านภาพชีวิตของคนเหล่านี้ วัฒน์ได้แสดงจุดยืนของเขาอย่างเด่นชัด ในเรื่องการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานหลักคุณธรรม และอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และรวมทั้งการตระหนักในความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต

ลักษณะเด่นมากของ วัฒน์ วรรณยางกูร ก็คือ เขามีความรู้และมีความจำดีมาก ในสิ่งที่เขากำลังสนใจกล่าวถึง นี่ทำให้เขาสามารถบรรยายจากหลักเหตุการณ์ต่างๆ ในหมู่บ้านได้อย่างเห็นภาพพจน์ ไม่ว่าจะเป็นฝูงปลาในน้ำ ลมฟ้าอากาศที่ผันแปร การต่อสู้ของปลากัด การเล่นหนังตะลุงเสียงดำน้าพริก การเล่นของเด็กๆ หลังโบสถ์เมื่อโรงเรียนเลิก บรรยายกาการฉายหนังชายยากกลาง

แปลง ลมหนาวที่พัดพานำหมู่บ้านสู่ฤดูกาลใหม่ เรือยไปถึงกระทิงไบถั่วและที่เหมินเขียวและเต็มไปด้วยชน เขาก็ยังจำได้ แต่บ่อยครั้งเหมือนกันที่วัฒน์หยุดจากไว้ที่การบรรยายรายละเอียดบางอย่างมากเกินไป จนทำให้ความต่อเนื่องของเนื้อหาและอารมณ์ในท้องเรื่อง สะดุดไปและบางครั้งด้วยความสำเร็จอย่างน่าเสียดาย

ความทรงจำของวัฒน์ ทำให้งานของเขามีเสน่ห์ และทำให้มันได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดบางสิ่งแต่หนหลัง อันอบอุ่นดั่งลม ไปสู่ผู้อ่านซึ่งยืนอยู่กับปัจจุบัน เมื่อวัฒน์เล่าเรื่องเผ่าเพี้ยมเล่นหนังตะลุงนั้น เขาบอกบทร้องตอนพระมงกุฎกับพระลบลงศร ความว่า

พอลงศรแผ่นพื้นก็ครืนก็ครืน

สุริยันเย็นซีกก็มีด็กหมอง

วาโยจัดพัดอิงคะนึ่งคะนอง

ลมคลื่นฟองฟาดพัดกระจัดกระจาย

ข้างเป็นลีลากลอนกลบทที่ยิ่งใหญ่งดงามเสียจริงๆ จนชวนให้คิดว่า ครั้งหนึ่งเราเคยมีศิลปินชาวบ้านที่เก่งกาจถึงเพียงนี้หรือ และมันได้ถ่ายทอดมาจับอยู่ในใจของคนอย่าง วัฒน์ วรด Yangกูร (และ) เขาก็ได้ส่งมอบความประทับใจมายังพวกเรา ซึ่งเป็นผู้อ่านใช่หรือไม่

วัฒน์เองสะท้อนใจต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง เจ้าหนูของเขาครั้งหนึ่งเคยประทับใจเหลือเกินกับ “เสียงพลุดังก้องสะท้อนสะเทือน เมรุประดับไฟแสงสียระยับ เสียงตะไลดังแฉดๆ สูงขึ้นฟ้า ดอกไม้ไฟพอดจุดไฟก็ระเบิดกลีบวาวงาม ในไม่ถึงวินาที กลีบดอกของมันพลันร่วงกระจายเกลื่อนดินแล้วดับหาย” แต่มาบัดนี้ “เมื่อเขาเติบโตใหญ่สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นสิ่งเก่าๆ ที่ไม่มีอะไรน่าค้นคว้า ขณะที่เขามีเรื่องน่าตื่นเต้นใหม่ๆ มาแทนที่ แม้ขณะที่ช่วยพ่อแก่อายุที่โรงหนังตะลุง สายตาของเจ้าหนูก็ยังชะเง้อไปดูหนังจอยักษ์ ที่มาพร้อมกับเทคนิคอันทันสมัยกว่า”

ความไม่เที่ยงแท้ ที่วัฒน์ส่งสารหนักหน่วงมายังผู้อ่านของเขาก็คือ ชีวิตของเพี้ยม เบญกาย จากนายหนังตะลุงผู้เก่งกาจ ลือชื่อ บัดนี้เขากลายเป็นคนแก่ ที่เกือบไร้ความหมาย เว้นแต่กับ “เจ้าหนู” ของเขาเท่านั้น ผู้อ่านจะได้สัมผัสกับอารมณ์และจิตใจของคนแก่คนหนึ่ง ที่ตระหนักในความไร้ความหมายของตนอย่างแท้จริง เพี้ยม เบญกาย ทอดอาลัยให้แก่เพื่อนของเขาผู้กำลังจะจากไป ความคิดของเพี้ยมมีใจความว่า

“เหลือเพียงแสงริบหรี่ฉายเล็ดลอดช่องว่างเปลือกตาออกมา แววดานั้นเหมือนจะยืม เสียงเพลงแผ่วซำนั้นดูจวนพาหนะไปสู่ปรโลก ตาเพี้ยมรินรดใจนัก คนรุ่นเดียวกันล้มหายตายจากไปทีละคน เหมือนยืนรอคิวให้ปีศาจแห่งกาลเวลาประหารประหาร ความตายอาจไม่ใช่สิ่งที่น่าหวาดวิตกนัก หากเดินทางถึงจุดหมายแล้ว แต่นี่ยังห่วงหาอาลัย ความหวังยังไม่สมหวัง ก็คนเล่าที่ตายไปพร้อมกับความไม่สมหวังในชีวิต”

และสำหรับตัวเขาเอง ในที่สุด เพี้ยม เบญกาย ผู้ซึ่งผูกพันอยู่กับเจ้าหนูที่เขาเลี้ยงมาแต่
อ่อนแต่อก ก็กำลังจะจบชีวิตของเขาเอง เพราะเจ้าหนูกำลังจะจากอ้อมอกของเขาไปทำงานใน
กรุงเทพฯ เพี้ยมอธิบายความรู้สึกเมื่อกำลังจะสูญเสียสิ่งสุดท้ายที่เขาผูกพันว่า

“นับแต่นี้ต่อไปจะอยู่อย่างคนแก่ที่ไร้ความหมายคนหนึ่ง ครองร่างโกโรโกโสเหมือนคนแก่
รุ่นก่อนๆ นับวันมีแต่จะทำอะไรเป็นๆ เซยๆ ไม่ทันสมัยให้เด็กๆ หัวเราะ นับวันมีแต่จะหลงๆ ลืมๆ
อาจลืมแม้เวลากินข้าวของตัวเองความจริงของชีวิตโหดร้าย ขาขราประจักษ์มานานักต่อนัก
แล้ว”

พรพิไล เลิศวิชา

ประวัติผู้เขียน

วัฒน์ วรรณยางกูร (พ.ศ. 2498-) ชื่อจริงคือ **วีรวัฒน์ วรรณยางกูร** เป็นชาวลพบุรี เขา
เริ่มสนใจในการเขียนหนังสือตั้งแต่ยังเด็ก ผลงานของเขายุคแรก ๆ ตีพิมพ์ในวารสาร ยานเกราะ
ชัยพฤกษ์ ฟ้ามืองไทย ชาวกรุง ลลนา ปี พ.ศ. 2517 เขาได้เข้าทำหนังสืออิตี๋ชีวิตการ
เขียนข่าว บทความ สารคดี เรื่องสั้น และนวนิยายของเขาเริ่มอย่างจริงจังที่นี่ ในที่สุดก็
เขียนนวนิยายเล่มแรก คือ **ตำบลช่อมะกอก** ต่อมาีผลงานเรื่องสั้นที่มีชื่อ คือ **กลั่นจากสาย
เลือด** วัฒน์ วรรณยางกูร เขียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ จึงมีผลงานของเขาเกือบ 30 เรื่อง บนแผง
หนังสือ ผลงานของวัฒน์ที่ผู้คนรู้จักมากนั้น ตีพิมพ์อยู่ใน **ลลนา บางกอก มติชนรายสัปดาห์**
เป็นต้น เช่นเรื่อง **คือรักและหวัง บนเส้นลวด มนต์รักทรานซิสเตอร์** เป็นต้น